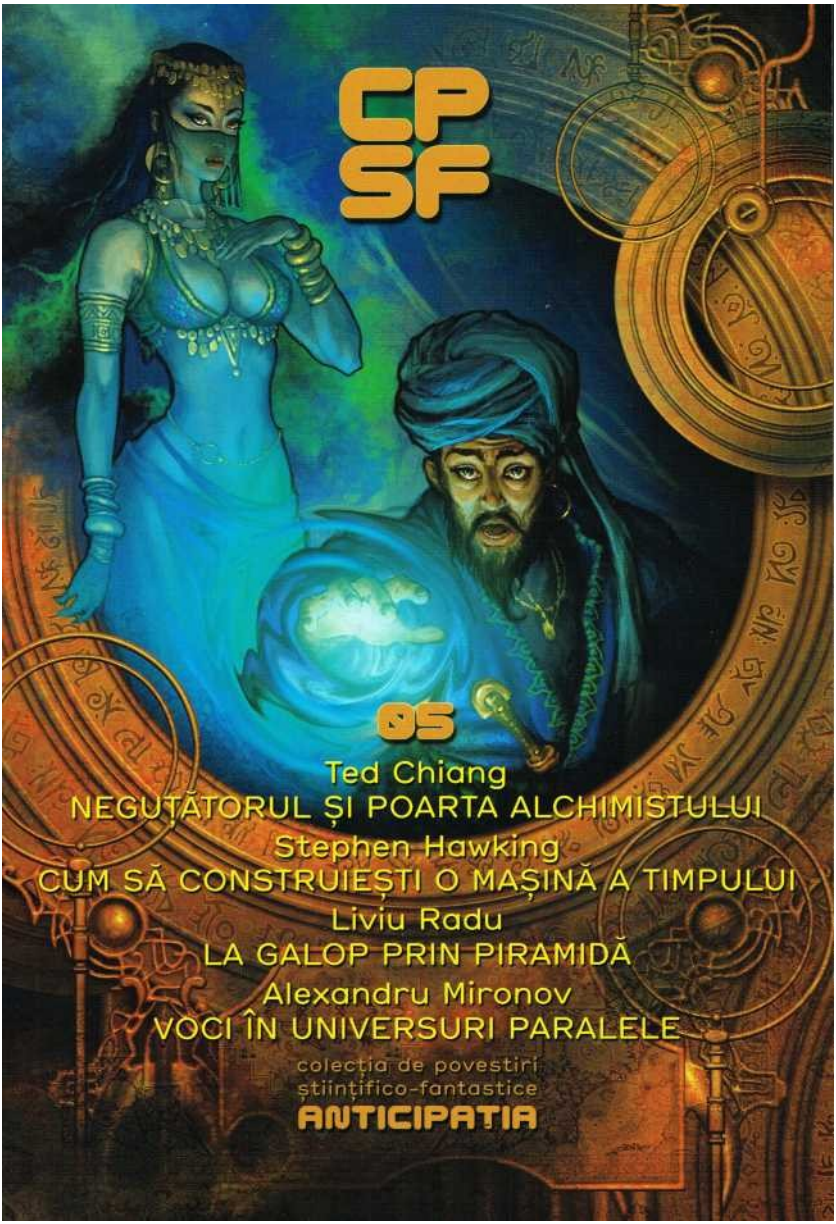
CP
SF
05
Ted Chiang
NEGUȚĂTORUL ȘI POARTA ALCHIMISTULUI
Stephen Hawking
CUM SĂ CONSTRUIEȘTI O MAȘINĂ A TIMPULUI
Liviu Radu
LA GALOP PRIN PIRAMIDĂ
Alexandru Mironov
VOCI ÎN UNIVERSURI PARALELE
colecția de povestiri
științifico-fantastice
ANTICIPAȚIA

4/2013/CPSFA05/serie nouă

Ted Chiang
NEGUȚĂTORUL ȘI POARTA ALCHIMISTULUI

„Tânăra a plecat, iar eu am rătăcit ore în șir pe străzi, vărsând lacrimi de eliberare și ușurare. Și în tot acest timp m-am gândit la adevărul spuselor lui Bashaarat: viitorul și trecutul sunt aidoma, și noi nu-l putem schimba pe nici unul, ci le putem doar cunoaște pe amândouă mai deplin. Călătoria mea în trecut nu schimbase nimic, dar ceea ce aflasem schimbase totul și am înțeles că nu ar fi putut fi altfel. Dacă viețile noastre nu sunt decât povești pe care le deapănă Allah, atunci suntem atât spectatori, cât și actori, și doar trăind aceste povești le putem învăța lecțiile."

Stephen Hawking
CUM SĂ CONSTRUIEȘTI O MAȘINĂ A TIMPULUI

„Bună ziua. Numele meu este Stephen Hawking. Sunt fizician, cosmolog și visător... oarecum. În ciuda faptului că nu mă pot mișca și sunt nevoit să vorbesc cu ajutorul unui calculator, în mintea mea sunt liber. Sunt liber să explorez universul și să-mi pun câteva din marile întrebări, cum ar fi: este posibil să călătorim în timp?"

cpsfa.ro
anticipatia.com

ISSN 1220-8620
00005
9 771220 862006

Ted Chiang. NEGUŢĂTORUL ŞI POARTA ALCHIMISTULUI / 3

Stephen Hawking – CUM SĂ CONSTRUIEŞTI O MAŞINĂ A TIMPULUI / 39

Cristian Tamaş. GRĂDINA POTECILOR TEMPORARE / 51

Oliviu Crâznic. LIVIU RADU, UN SCRIITOR PROLIFIC ŞI COMPLET / 69

Liviu Radu. LA GALOP PRIN PIRAMIDĂ / 75

Alexandru Mironov. VOCI ÎN UNIVERSURI PARALELE /101

Coperta & design: Valentin NICOLAU / Imagine: Tudor POPA / Redactor-şef: Ana ANTONESCU / Redactor: Ecaterina DERZSI / Tehnoredactor: Stelian BIGAN / Editor: Valentin NICOLAU colecţia de povestiri ştiinţifico-fantastice

ANTICIPATIA

ISSN 1220 – 8620

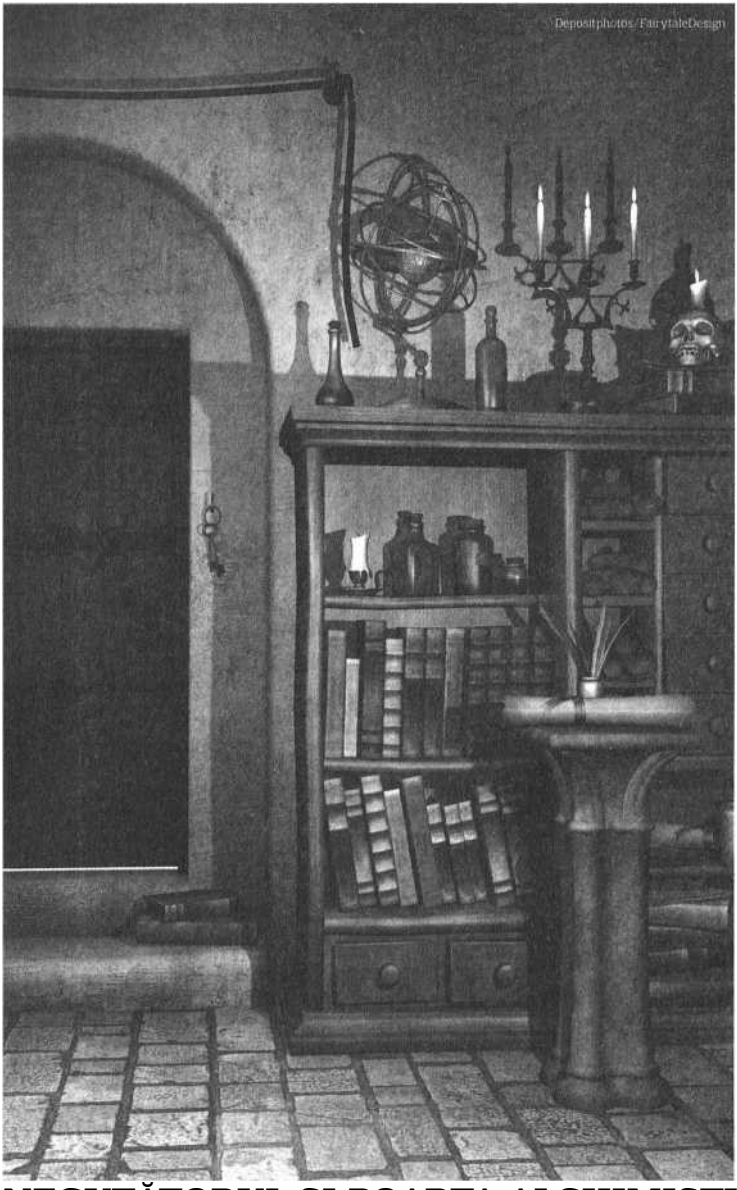

NEGUŢĂTORUL ŞI POARTA ALCHIMISTULUI
Ted Chiang

Ted Chiang s-a născut în 1967 la Port Jefersson (statul New York) şi a urmat cursurile Universităţii Brown, în urma cărora a obţinut o diplomă în informatică, Scriitor din păcate prea puţin prolific, Ted Chiang s-a impus în

ultimii ani drept unul dintre cei mai interesanţi autori de science fiction din lume, atât prin talentul literar, cât şi prin ideile şi temele abordate. Ted Chiang a câştigat, în 1990, Premiul Nebula pentru povestirea „Turnul din Babilon”, Premiul Campbell, în 1992, pentru cel mai bun tânăr scriitor, Premiul Nebula şi Theodore Sturgeon Memorial pentru „Povestea vieţii tale” în 1998, Premiul Sidewise pentru „Şaptezeci şi două de litere” în anul 2000, iar în 2002 a câştigat Premiul Hugo şi Premiul Locus pentru „Iadul e acolo unde nu există Dumnezeu”, încă o dată Premiul Nebula şi Premiul Hugo, în 2007, pentru „Neguţătorul şi poarta alchimistului”. Ted Chiang are, până în prezent, trei volume publicate: *împărţirea la zero* (2002), *Neguţătorul şi poarta alchimistului* (2007) şi *Lifecycle of Software Objects* (2010).

O, preaputernice calif şi emir ai drept-credincioşilor, smerit sunt să mă scald în pohfala prezenţei tale, căci omul nu poate trage nădejde la o mai mare blagoslovire în tot cursul vieţii sale decât aceasta. Povestea pe care trebuie s-o depăn este, cu adevărat, una atât de uluitoare, încât, şi de-ar fi văpsită cu totul şi cu totul pe colţul dinlăuntru al ochiului cuiva, nici măcar atunci minunăţia înfăţişării sale nu ar putea-o întrece pe aceea a întâmplărilor istorisite, căci ceea ce urmează-i un avertisment pentru cei ce-s vrednici a se lăsa preveniţi şi un cuvânt de învăţătură pentru cei ce vrednici sunt a învăţa.

Numele meu este Fuwaad ibn Abbas şi m-am născut aici, în Bagdad, Oraşul Păcii. Tatăl meu era samsar de grâne, dar, pentru o mare parte a vieţii mele, eu, unul, am trudit ca neguţător de pânzeturi fine, negustorind borangic de Damasc, pânzeturi de in din Eghipet şi zarpale de Maghreb brodate cu zarafir. Eram bogat, dar inima mea era cătrănită şi nici cumpărarea desfătărilor, nici actele de milostenie nu puteau să o aline. Acum stau înaintea ta, o norocitule calif, fără barem un piastru în pungă, dar mi-am găsit pacea.

Allah e începătura tuturor lucrurilor, dar, cu învoirea Mariei Tale, o să-mi pornesc istorisirea cu ziua în care am

făcut o preumblare prin cartierul făurarilor. Aveam nevoie să cumpăr un dar pentru un om cu care trebuia să rezolv niscai daraveri şi mi se spusese că ar aprecia nespus o tipsie cu totul şi cu totul din argint. După ce m-am perindat vreme de vreo jumătate de ceas, am băgat de seamă că una dintre cele mai mari prăvălii din suk fusese luată în stăpânire de un nou neguţător. Era unul dintre cele mai preţăluite locuri şi trebuie că fusese straşnic de scump de dobândit, aşa că am intrat să-i cercetez mai îndeaproape mărfurile.

Nicicând înainte nu mai văzusem un aşa de minunat sortiment de bunuri. Lângă intrare se zărea un astrolab înzestrat cu şapte plăci încrustate cu argint, un ceas cu apă care bătea fiecare oră cu un clinchet melodios şi o privighetoare din bronz care cânta când bătea vântul. Mai înăuntru se găseau mecanisme încă şi mai iscusite, şi m-am holbat la ele mai abitir decât un copil care urmăreşte un jongler, când un bătrân a intrat printr-o uşă aflată în fundul prăvăliei.

— Bine ai venit în umila mea dugheană, o, domnul meu, mi-a spus. Numele meu este Bashaarat. Cu ce v-aş putea fi de ajutor?

— Lucrurile acestea pe care le aveţi de vânzare sunt uluitoare dincolo de marginile uluirii. Eu fac afaceri cu neguţători din toate colţurile lumii şi încă nu m-am învrednicit să zăresc ceva care să le stea pe potrivă. De unde, dacă-mi îngăduiţi să vă întreb, le-aţi dobândit?

— Vă sunt întru totul îndatorat pentru măgulitoarele voastre cuvinte, mi-a răspuns bătrânul. Tot ce vedeţi aici a fost făcut în atelierul meu, de mine însumi şi de ajutoarele care muncesc sub oblăduirea mea.

Eram tare impresionat că acel bărbat putea fi atât de priceput în atât de multe arte. I-am pus întrebări despre feluritele instrumente din prăvălia sa şi l-am ascultat apoi cum discuta ca un adevărat cărturar despre astrologie, matematică, geomanţie şi medicină. Am stat la taclale vreme de vreo două ceasuri, iar fascinaţia şi respectul meu pentru bătrân au înflorit ca un boboc încălzit de razele

răsăritului, până ce el a pomenit de experimentele sale alchimice.

— Alchimie? am iscodit. Mă surprinsese, căci nu părea genul de om care emite pretenţii de pezevenchi: Vrei să spui că transformi metalul oarecare în aur?

— Aş putea s-o fac, domnul meu, dar nu asta este, de fapt, ceea ce-şi doresc cei mai mulţi să obţină practicând alchimia.

— Şi-atunci, ce caută cei mai mulţi, alchimistule?

— Caută o sursă de obţinere a aurului care să fie mai ieftină decât dacă ar extrage minereul din pământ. Drept e că alchimia descrie un mijloc de a face aur, dar procedura e atât de anevoioasă, încât, prin comparaţie, să sapi sub un munte pare mai uşor decât să culegi pere dintr-un pom.

Am zâmbit:

— Aferim, mehenghi răspuns, n-am ce zice! Nimeni nu poate pune la îndoială că eşti un bărbat învăţat, dar eu, unul, am destulă minte cât să nu dau crezare alchimiei.

Bashaarat m-a privit şi s-a socotit:

— Am construit de puţină vreme ceva ce ar putea să te facă să-ţi schimbi părerea. Ai fi prima fiinţă căreia i-aş arăta-o. Ai dori s-o vezi?

— Da, pe Allah, mi-ar face mare plăcere.

— Atunci urmează-mă.

Bătrânul m-a condus prin uşa pe care intrase spre partea din spate a prăvăliei, în camera alăturată se găsea un atelier unde erau înşirate aparate ale căror funcţii nu le puteam bănui măcar – bare de metal înfăşurate-n atât de multă sârmă de cupru încât ar fi ajuns până la linia orizontului, oglinzi montate pe o lespede de granit rotundă care plutea în argint-viu dar Bashaarat a trecut pe lângă ele fără să le arunce barem o privire.

În loc de asta, m-a dus către un piedestal solid, înalt până la coşul pieptului, pe care era montat în picioare un cerc dintr-un metal durabil. Deschizătura îi era largă cât două palme deschise, iar rama atât de groasă, încât ar fi putut pune la încercare până şi pe cel mai puternic om dacă i s-ar fi poruncit s-o care. Metalul era negru ca

noaptea, dar lustruit până când devenise atât de neted, încât, de-ar fi fost de-o altă culoare, ar fi putut servi drept oglindă. Bashaarat mi-a cerut să stau în picioare astfel încât să mă uit la cerc dintr-o parte, în vreme ce el s-a aşezat chiar cu faţa spre deschidere.

— Fii, rogu-te, cu băgare de seamă! mi-a cerut.

Alchimistul şi-a vârât braţul prin cerc dinspre partea dreaptă, numai că acesta n-a ieşit prin stânga, în schimb, era ca şi cum i-ar fi fost tăiat din cot, iar el şi-a fluturat ciotul în sus şi-n jos, iar apoi şi-a scos afară mâna complet teafără.

Nu mă aşteptasem ca un om atât de învăţat să execute aşa un truc de scamator, dar fusese făcut cu măiestrie, aşa că am aplaudat, politicos.

— Aşteaptă numai o clipă, mi-a spus în timp ce făcea un pas înapoi.

Am adăstat şi, ce să vezi? un braţ s-a întins afară din cerc în partea stângă a acestuia, fără ca vreun trup să-l susţină. Mâneca se potrivea întru totul cu aceea a veşmântului lui Bashaarat. Braţul a fluturat în sus şi-n jos, iar apoi s-a retras prin cerc până ce a dispărut cu totul vederii.

Primul şiretlic îl considerasem un caraghioslâc inteligent, dar acesta din urmă părea superior, căci piedestalul şi cercul erau, în mod limpede, prea subţiri pentru a putea ascunde o persoană.

— Foarte dibaci! am exclamat.

— Îţi mulţumesc, dar aceasta nu este doar o scamatorie nevolnică. Partea dreaptă a cercului o precedă pe cea stângă cu vreo câteva secunde. Să treci prin cerc înseamnă să străbaţi această perioadă mintenaş.

— Nu pricep, am spus.

— Îngăduie-mi să repet demonstraţia.

Şi din nou şi-a vârât braţul prin cerc, făcându-l să dispară. A zâmbit, apoi l-a tras înainte şi înapoi de parcă ne-am fi jucat de-a odgonul. Apoi şi-a scos din nou braţul afară şi mi-a arătat mâna cu palma desfăcută, în ea zăcea un inel pe care îl recunoşteam.

— Ăsta-i al meu! am zis şi mi-am cercetat mâna, văzând că inelul încă îmi mai stătea pe deget. E o copie făcută prin vrajă.

— Nu, pe Allah, acesta este, cu adevărat, inelul tău. Aşteaptă numai.

Din nou un braţ a ieşit din partea stângă. Dorind să descopăr mecanismul acestui şiretlic, m-am grăbit să-lânşfac de mână. Nu era o mână falsă, ci una cu totul caldă şi vie ca a mea. Am tras, şi ea a tras, la rându-i. Apoi, cu o îndemânare de pungaş, a făcut să-mi alunece inelul de pe deget şi braţul s-a retras în cerc, dispărând cu totul.

— Mi-a furat inelul! am exclamat.

— Nu, domnul meu, a spus bătrânul. Inelul tău este aici. Şi mi-a întins bijuteria pe care o ţinea: Iartă-mi acest joc.

Mi-am pus inelul la loc pe deget:

— L-ai avut dinainte să-mi fie luat.

În acel moment, un braţ a ieşit afară, de data aceasta din partea dreaptă a cercului.

— Asta ce mai e? am strigat, uluit până peste marginile uluirii.

Din nou, am recunoscut braţul, înainte de a se retrage, ca fiind al bătrânului după mânecă, numai că nu-l văzusem intrând în cercul de metal.

— Adu-ţi aminte: partea dreaptă o precedă pe cea stângă, a spus şi s-a dus în partea stângă a cercului, apoi şi-a vârât braţul dinspre acea parte, iar acesta a dispărut încă o dată.

Măria Ta a priceput deja, fără îndoială, acestea, numai că eu, unul, abia atunci am înţeles: orice se întâmpla în partea dreaptă a cercului era

complinit, câteva secunde mai târziu, de un eveniment desfăşurat în partea stângă.

— Asta-i vrăjitorie? am întrebat.

— Nu, domnul meu, nu am întâlnit niciodată un djinn şi, dacă l-aş întâlni vreodată, n-aş avea atâta încredere în el încât să-l las să-mi îndeplinească poruncile. Aceasta este o formă de alchimie.

Mi-a oferit o explicaţie, vorbindu-mi despre cum căutase să descopere mici pori în pielea realităţii, aidoma găurilor pe care viermii şi le sapă în lemn, şi despre cum, atunci când găsise unul, reuşise să-l extindă şi să tragă de el aşa cum un sticlar transformă o bucată mare de sticlă topită într-o ţeavă cu gâtul lung şi despre cum a permis apoi timpului să curgă precum apa la un capăt, făcându-l să se întărească precum siropul la celălalt. Mărturisesc că nu prea i-am înţeles pe de-a-ntregul cuvintele. Tot ce am putut răspunde a fost:

— Neîndoios, ai creat ceva uluitor dincolo de marginile uluirii.

— Îţi mulţumesc, a zis, dar acesta este abia preludiul a ceea ce intenţionez să-ţi arăt.

Şi m-a poftit să-l urmez într-o altă încăpere, încă şi mai în spate. Acolo, proţăpit în mijlocul camerei, se înălţa un cadru de uşă circular ale cărui canaturi masive erau

făcute din acelaşi metal negru lustruit.

— Ceea ce ţi-am arătat mai înainte a fost o Poartă a Secundelor, mi-a spus. Aceasta este o Poartă a Anilor. Cele două părţi ale cadrului uşii sunt separate de o durată de douăzeci de ani.

Mărturisesc că nu i-am înţeles de îndată spusele. Mi-l şi imaginam întinzându-şi braţul dinspre partea dreaptă şi aşteptând douăzeci de ani ca acesta să răsară în partea stângă, şi toată tărăşenia mi s-a părut un şiretlic magic tare de neînţeles. I-am şi spus toate acestea, iar el a râs:

— Ar fi şi ăsta un mod de-a o folosi, dar gândeşte-te ce s-ar întâmpla dacă ai păşi dincolo de pragul ei. Şi, stând în partea dreaptă, mi-a făcut semn să vin mai aproape, apoi a arătat prin uşă: Priveşte!

M-am uitat şi am văzut că în partea cealaltă a încăperii păreau să se găsească chilimuri şi perne diferite faţă de cele pe care le văzusem atunci când intrasem. Mi-am mişcat capul dintr-o parte într-alta şi mi-am dat seama că, atunci când mă uitam prin uşor, priveam, de fapt, într-o cameră diferită de aceea în care mă aflam.

— Vezi acum camera aşa cum va fi peste douăzeci de ani, mi-a spus Bashaarat.

Am clipit, aşa cum ar face oricine în faţa mirajului apei din deşert, dar ceea ce vedeam nu s-a schimbat.

— Şi spui că aş putea trece dincolo? am întrebat.

— Ai putea. Şi, cu acel pas, ai vizita Bagdadul de peste douăzeci de ani. Ai putea să-ţi cauţi eul înaintat în vârstă şi să stai la taifas cu el. Apoi, ai putea păşi înapoi prin Poarta Anilor şi să te reîntorci în zilele noastre.

La auzul cuvintelor lui Bashaarat, am simţit că mă ia cu ameţeală:

— TU ai făcut asta? l-am întrebat. Ai trecut prin poartă?

— Am făcut-o şi la fel au făcut şi nenumăraţi muşterii de-ai mei.

— Mai devreme ai spus că sunt primul căruia îi arăţi poarta.

— Poarta aceasta, de aici, de bună seamă. Dar, vreme

de mulţi, mulţi ani am avut o prăvălie în Cairo, şi acolo am construit prima Poartă a

Anilor. Şi mulţi au fost cei cărora le-am arătat acea poartă şi care s-au folosit de ea.

— Şi ce învăţăminte au tras atunci când au stat de vorbă cu eurile lor mai vârstnice?

— Fiecare suflet învaţă ceva diferit. Dacă doreşti, îţi pot spune povestea unui asemenea om.

Şi Bashaarat a purces a-mi spune o astfel de poveste şi, dacă e pe placul Mariei Tale, o s-o înfăţişez şi eu în cele ce urmează.

Povestea norocitului frânghier

A fost odată un tânăr pe nume Hassan care era frânghier. El a păşit prin Poarta Anilor pentru a zări Cairoul cel aflat cu douăzeci de ani în viitor şi, la sosire, s-a minunat până peste poate de cât de mult crescuse oraşul. S-a simţit de parcă păşise într-o scenă brodată pe-o tapiserie şi, cu toate că oraşul era nici mai mult, nici mai puţin decât Cairoul pe care îl ştia, el s-a uitat la cele mai obişnuite privelişti ca la nişte lucruri cu totul şi cu totul miraculoase.

Şi, cum se plimba el aşa pe la Bab Zuweila, poarta sudică unde evoluau dansatorii cu săbii şi îmblânzitorii de şerpi, deodată a auzit cum un astrolog a strigat după el:

— Tinere! Vrei să-ţi afli viitorul?

Hassan a izbucnit în râs:

— Îl cunosc deja, i-a spus.

— Cu siguranţă însă vrei să ştii dacă nu cumva ţi-e menit să ai o mare avere, nu-i aşa?

— Sunt frânghier, aşa că prea bine mi-e cunoscut că nicio avere nu m-aşteaptă.

— Poţi fi, oare, atât de sigur? Ce zici atunci de renumitul neguţător Hassan al-Hubbaul, care a început şi el ca meşter făcător de frânghii?

Cum deja curiozitatea îi fusese avan aţâţată, Hassan a întrebat de jur-împrejurul sukului dacă şi alţii ştiau de acest neguţător putred de bogat şi a aflat că numele era bine cunoscut. Se spunea că bărbatul locuia în înstăritul

cartier Habbaniya, aşa încât Hassan a mers într-acolo şi i-a rugat pe trecători să-i arate casa neguţătorului, care s-a vădit a fi cea mai mare de pe strada sa.

Tânărul a bătut la uşă şi un slujitor l-a condus către o sală spaţioasă şi bine mobilată, cu o fântână arteziană în mijloc. Hassan a aşteptat în vreme ce slujitorul a plecat să-l aducă pe stăpânul său, dar, în timp ce se uita de jur-împrejur, la abanosul şlefuit şi la marmura ce-l înconjura, s-a simţit stingher, că nu prea era locul său într-un asemenea cadru, şi era pe punctul de a pleca taman când a apărut eul său mai vârstnic.

— Iată-te, în cele din urmă, aici! a spus bărbatul. Te tot aştept de atâta amar de vreme.

— Da? a întrebat Hassan, uluit până peste poate.

— De bună seamă, căci eu l-am vizitat pe eul meu mai vârstnic întocmai cum mă vizitezi tu pe mine acum. A trecut atât de mult timp de atunci, încât am şi uitat ziua exactă când am făcut-o. Hai, vino să iei masa cu mine!

Cei doi au mers în sala de ospeţe unde slujitorii au adus pui umplut cu fistic, clătite însiropate-n miere şi miel fript cu rodii condimentate. Hassan cel vârstnic i-a oferit câteva detalii despre viaţa sa: a pomenit variate interese de afaceri, dar nu a suflat o vorbă despre cum devenise neguţător, a pomenit că are o nevastă, dar a spus că nu era încă momentul ca flăcăul să o cunoască, în loc de asta, l-a rugat pe tânărul Hassan să-i aducă aminte de poznele pe care le făcea în copilărie şi a râs când a auzit poveştile care i se şterseseră din memorie.

În cele din urmă, tinerelul Hassan l-a întrebat pe cel vârstnic:

— Cum de-ai făcut aşa o cogeamite avere?

— Tot ce îţi voi spune acum e următorul lucru: când te duci să cumperi cânepă de la suk şi treci pe Strada Câinilor Negri, să nu o iei pe partea dinspre miazăzi, aşa cum faci de obicei. Mergi pe trotuarul dinspre miazănoapte.

— Şi asta îmi va îngădui să mă înalţ în rang?

— Tu fă numai aşa cum îţi zic. Du-te chiar acum

acasă, ai de făcut frânghii. O să ştii când să mă vizitezi din nou.

Tânărul Hassan s-a întunat în timpul său şi a făcut aşa cum fusese povăţuit, ţinându-se pe partea dinspre miazănoapte a străzii, chiar şi atunci când pe aceasta nu era pic de umbră. Câteva zile mai târziu a fost de faţă când un cal scos din minţi a făcut prăpăd pe partea dinspre miazăzi a străzii chiar vizavi de el, lovind câţiva oameni cu copitele, rănind un altul după ce-i răsturnase deasupra un chiup greu plin cu ulei de palmier şi călcând chiar în picioare un trecător. După ce s-a potolit zarva, Hassan s-a rugat lui Allah ca răniţii să-şi găsească vindecarea, iar răposatul să-şi afle pacea, şi i-a mulţumit, totodată, Preaputernicului pentru că îl cruţase.

A doua zi, Hassan a păşit din nou prin Poarta Anilor şi l-a căutat pe eul său vârstnic:

— Ai fost, cumva, rănit de cal când treceai prin preajma lui? l-a întrebat.

— Nu, căci urmasem povaţa eului meu mai în vârstă. Nu uita: tu şi eu suntem una, şi prin fiecare împrejurare prin care vei trece eu am trecut cândva.

Şi aşa, bătrânul Hassan îi dădea tânărului îndrumări, iar tânărul le urma întru totul. S-a abţinut să cumpere ouă de la băcanul său obişnuit şi, astfel, a evitat boala care i-a lovit pe muşteriii care târguiseră ouă dintr-un coş în care se aflau dintre cele stricate. A cumpărat mai multă cânepă decât de obicei şi ca atare a avut material cu care să lucreze atunci când alţii au suferit din cauza lipsei provocate de întârzierea unei caravane. Urmând poveţele eului său mai vârstnic, Hassan a fost scutit de multe necazuri, dar flăcăul se tot întreba când o să-i spună bătrânul mai multe. Cu cine o să se însoare? Cum o să devină putred de bogat?

Într-o bună zi, după ce îşi vânduse toate frânghiile în suk şi căra o pungă neobişnuit de plină, în timp ce mergea pe stradă, Hassan s-a lovit de un băiat. S-a pipăit după pungă, a descoperit că îi lipsea şi s-a răsucit pe călcâie cu un strigăt, să cerceteze mulţimea pentru a-l afla pe micul

pungaş. Auzind ţipătul lui Hassan, băieţaşul a zbughit-o iute prin marea de oameni. Hassan a observat că tunica puştiului era sfâşiată la cot, dar apoi l-a pierdut imediat din vedere.

Pentru o clipă, Hassan a fost şocat că i se putuse întâmpla una ca asta fără niciun avertisment din partea eului său vârstnic. Dar mânia i-a luat repede locul uimirii, aşa că a pornit în urmărire. A gonit prin mulţime, uitându-se la coatele tunicilor băieţilor, până când întâmplarea a făcut să dea peste pungaş ciucit sub o căruţă plină ochi cu fructe. Hassan l-a înşfăcat şi s-a pus să strige în gura mare, să-l audă toată lumea, că pusese mâna pe un hoţ, cerându-le celor din jur să găsească un străjer. Băiatul, temându-se de arestare, a dat drumul pungii lui Hassan şi a început să plângă în hohote. Hassan s-a uitat lung la puşti şi-apoi mânia i s-a topit, aşa că l-a lăsat să plece.

Când l-a văzut din nou pe eul său vârstnic, tânărul l-a întrebat:

— De ce nu m-ai prevenit în legătură cu pungaşul?

— Nu te-a desfătat experienţa asta? a vrut să ştie vârstnicul.

Hassan taman ce era să nege, dar s-a oprit singur:

— Aferim, ba chiar mi-a mers la inimă, a recunoscut.

Când îl urmărea pe băiat, fără să aibă barem umbra unui indiciu că va avea succes sau nu, simţise cum îi clocoteşte sângele în vene aşa cum nu mai simţise de săptămâni şi săptămâni în şir. Şi, când zărise lacrimile ce i se înnodau puştiului sub bărbie, îşi adusese aminte de învăţăturile Profetului, mărit fie numele lui, despre valoarea milosteniei şi Hassan se simţise virtuos pentru că alesese să-l lase pe băieţaş s-o şteargă.

— Care vasăzică, ai fi preferat să-ţi răpesc toată această plăcere?

Şi, tot aşa cum ajungem să înţelegem scopul obiceiurilor care ni se par fără rost la tinereţe, Hassan şi-a dat seama că tăinuirea informaţiilor are tot atât de multă valoare ca şi divulgarea lor.

— Nu, a spus tânărul, a fost bine că nu m-ai prevenit.

Hassan-cel-vârstnic a văzut că, într-adevăr, celălalt înţelesese:

— Acum o să-ţi spun ceva foarte important. Tocmeşte un cal. O să-ţi dau nişte indicii de orientare pentru a găsi un locşor printre dealuri, la apus faţă de oraş. Acolo vei descoperi, într-o dumbravă, un copac fulgerat.

Pe lângă rădăcina lui, uită-te după cea mai grea piatră pe care o poţi răsturna, şi-apoi sapă sub ea.

— Ce trebuie să caut acolo?

— Când vei găsi, vei ştii despre ce e vorba.

Ziua următoare, Hassan a călărit până la dealuri şi a dat în cele din urmă peste copacul cu pricina, în jur, pământul era acoperit de pietre, aşa că tânărul a dat una la o parte să sape sub ea, apoi alta, şi-apoi încă una, în cele din urmă, lopata lui a lovit altceva decât ţărână şi pietre. A dat încolo pământul şi a găsit un cufăr de bronz plin ochi cu dinari de aur şi cu tot soiul de bijuterii. Hassan nu mai văzuse niciodată ceva asemănător în viaţa lui. A aburcal cufărul pe cal şi a călărit înapoi spre Cairo.

Data viitoare când a vorbit cu eul său mai în vârstă, l-a întrebat:

— Cum de-ai ştiut unde se găsea comoara?

— Am aflat-o de la mine însumi, a spus Hassan-cel-vârstnic, aidoma ţie. Cât despre cum am ajuns noi să-i cunoaştem tainiţa, nu am altă explicaţie decât că a fost voinţa lui Allah şi, în fapt, ce altă explicaţie mai există pentru absolut orice?

— Mă juruiesc că voi da o bună întrebuinţare tuturor bogăţiilor cu care Allah m-a binecuvântat, a spus tânărul.

— Iar eu reînnoiesc această juruinţă, a spus bătrânul. Aceasta este cea din urmă oară când vom mai vorbi. O să-ţi găseşti propriul drum singur de acum încolo. Pacea fie asupra ta!

Şi astfel Hassan s-a întunat acasă. Cu aurul a reuşit să cumpere cânepă într-o mare cantitate, să năimească lucrători şi să le plătească o simbrie bună, apoi să vândă frânghia în mod tare avantajos tuturor celor care aveau trebuinţă. S-a însurat cu o femeie frumoasă şi deşteaptă, la

sfatul căreia s-a apucat să negustorească şi alte bunuri, până când a ajuns un neguţător înstărit şi respectat, în tot acest răstimp a miluit cu generozitate pe cei nevoiaşi şi a dus viaţa unui om drept, în felul acesta Hassan a trăit cea mai fericită dintre vieţi până când a fost secerat de moarte, sfărâmătoarea tuturor legăturilor şi distrugătoarea tuturor desfătărilor.

— Asta-i o poveste fără de pereche! am spus. Pentru cineva care stă pe gânduri dacă să se folosească sau nu de Poartă, cu greu s-ar putea izvodi o mai puternică îmboldire.

— Dai dovadă de înţelepciune fiind neîncrezător, a spus Bashaarat. Allah înăsplăteşte pe aceia pe care doreşte să-i răsplătească şi îi pedepseşte aspru pe cei pe care doreşte să-i pedepsească. Poarta nu schimbă batâr c-o iotă felul în care te judecă Atotputernicul.

Am aprobat dând din cap, crezând că înţelegeam ce voia să spună:

— Aşadar, chiar dacă ai reuşi să eviţi năpastele pe care le-a trăit eul tău mai înaintat în vârstă, nu există nicio chezăşie că nu vei ajunge să întâmpini alte ursuzlâcuri.

— Nu, iartă, rogu-te, un om bătrân pentru că nu vorbeşte pe înţeles. Să foloseşti poarta nu e ca şi cum ai trage la sorţi, când valoarea mizei se schimbă cu fiece tragere. Mai degrabă, s-o foloseşti e ca şi cum ai apuca-o printr-un pasaj tainic dintr-un palat în loc să mergi pe coridor, încăperea rămâne întocmai, indiferent de uşa pe care o foloseşti pentru a intra în ea.

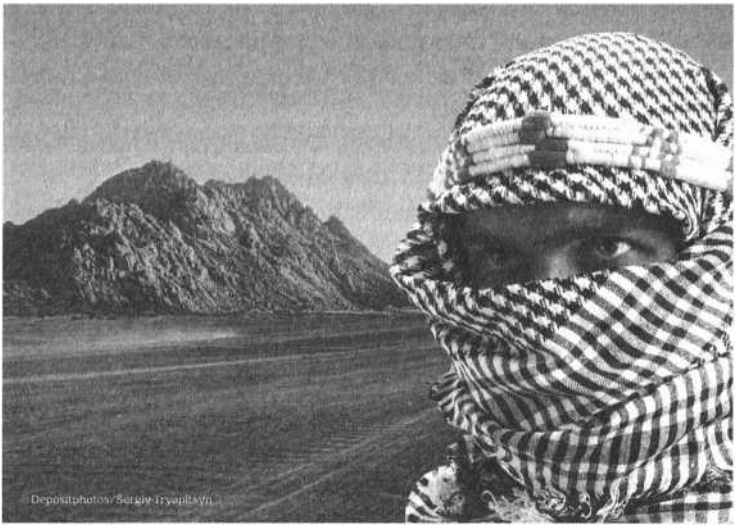

Asta m-a uluit dincolo de marginile uluirii:

— Vasăzică, viitorul este de nestrămutat? La fel de neschimbat ca trecutul?

— Se spune că remuşcarea şi pocăinţa şterg tot trecutul.

— Am auzit şi eu spusa, dar încă n-am descoperit c-ar fi adevărată.

— Îmi pare rău să aud una ca asta, a spus Bashaarat. Tot ce pot mărturisi e că nici viitorul nu e diferit.

M-am gândit o vreme la acestea:

— Aşadar, dacă afli că vei fi mort peste douăzeci de ani, nu e nimic ce ai putea face ca să-ţi eviţi propria moarte?

Bătrânul m-a aprobat dând din cap. Mie, unuia, asta mi s-a părut tare dezamăgitor, dar apoi m-am gândit dacă nu cumva totul ar putea să ofere totuşi şi o chezăşie:

— Să presupunem că afli că încă vei mai fi în viaţă peste douăzeci de ani. Păi, atunci nimic nu te poate omorî în următorii ani. Aşa că ai putea să lupţi în bătălii fără nicio grijă, căci supravieţuirea îţi e deja garantată.

— E posibil, a spus. Dar tot la fel de posibil e ca omul care ar fi capabil să se folosească de o asemenea garanţie să nu-şi găsească eul cel vârstnic în viaţă atunci când ar folosi pentru prima oară Poarta.

— Ah! am exclamat. Atunci să fie, oare, doar cei prevăzători care îşi întâlnesc eurile mai în vârstă?

— Îngăduie-mi să-ţi spun povestea unui alt ins care a folosit Poarta şi vei putea hotărî tu însuţi dacă a fost prevăzător au ba.

Şi Bashaarat a purces a-mi istorisi povestea şi, dacă e pe placul Mariei Tale, o s-o înfăţişez şi eu în cele ce urmează.

Povestea ţesătorului care a furat de la el însuşi

A fost odată, o, norocitule calif, un ţesător pe numele său Ajib, care îşi câştiga umilul trai ţesând chilimuri, dar care tânjea să guste luxoasele plăceri cu care se desfătau cei bogaţi. După ce a auzit povestea lui Hassan, Ajib a păşit mintenaş prin Poarta Anilor spre a-l căuta pe eul său cel bătrân care, era sigur, avea să fie la fel de bogat şi de mărinimos ca şi Hassan-cel-vârstnic.

După sosirea sa în Cairoul de peste douăzeci de ani, a pornit-o către bogatul cartier Habbaniya, întrebându-i pe cei întâlniţi în cale unde se află locuinţa lui Ajib ibn Taher. Era deja pregătit ca, dacă va întâlni pe cineva care să-l cunoască pe acesta şi care să bage de seamă asemănarea trăsăturilor lor, să se dea drept fiul lui Ajib, proaspăt sosit din Damasc. Dar nu a avut nicicând şansa de a prezenta această poveste, căci niciunul dintre cei pe care i-a întrebat nu a recunoscut numele.

În cele din urmă, s-a hotărât să se întoarne în vechiul său cartier şi să vadă dacă nu cumva cineva de pe acolo avea habar unde se mutase. Când a ajuns pe vechea lui stradă, a oprit un băieţaş şi l-a întrebat dacă ştie unde ar putea găsi un bărbat pe nume Ajib. Băiatul l-a îndrumat către vechea sa casă.

— Aici obişnuia să locuiască, a spus ţesătorul. Dar unde locuieşte acum aş vrea să aflu.

— Dacă s-a mutat de ieri până azi, atunci, eu, unul, nu am habar unde, a spus băiatul.

Ajib era neîncrezător. Era, oare, posibil, ca eul său înaintat în vârstă să mai stea încă în aceeaşi casă după douăzeci de ani? Asta ar fi însemnat că nu devenise

niciodată bogat şi că eul său vârstnic nu va avea niciun sfat să-i dea sau, cel puţin, niciunul de pe urma căruia Ajib să aibă de tras vreun profit. Cum de era posibil ca soarta lui să fie atât de diferită de aceea a norocitului frânghier? Nădăjduind că băiatul se înşelase, Ajib a aşteptat în faţa casei şi s-a pus la pândă.

În cele din urmă, a văzut un bătrân care părăsea casa şi, cu inima grea, l-a recunoscut a fi eul său vârstnic. Bătrânul Ajib era urmat de o femeie despre care a presupus că era nevasta lui, dar abia dacă a băgat-o în seamă, pentru că tot ce putea să vadă nu era decât nereuşita sa în a-şi îmbunătăţi viaţa. Cu desperare, a căscat coşcogea ochii la hainele simple pe care le purta cuplul în vârstă până când i-a pierdut din vedere pe cei doi.

Mânat de curiozitatea care-i împinge pe oameni să se uite la capetele celor executaţi, Ajib s-a dus spre uşa casei. Propria-i cheie încă se mai potrivea în zăvor, aşa că a intrat. Mobilele se schimbaseră, dar erau simple şi ponosite, iar Ajib s-a simţit stânjenit şi ruşinat la vederea lor. După douăzeci de ani bătuţi pe muchie nu fusese în stare nici măcar să-şi permită niscai perne mai acătării?

Mânat de un imbold de moment, s-a dus la cufărul de lemn în care îşi ţinea în mod normal chiverniseala şi l-a descuiat. A ridicat capacul şi a văzut că era plin cu dinari de aur.

Ajib era uluit dincolo de marginile uluirii. Eul său vârstnic avea un cufăr plin ochi cu aur şi, cu toate acestea, purta haine atât de simple şi locuia în aceeaşi căsuţă de mai bine de douăzeci de ani! Ce soi de zgârcit nefericit trebuie să fie bătrânul, s-a gândit Ajib, ca să aibă atât amar de bogăţie şi să nu se bucure de ea! Tânărul ştia de multă vreme că nimeni nu poate să-şi ia averea cu el în mormânt. Era, oare, posibil, ca asta să fi fost ceva ce uitase pe măsură ce înaintase în vârstă?

Ajib a hotărât că asemenea bogăţii ar trebui să aparţină cuiva care ştie să le aprecieze şi că acel cineva era el însuşi, în plus, să ia averea eului său vârstnic nici nu

ar fi fost barem hoţie, a chibzuit, deoarece era el însuşi cel care avea s-o primească. Şi-a aburcal cufărul pe umăr şi, cu multă trudă, a reuşit să-l aducă înapoi cu el prin Poarta Anilor în Cairoul pe care îl ştia.

A depus o parte din nou descoperita sa avere la un zaraf, dar păstra mereu asupra sa o pungă grea de galbeni. Se îmbrăca într-un anteriu de damasc, cu iminei din piele de Córdoba şi cu un turban de Khorasan decorat cu o piatră nestemată. A tocmit o casă în cartierul înstărit, a mobilat-o cu cele mai preţioase chilimuri şi divane, şi a angajat un bucătar să-i prepare cele mai somptuoase ospeţe.

Apoi a început să-l caute pe fratele femeii pe care de multă vreme o râvnise de departe, o femeie pe nume Taahira. Fratele ei era poticăraş şi Taahira îl ajuta în prăvălia cu leacuri. Ajib cumpăra uneori câte o doctorie numai şi numai ca să poată sta de vorbă cu ea. Odată văzuse cum îi alunecase feregeaua şi ochii ei erau la fel de întunecaţi şi de frumoşi ca ai unei gazele. Fratele Taahirei n-ar fi consimţit ca ea să se mărite cu un ţesător, dar acum Ajib putea să se înfăţişeze ca o partidă avantajoasă.

Fratele fetei şi-a dat consimţământul, iar Taahira însăşi a încuviinţat cu dragă inimă, căci şi ea îl dorise pe Ajib. Ţesătorul nu s-a uitat la bani când a venit vorba de nuntă. A tocmit o şaică de plăcere, dintre cele care pluteau pe canal în partea de miazăzi a oraşului şi a ţinut un zaiafet şi-un zamparalâc din acelea cu taraf de muzicanţi şi cu dănţuitoare în timpul căruia i-a dăruit soaţei sale un superb colier de perle. Sărbătoarea a devenit subiect de bârfă în tot cartierul.

Ajib se desfăta cu bucuria pe care i-o aduseseră Taahira şi banii, şi vreme de o săptămână sau două proaspeţii însurăţei au dus o viaţă cât se poate de bună. Apoi, într-o bună zi, ţesătorul s-a întors acasă doar pentru a găsi uşa spartă şi interiorul prădat de-a fir a păr de toate podoabele de aur şi argint. Bucătarul, speriat de moarte, a ieşit din locul în care se dosise şi i-a spus că tâlharii o răpiseră pe Taahira.

Ajib s-a rugat lui Allah până când, istovit de griji, a căzut pradă somnului, în dimineaţa următoare, a fost trezit de-un ciocănit în uşă. Un necunoscut stătea proţăpit acolo:

— Am un mesaj pentru tine, i-a spus bărbatul.

— Ce mesaj? a vrut să ştie Ajib.

— Soaţa ta e în siguranţă.

Ajib a simţit cum teama şi mânia i se învârtejesc în pântece ca bila neagră:

— Ce răscumpărare vrei? a întrebat.

— Zece mii de dinari.

— Pe Allah, asta-i cu mult mai mult decât am, ugilitul de mine! a exclamat ţesătorul.

— Să nu care cumva să îndrăzneşti a te tocmi cu mine! i-a spus tâlharul. Am văzut cum arunci cu banii aşa cum alţii toarnă apa.

Ajib s-a prăbuşit în genunchi:

— Am cheltuit ca un zevzec. Mă jur pe numele Profetului că nu am atâta amar de bănet, a spus.

Hoţul l-a cercetat cu luare-aminte:

— Adună toţi banii pe care-i ai, până la ultima para, i-a poruncit, şi să-i aduci aici mâine la acelaşi ceas. Dac-o să mi se pară c-ai pus ceva deoparte, soţia ta va pieri. Dac-o să mi se pară că eşti cinstit, oamenii mei ţi-o vor înturna la timpul cuvenit.

Ajib nu vedea nicio altă soluţie:

— Ascult şi mă supun, a spus, iar tâlharul s-a cărăbănit.

Ziua următoare, ţesătorul nostru s-a dus la zaraf şi şi-a retras toţi banii care-i mai rămăseseră. I-a dat pe toţi hoţului, care a cântărit din priviri deznădejdea din ochii lui Ajib şi s-a declarat mulţumit. Tâlharul a făcut aşa cum făgăduise şi chiar în seara aceea Taahira a fost înturnată.

După ce s-au îmbrăţişat, femeia a spus:

— N-am crezut c-o să plăteşti atâta amar de bani pentru mine.

— Nu mi-ar fi făcut nicio plăcere bogăţia fără tine, i-a spus Ajib şi a fost el însuşi uimit când şi-a dat seama că era adevărul gol-goluţ. Dar acum regret că nu-ţi mai pot

cumpăra lucrurile pe care le meriţi cu prisosinţă.

— Nu trebuie să-mi mai cumperi nimic de acum încolo, i-a răspuns Taahira.

Ţesătorul şi-a plecat capul:

— Mă simt de parc-aş fi fost amarnic pedepsit pentru fărădelegile mele.

— Ce fărădelegi? l-a întrebat Taahira, dar Ajib n-a mai suflat o vorbuliţă. Nu te-am întrebat asta înainte, dar ştiu că nu ai moştenit toţi banii pe care i-ai câştigat. Spune-mi: nu cumva i-ai furat?

— Nu, a zis ţesătorul, nedorind să recunoască adevărul nici faţă de ea, nici faţă de el însuşi. Mi-au fost daţi.

— A fost vorba de-un împrumut, atunci?

— Nu, nu trebuie daţi înapoi.

— Iar tu nu vrei să-i înapoiezi? Taahira era şocată. Vasăzică tu, unul, eşti pe deplin mulţumit că acel bărbat a plătit pentru nunta noastră? Că mi-a plătit răscumpărarea? Părea să fie pe punctul de a izbucni în lacrimi: Păi, atunci eu sunt nevasta ta sau a acelui alt bărbat?

— Eşti nevasta mea, a spus Ajib.

— Cum aş putea fi, când însăşi viaţa mea i-o datorez celuilalt?

— N-o să îngădui să te îndoieşti de dragostea mea, a zis bărbatul. Mă jur că o să dau înapoi banii, până la ultimul dinar.

Şi, astfel, Ajib şi Taahira s-au înturnat în vechea căsuţă a ţesătorului şi s-au pus pe sclipuit banii. Amândoi s-au apucat să muncească pentru fratele Taahirei, poticăraşul, şi când, în cele din urmă, acesta a devenit parfumierul bogătaşilor, Ajib şi Taahira au preluat vechea lui prăvălie şi au început să vândă leacuri celor bolnavi. Era un trai bun, numai că ei doi cheltuiau cât mai puţin posibil, trăind modest şi reparându-şi vechile mobile în loc să cumpere altele noi. Vreme de ani şi ani, Ajib zâmbea ori de câte ori lăsa să mai cadă încă o monedă în cufăr, spunându-i Taahirei că aceasta era o aducere-aminte a cât de mult o preţăluia pe ea. Spunea că şi după ce cufărul va

fi plin ochi, tot va fi un chilipir dacă te gândeşti cât de scumpă îi era.

Numai că nu era deloc uşor să umpli cufărul adăugând doar câteva monede din când în când, aşa încât ceea ce începuse prin a fi doar cumpătare s-a transformat, uşor-uşor, în zgârcenie, iar deciziilor chibzuite le-au luat locul cărpănoşeniile, încă şi mai rău, iubirea pe care Ajib şi Taahira şi-o purtau unul altuia s-a răcit cu timpul şi fiecare a ajuns să nu-l mai poată suferi pe celălalt din cauza banilor pe care nu-i puteau cheltui.

Şi în felul acesta au trecut anii, iar Ajib a îmbătrânit, aşteptând să-i fie furat aurul pentru a doua oară.

— Ce poveste ciudată şi tristă, totodată! am spus.

— Într-adevăr, mi-a răspuns Bashaarat. Ai spune că Ajib s-a purtat prevăzător?

Am şovăit înainte de a vorbi:

— Nu-i în căderea mea să-l judec. El este cel care trebuie să trăiască, negreşit, cu consecinţele faptelor sale, precum eu trebuie să trăiesc cu ale mele. Am rămas tăcut o clipă, apoi am adăugat: Admir sinceritatea lui Ajib, faptul că ţi-a mărturisit tot ceea ce făcuse.

— Ah, dar nu mi-a spus nimic din toate astea pe când era tânăr, a răspuns alchimistul. După ce a ieşit prin poartă cărând cufărul, nu l-am mai văzut vreme de douăzeci de ani. Ajib era un om mult mai în vârstă atunci când mi-a făcut din nou o vizită. Venise acasă şi descoperise că nu mai are cufărul, iar conştiinţa faptului că-şi plătise datoria l-a făcut să simtă că-mi poate spune tot ce se-ntâmplase.

— Într-adevăr? Şi bătrânul Hassan din prima ta povestire a venit să te vadă?

— Nu, am auzit povestea lui Hassan de la eul său mai tânăr. Vârstnicul Hassan nu s-a mai înturnat nicicând în prăvălia mea, dar, în locul lui, am avut parte de un alt vizitator, unul care mi-a împărtăşit o poveste despre Hassan pe care el însuşi nu ar fi putut niciodată să mi-o depene.

Iar Bashaarat a purces a-mi istorisi povestea

vizitatorului şi, dacă e pe placul Mariei Tale, o s-o înfăţişez şi eu în cele ce urmează.

Povestea nevestei şi a iubitului ei

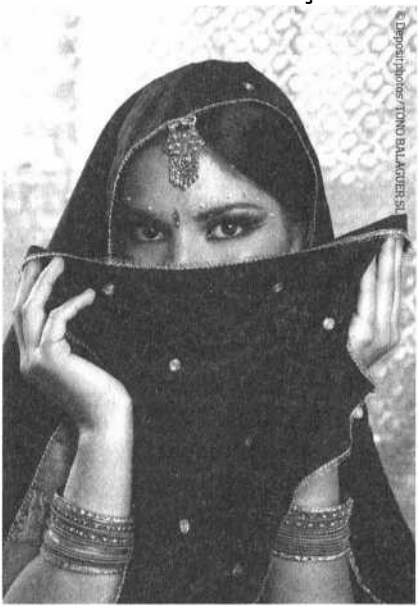

Raniya era măritată cu Hassan de ani şi ani de zile şi duceau o viaţă cât se poate de fericită, într-o bună zi, ea l-a văzut pe soţul său luând cina cu un tânăr pe care l-a recunoscut a fi întru totul imaginea vie a lui Hassan de pe vremea când se măritase cu el. Atât de mare i-a fost mirarea, încât abia-abia dac-a putut să se abţină să nu dea buzna peste ei şi să se vâre-n taifasul lor. După ce tinerelul a plecat, i-a cerut lui Hassan să-i spună cine era, iar bărbatul i-a spus o poveste greu de crezut.

— I-ai vorbit despre mine? l-a întrebat. Ştiai ce ne aşteaptă când ne-am întâlnit prima oară?

— Ştiam c-o să mă însor cu tine din clipa în care mi-au căzut ochii asupra ta, i-a răspuns Hassan, tot numai un zâmbet, dar nu pentru că mi-ar fi spus cineva asta. Cu siguranţă, nevastă, n-ai vrea să-l văduveşti de clipa aceea, nu-i aşa?

Şi aşa se face că Raniya nu i-a vorbit eului mai tânăr al soţului său, ci doar a tras cu urechea la discuţia lui şi i-a tot aruncat priviri galeşe. Inima-i bătea mai repede la

vederea trăsăturilor lui tinereşti. Uneori, amintirile ne înşală cu dulceaţa lor, dar, atunci când îi zărea pe cei doi bărbaţi stând unul în faţa celuilalt, nu putea să nu bage de seamă, fără nicio exagerare, deplinătatea frumuseţii tânărului la care se gândea noapte de noapte în vreme ce zăcea întinsă-n pat, neputând să pună geană pe geană.

La câteva zile după ce îi urase rămas-bun pentru totdeauna eului său mai tânăr, Hassan a plecat din Cairo să facă afaceri cu un neguţător din Damasc, în absenţa lui, Raniya a descoperit prăvălia pe care i-o descrisese soţul şi a păşit prin Poarta Anilor în Cairoul tinereţii sale.

Şi-a adus aminte unde locuise pe atunci, aşa că nu i-a fost prea greu să dea de tânărul Hassan şi să-l urmărească de colo-colo. Şi, în timp ce îl privea, a simţit cum pune stăpânire pe ea o dorinţă mai puternică decât orice simţise de ani întregi faţă de vârstnicul Hassan, într-atât de puternice erau amintirile desfătărilor lor trupeşti din tinereţe. Fusese întotdeauna o soţie credincioasă şi fidelă, dar acum i se înfăţişa o ocazie favorabilă ce n-avea să i se mai arate vreodată. Hotărâtă să-şi satisfacă dorinţa, Raniya a tocmit o casă şi în zilele care au urmat a cumpărat mobilă pentru ea.

De îndată ce casa a fost gata, l-a urmărit plină de discreţie pe Hassan, încercând să adune suficientă îndrăzneală ca să intre în vorbă cu el, în sukul giuvaiergiilor, a privit cum tânărul se duce la un bijutier, îi arată acestuia un colier bătut cu zece nestemate şi-l întreabă cât socoate c-ar plăti pentru el. Raniya a recunoscut bijuteria ca fiind aceea pe care Hassan i-o dăruise în zilele de după nunta lor; nu avusese habar că el încercase cândva s-o vândă. A stat la mică distanţă de cei doi şi a tras cu urechea, prefăcându-se că se uită la nişte inele.

— Adu colierul aici mâine şi-o să-ţi dau o mie de dinari pe el, a spus giuvaiergiul.

Tânărul Hassan s-a învoit cu preţul oferit şi a plecat.

În timp ce-l urmărea cum se duce, Raniya a auzit fără să vrea cum vorbeau doi bărbaţi aflaţi prin preajmă:

— Ai văzut colierul acela? E dintr-ale noastre, a spus primul bărbat.

— Eşti sigur? a întrebat cel de-al doilea.

— Întru totul. Ăla-i puiul de lele care a săpat şi ne-a găbjit cufărul.

— Păi, atunci să-i dăm de ştire căpitanului despre el. După ce insul ăsta îşi va fi vândut colierul, o să-i luăm banii şi încă mai mult de atât.

Cei doi bărbaţi au plecat fără s-o bage în seamă pe Raniya care stătea smirnă, cu inima galopându-i în piept, dar cu trupul nemişcat, aidoma unei gazele după ce a trecut pe lângă ea un tigru. Şi-a dat seama că, de fapt, comoara pe care o scosese la lumină Hassan trebuie că aparţinuse unei bande de tâlhari şi că bărbaţii aceia erau doi dintre membrii ei care ţineau sub observaţie giuvaiergiii Cairoului pentru a-l identifica pe insul care le luase prada.

Raniya ştia că, de vreme ce ea mai deţinea încă acel colier, tânărul Hassan de bună seamă că nu-l vânduse. Mai ştia, de asemenea, că tâlharii nu reuşiseră să-l ucidă pe Hassan. Numai că nu putea fi voia lui Allah ca ea să stea de pomană, cu mâinile încrucişate. Probabil că Allah o adusese acolo ca s-o poată folosi drept instrument al Său.

Femeia s-a reîntors prin Poarta Anilor, a păşit în timpul său şi acasă la ea a găsit colierul în cutia de bijuterii. Apoi a folosit din nou Poarta Anilor, dar, în loc să intre dinspre partea stângă, a intrat dinspre dreapta, astfel încât a vizitat Cairoul de peste douăzeci de ani. Acolo l-a căutat pe eul său înaintat în vârstă, acum o femeie bătrână. Raniya-cea-vârstnică a întâmpinat-o cu căldură şi şi-a scos colierul din propria-i cutie de bijuterii. Cele două femei au făcut apoi repetiţii despre cum urmau să-i dea o mână de ajutor lui Hassan cel tinerel.

În ziua următoare, cei doi hoţi s-au înturnat cu un al treilea bărbat, despre care Raniya şi-a dat cu presupusul că era căpitanul lor. Cu toţii au privit cum Hassan îi înmânează giuvaiergiului colierul.

În timp ce giuvaiergiul examina tefaricul, Raniya s-a

apropiat şi a zis:

— Ce potrivire întâmplătoare! Giuvaiergiule, aş dori să vând un colier întocmai cu acesta, şi a dat la iveală, din punga pe care o căra, propriul colier.

— Ăsta-i cu totul şi cu totul uimitor! a spus giuvaiergiul. N-am mai văzut vreodată două coliere care să semene într-atât!

Şi chiar atunci a intrat şi Raniya-cea-vârstnică:

— Dar ce mi-e dat să-mi văd ochilor? Fără doar şi poate că privirea mă înşală! Şi, zicând acestea, a dat şi ea la iveală un al treilea colier identic: Giuvaiergiul mi l-a vândut cu promisiunea că era unic. Asta-l vădeşte de mincinos sadea.

— Poate c-ar trebui să-l dai înapoi, a spus mai tânăra Raniya.

— Asta depinde, a spus cea vârstnică. Şi l-a întrebat pe Hassan: Cât îţi plăteşte pentru el?

— O mie de dinari, a răspuns tânărul, uluit până peste poate.

— Aferim! Giuvaiergiule, te-ar interesa să-l cumperi şi pe-acesta, atunci?

— Trebuie să chibzuiesc din nou la oferta mea, a spus negustorul.

În vreme ce Hassan şi Raniya-cea-vârstnică se tocmeau cu giuvaiergiul, Raniya s-a dat câţiva paşi înapoi, cât să-l audă pe căpitan cum îi dojenea aspru pe cei doi tâlhari:

— Dobitocilor! E un colier oarecare. Ne-aţi fi făcut să omorâm jumătate din giuvaiergiii din Cairo şi-aţi fi adus toţi străjerii pe capetele noastre, a spus el, apoi le-a dat câte-o palmă peste ceafă şi i-a dus de-acolo.

Raniya şi-a reîndreptat atenţia spre giuvaiergiul care îşi retrăsese oferta de a cumpăra colierul lui Hassan. Raniya-cea-vârstnică taman ce spunea:

— Prea bine! O să încerc să-l dau înapoi omului care mi l-a vândut.

Şi, în timp ce bătrâna se îndepărta, Raniya ar fi băgat mâna-n foc că zâmbea pe sub feregea.

Femeia s-a întors către Hassan:

— Pare-se că niciunul din noi n-o să vândă vreun colier pe ziua de azi.

— Poate că-n altă zi, a zis tinerelul.

— O să-l duc pe-al meu acasă, să-l pun la păstrare, a adăugat Raniya. Ai vrea să mă însoţeşti?

Hassan s-a învoit şi a mers cu ea până la casa pe care o închiriase. Apoi ea l-a invitat înăuntru, i-a oferit vin şi, după ce au băut amândoi, l-a condus în dormitorul său, a acoperit ferestrele cu draperii grele şi a stins toate lămpile astfel încât în încăpere s-a făcut beznă ca-n miezul nopţii. Abia atunci şi-a dat jos feregeaua şi l-a dus în pat.

Raniya fusese atât de aţâţată în aşteptarea acestei clipe, încât a fost tare uluită să descopere că mişcările lui Hassan erau stângace şi stingherite. Ea, una, îşi amintea limpede noaptea nunţii lor: bărbatul fusese sigur pe sine, iar atingerile lui îi tăiaseră răsuflarea. Ştia că nu mai era mult până la prima întâlnire a frânghierului cu tânăra Raniya şi, pentru o clipă, n-a priceput cum de acest băieţaş care bâjbâia se putea schimba atât de repede. Şi apoi, desigur, răspunsul i-a fost limpede precum cleştarul.

Aşa că, în fiecare după-amiază, vreme de multe, multe zile, Raniya se întâlnea cu Hassan în casa ei închiriată şi îl iniţia în arta dragostei, şi, făcând aceasta, ea demonstra că, aşa cum se spune adesea, femeile sunt cele mai minunate creaturi ale lui Allah.

— Plăcerea pe care o oferi se reîntoarce sub chipul plăcerii pe care o primeşti, i-a spus ea şi a zâmbit sieşi când s-a gândit cât de adevărate erau, de fapt, acele cuvinte.

Nu a trecut mult până când tânărul a căpătat priceperea de care-şi amintea Raniya şi femeia s-a bucurat încă şi mai mult de aceasta decât o făcuse pe vremea când era tânără.

Mult prea curând însă a venit şi ziua când Raniya a trebuit să-i spună tânărului Hassan că e timpul să plece. El avea destulă minte cât să n-o strângă cu uşa pentru a-i afla motivele, dar a întrebat-o totuşi dacă se vor mai vedea

vreodată. Ea i-a răspuns, cu blândeţe, că nu, de bună seamă, apoi şi-a vândut mobila proprietarului casei şi s-a reîntors prin Poarta Anilor în Cairoul timpului său.

Când Hassan-cel-vârstnic s-a înturnat din călătoria sa la Damasc, Raniya era acasă şi-l aştepta. L-a întâmpinat cu căldură, dar şi-a păstrat secretele numai pentru ea însăşi.

Mă cufundasem cu totul în gândurile mele după ce Bashaarat şi-a încheiat povestea, până când el mi-a spus:

— Văd că istorisirea asta te-a pus pe gânduri într-un mod în care niciuna din cele dinainte n-a făcut-o.

— Vezi limpede, am recunoscut. Acum îmi dau seama că, deşi trecutul e de neschimbat, omul poate totuşi da peste lucruri neaşteptate atunci când îl vizitează.

— Pe Allah, aşa este! înţelegi acum de ce am spus că viitorul şi trecutul sunt aidoma? Nu-l putem schimba pe niciunul, dar le putem cunoaşte pe amândouă mai pe deplin.

— Înţeleg cu adevărat, mi-ai deschis ochii şi acum doresc să folosesc şi eu Poarta Anilor. Ce preţ ceri?

Alchimistul a dat din mână:

— Nu vând trecerea prin poartă, a spus. Allah călăuzeşte pe cine doreşte către prăvălia mea, iar eu, unul, sunt mulţumit să fiu instrumentul voinţei Sale.

De-ar fi fost vorba de un altul, i-aş fi luat cuvintele drept un şiretlic din timpul tocmelii, dar, după tot ceea ce-mi spusese Bashaarat, ştiam că e sincer.

— Mărinimia ta e la fel de nemărginită ca şi ştiinţa ta de carte, am zis şi am făcut o plecăciune. Dacă va exista vreodată un serviciu pe care un neguţător de pânzeturi ţi l-ar putea face, rogu-te, să faci apel la mine.

— Îţi mulţumesc. Şi-acum hai să discutăm despre călătoria ta. Sunt câteva chestiuni despre care trebuie să vorbim înainte să vizitezi Bagdadul de peste douăzeci de ani.

— Dar nu doresc să vizitez viitorul, i-am spus. Aş trece în cealaltă direcţie, să-mi revizitez tinereţea.

— Oh, cele mai plecate scuze. Poarta aceasta nu te poate duce acolo. Vezi tu, am construit-o cu doar o

săptămână în urmă. Acum douăzeci de ani nu exista aici niciun cadru de uşă din care să ieşi în trecut.

Deznădejdea mea era atât de mare, încât probabil c-am vorbit ca un copil oropsit:

— Dar unde duce cealaltă parte a porţii? am întrebat şi-am dat ocol cadrului de uşă circular pentru a sta faţă-n faţă cu partea-i opusă.

Bashaarat a dat şi el ocol porţii, ca să stea lângă mine. Priveliştea prin poartă părea acum aidoma celei din afara sa, dar, atunci când şi-a întins mâna să şi-o treacă prin ea, aceasta s-a oprit de parc-ar fi întâlnit un zid nevăzut. M-am uitat mai îndeaproape şi am observat o lampă de bronz aşezată pe o masă. Flacăra ei nu pâlpâia, ci era la fel de nemişcată şi de nestrămutată de parcă întreaga încăpere ar fi fost prinsă în cel mai limpede chihlimbar.

— Ce vezi aici e încăperea aşa cum apărea săptămâna trecută, a spus Bashaarat, în douăzeci de ani, această parte stângă a Porţii va permite intrarea, îngăduindu-le oamenilor să pătrundă din această direcţie şi să-şi viziteze trecutul. Sau, a spus şi m-a condus înapoi înspre partea uşii pe care mi-o arătase mai întâi, am putea intra dinspre dreapta de pe acum şi să ne vizităm pe noi înşine. Dar mă tem că Poarta aceasta nu îţi va permite vizite către zilele tinereţii tale.

— Dar Poarta Anilor pe care o ai în Cairo? am întrebat.

Bătrânul a dat aprobator din cap:

— Acea poartă stă încă în picioare. Fiul meu e cel care conduce acum prăvălia de acolo.

— Vasăzică, aş putea merge la Cairo şi apoi să folosesc poarta pentru a vizita Cairoul de acum douăzeci de ani. Iar de acolo aş putea călători înapoi la Bagdad.

— Da, ai putea face acest drum, dacă aşa-ţi doreşti.

— Îmi doresc din tot sufletul, am spus. Ai binevoi să-mi spui cum să dau de prăvălia ta din Cairo?

— Trebuie să vorbim despre câteva lucruri mai întâi, m-a prevenit Bashaarat. Nu o să întreb care sunt intenţiile

tale, mulţumit fiind să aştept până ce vei fi pregătit să mi le spui. Dar se cuvine să-ţi reamintesc că tot ceea ce e făcut nu mai poate fi desfăcut.

— Ştiu, am răspuns.

— Şi că nu poţi evita grelele încercări ce ţi-au fost menite. Ceea ce îţi oferă Allah trebuie să accepţi.

— Îmi reamintesc singur asta în fiece zi a vieţii mele.

— Atunci este o onoare pentru mine să te ajut în orice mod îmi e cu putinţă, a încheiat.

Şi bătrânul a adus hârtie, o pană şi-o călimară şi a purces a scrie.

— O să scriu pentru tine o scrisoare care să-ţi fie de ajutor în călătoria ta. A împăturit răvaşul, a picurat deasupra marginii ceară de la o lumânare şi şi-a apăsat pecetea inelului pe ea: Când vei ajunge în Cairo, dă-i asta fiului meu, iar el îţi va îngădui să intri prin Poarta Anilor de acolo.

Un neguţător ca mine trebuie să fi deprins de minune arta de a-şi exprima propria recunoştinţă, dar eu, unul, n-am mai fost niciodată în viaţa mea atât de exuberant în a-mi oferi mulţumirile cum am fost cu Bashaarat şi fiecare vorbuliţă era sinceră, rostită din toată inima. Mi-a dat îndrumări despre cum se ajunge la prăvălia lui din Cairo şi l-am asigurat că, la întoarcere, o să-i povestesc totul de-a fir a păr. Când eram pe punctul de a pleca, m-a fulgerat un gând:

— Deoarece Poarta Anilor pe care o ai aici se deschide în viitor, eşti încredinţat că poarta şi prăvălia aceasta vor mai fi în picioare şi peste douăzeci de ani.

— Da, pe Allah, acesta-i adevărul adevărat, a încuviinţat Bashaarat.

Eram cât pe ce să-l întreb dacă îşi întâlnise eul înaintat în vârstă, dar mi-am muşcat limba. Dacă răspunsul lui ar fi fost negativ, ar fi însemnat fără îndoială că eul său vârstnic se stinsese din viaţă, şi l-aş fi întrebat, de fapt, dacă îşi cunoştea data morţii. Cine eram eu să fac o asemenea cercetare, când omul ăsta îmi făcuse un atare hatâr fără să mă întrebe măcar care-mi erau intenţiile? Mi-

am dat seama din expresia lui că ştia ce voisem să-l întreb şi mi-am plecat fruntea într-o smerită cerere de iertăciune a cărei acceptare el a arătat-o c-o înclinare din cap, iar eu m-am înturnat acasă pentru a face pregătirile de plecare.

Caravanei i-a luat două luni ca să ajungă la Cairo. Cât priveşte ceea ce mi-a frământat mintea în timpul călătoriei, Măria Ta, o să vă spun acum ceea ce nu i-am mărturisit lui Bashaarat. Eu, unul, am fost cândva însurat, acum douăzeci de ani, cu o femeie pe nume Najya. Trupul i se mlădia la fel de graţios ca un lăstar de salcie, iar chipul îi era la fel de frumos ca Luna în toată splendoarea sa, dar ceea ce-mi răpise mie inima fusese firea ei îngăduitoare şi blajină. Tocmai îmi începusem cariera de neguţător când m-am însurat, şi nu eram bogaţi, dar nici nu duceam vreo lipsă.

Eram căsătoriţi de un an când a trebuit să plec la Basra pentru a mă întâlni cu căpitanul unei corăbii. Aveam şansa să fac un profit bun din negoţul cu sclavi, dar Najya nu era de acord. I-am amintit că totuşi Coranul nu interzice deţinerea de sclavi, câtă vreme aceştia sunt trataţi cum se cade, şi că până şi Profetul avusese câţiva. Dar ea mi-a spus că nu exista nicio cale de a şti cum aveau să-şi trateze sclavii cei ce urmau să-i cumpere de la mine şi că era mai bine să vând bunuri, iar nu oameni.

În dimineaţa plecării mele, eu şi Najya ne-am certat amarnic. I-am vorbit cu asprime, folosind vorbe pe care mi-e şi ruşine să mi le aduc aminte şi îi cer iertare Mariei Tale dacă nu o să le repet acum. Am plecat mânios şi n-am mai văzut-o niciodată de atunci. A fost avan rănită câteva zile după plecarea mea, când s-a prăbuşit zidul unei moschei. A fost dusă la *bimaristan*, dar medicii n-au putut-o salva şi a murit la puţină vreme după aceea. Eu, unul, nu am aflat de moartea ei până ce m-am întors, o săptămână mai târziu, şi m-am simţit mai cumplit decât dacă aş fi ucis-o cu mâna mea.

Pot, oare, chinurile gheenei să fie mai amarnice decât ceea ce mi-a fost dat să îndur în zilele care au urmat? Mi se părea că eram cât pe ce să aflu, atât de aproape de

moarte mă aduseseră pătimirile mele. Şi, fără îndoială, experienţa morţii trebuie să fie aidoma, căci, asemenea flăcărilor iadului, mâhnirea arde, dar nu mistuie, ci, mai degrabă, face ca inima să fie încă şi mai uşor de rănit de suferinţe viitoare.

În cele din urmă, perioada mea de jeluire a luat sfârşit şi am rămas un om pustiit, secătuit, o pungă de piele făr' de măruntaie. Am eliberat sclavii pe care îi cumpărasem şi am devenit neguţător de pânzeturi. Cu trecerea anilor am ajuns bogat, dar am rămas neînsurat. Unii dintre cei cu care făceam afaceri au încercat să mă lege prin căsătorie cu o soră sau o fiică, spunându-mi că iubirea unei femei îl poate face pe om să-şi uite durerile. Poate că aveau dreptate, dar nu te poate face să uiţi durerea pe care i-ai pricinuit-o altuia. Ori de câte ori mă închipuiam însurându-mă cu o altă femeie, îmi aminteam expresia rănită din privirea Najyei de când o văzusem ultima oară şi inima mi se închidea pentru altele.

Am vorbit cu un *mullah* despre ceea ce făcusem şi el mi-a spus că remuşcarea şi pocăinţa şterg tot trecutul. Am fost cuprins de remuşcări şi am făcut pocăinţă pe cât de bine m-am priceput, am înălţat rugăciuni şi am postit, şi am făcut milostenie celor mai puţin norocoşi. Am făcut până şi un pelerinaj la Meca şi, cu toate acestea, încă mai eram bântuit de vinovăţie. Allah este atotiertător, aşa că ştiam că beteşugul e al meu şi numai al meu.

Dacă Bashaarat m-ar fi întrebat, n-aş fi putut să-i spun ce nădăjduiam să izbândesc. Era limpede din poveştile lui că nu puteam schimba ceea ce ştiam că se întâmplase. Nimeni nu îl oprise pe eul meu mai tânăr să se certe cu Najya în timpul ultimei noastre discuţii. Dar povestea Ranyei, care era tăinuită în povestea vieţii lui Hassan fără ca acesta să o ştie, îmi oferea o slabă speranţă: poate că aş fi fost capabil să joc un oarecare rol în evenimente în vreme ce eul meu tânăr ar fi fost plecat cu afacerile lui.

Nu era posibil, oare, ca totul să fi fost doar o greşeală şi Najya mea să fi scăpat cu viaţă? Poate că trupul altei femei fusese înfăşurat în giulgiu şi înmormântat câtă vreme fusesem plecat. Poate că o puteam salva pe Najya şi o puteam aduce înapoi în Bagdadul timpului meu. Ştiam că eram nesăbuit, bărbaţii cu experienţă spun că „Patru lucruri nu se mai întorc înapoi: cuvântul odată rostit, săgeata slobozită din arc, viaţa trecută şi şansa pierdută”, iar eu, unul, înţelegeam adevărul acestei zicale mai bine decât majoritatea oamenilor. Şi, cu toate acestea, am îndrăznit să trag nădejde că Allah socotise că erau de ajuns cei douăzeci de ani ai mei de pocăinţă şi că îmi îngăduia şansa de a recâştiga ceea ce pierdusem.

Călătoria caravanei a fost lipsită de evenimente şi, după şaizeci de răsărituri şi trei sute de rugăciuni, am ajuns în Cairo. Acolo m-am preumblat pe străzile oraşului care sunt un labirint uluitor prin comparaţie cu planul armonios al Oraşului Păcii. Mi-am croit drum până pe Bayn al-Qasrayn, strada principală ce trece prin cartierul Fatimid din Cairo. De acolo am dibuit strada pe care se afla prăvălia lui Bashaarat.

I-am spus neguţătorului că vorbisem cu tatăl său în Bagdad şi i-am înmânat scrisoarea pe care acesta mi-o dăduse. După ce a citit-o, omul m-a condus într-o încăpere din fundul prăvăliei, în al cărei centru se înălţa o altă Poartă a Anilor, şi mi-a făcut semn cu mâna să intru dinspre partea ei stângă.

Cum stăteam eu aşa în faţa masivului cerc de metal,

am simţit cum mă ia cu răcori şi m-am luat singur la rost pentru nervozitatea mea. Trăgând adânc aer în piept, am păşit prin cadrul porţii şi m-am trezit în aceeaşi încăpere, numai că având alte mobile. De n-ar fi fost ele, n-aş fi putut deosebi Poarta de o uşă oarecare. Apoi mi-am dat seama că răcoarea pe care o simţisem era, pur şi simplu, răceala aerului din acea cameră, căci ziua de aici nu era la fel de călduroasă precum aceea pe care o lăsasem în urmă şi a cărei boare călduroasă o simţeam în spate, adiind prin poartă ca un suspin.

Neguţătorul a păşit în urma mea şi a strigat:

— Tată, ai un vizitator!

Un bărbat a intrat în cameră şi nu era nimeni altul decât Bashaarat, cu douăzeci de ani mai tânăr decât atunci când îl văzusem în Bagdad:

— Bine ai venit, domnul meu, a spus. Eu sunt Bashaarat.

— Mă cunoşti? am întrebat.

— Nu, dar trebuie că l-ai cunoscut pe eul meu înaintat în vârstă. Pentru mine aceasta este prima noastră întâlnire, dar este o onoare să-ţi fiu de ajutor.

Măria Ta, aşa cum îi şade bine acestui hronic al metehnelor mele, trebuie să mărturisesc că atât de cufundat fusesem în propriile mele suferinţe pe tot parcursul călătoriei dinspre Bagdad, încât nu îmi dădusem seama mai înainte că Bashaarat probabil că mă recunoscuse chiar din clipa în care pusesem piciorul în prăvălia lui, încă în timp ce îi admiram ceasul cu apă şi privighetoarea din bronz, el ştiuse că o să călătoresc spre Cairo şi, după toate probabilităţile, ştiuse şi dacă aveam să îmi ating sau nu ţelul.

Bashaarat cel cu care vorbeam acum nu avea habar de niciunul dintre lucrurile acestea.

— Eu vă sunt însutit şi înmiit recunoscător pentru amabilitatea voastră, domnule, am spus. Numele meu este Fuwaad ibn Abbas, proaspăt sosit din Bagdad.

Fiul lui Bashaarat a plecat, iar alchimistul şi cu mine ne-am sfătuit. L-am întrebat în ce zi şi în ce lună eram,

adeverind că era suficient timp să călătoresc înapoi spre Oraşul Păcii şi i-am promis că îi voi povesti totul atunci când mă voi întoarce. Eul său tânăr era la fel de binevoitor ca şi cel înaintat în vârstă:

— Aştept cu nerăbdare să stau de vorbă cu tine când te vei întoarce şi să te ajut din nou peste douăzeci de ani, a spus.

Cuvintele lui m-au pus pe gânduri:

— Înaintea acestei zile, plănuiseşi cumva să deschizi o prăvălie în Bagdad?

— De ce întrebi?

— M-am tot minunat de coincidenţa care a făcut să ne întâlnim în Bagdad la ţanc ca eu să-mi fac călătoria încoace, să folosesc poarta şi să călătoresc înapoi. Dar acum mă întreb dacă nu cumva nu a fost deloc vorba despre o coincidenţă. Este, oare, venirea mea azi aici motivul pentru care te vei muta la Bagdad peste douăzeci de ani?

Bashaarat a zâmbit:

— Coincidenţa şi intenţia sunt două feţe ale aceleiaşi tapiserii, domnul meu. Poţi găsi că una e mai plăcută de privit, dar nu poţi spune că una e adevărată, iar cealaltă, falsă.

— Acum, ca întotdeauna, mi-ai dat multe lucruri la care să cuget, am răspuns.

I-am mulţumit şi mi-am luat rămas-bun. Pe când părăseam prăvălia, m-am încrucişat cu o femeie care intra cu tot zorul. Am auzit cum Bashaarat îi dă bineţe spunându-i Raniya şi am încremenit de uimire.

Chiar din faţa uşii am auzit-o pe femeie spunând:

— Am colierul. Nădăjduiesc că eul meu mai vârstnic nu l-a pierdut pe al ei.

— Sunt sigur că îl vei fi păstrat în siguranţă, în aşteptarea vizitei tale de acum, i-a răspuns alchimistul.

Mi-am dat seama că aceea era Raniya din povestea pe care Bashaarat mi-o spusese şi că era pe drum spre a o aduce pe întruparea ei mai vârstnică pentru ca amândouă să se întoarcă în zilele tinereţii lor, să zăpăcească niscai

tâlhari cu un colier în dublu exemplar şi să-şi salveze astfel soţul. Pentru o clipă nu am fost sigur dacă visam sau dacă eram treaz, căci mă simţeam de parc-aş fi păşit într-o poveste, iar gândul că aş putea, la o adică, să stau de vorbă cu personajele sale şi să iau parte la evenimente mi-a dat ameţeli. Am fost tentat să spun ceva şi să văd dac-aş putea juca un rol tainic în istorisirea aceea, dar apoi mi-am amintit că ţelul meu era să joc un rol de taină în propria mea poveste.

Aşa că am plecat fără un cuvinţel şi m-am dus să-mi aranjez călătoria cu o caravană.

Se spune, Măria Ta, că soarta îşi râde de planurile oamenilor. La început, a părut că eram cel mai norocit dintre fiii lui Adam, căci caravana ce se îndrepta spre Bagdad pleca în mai puţin de o lună şi puteam să mă alătur ei, în săptămânile care au urmat, am început să-mi blestem norocul, căci călătoria caravanei a fost bântuită de întârzieri. Fântânile dintr-un oraş aflat nu departe de Cairo secaseră şi expediţia a trebuit să trimită înapoi după apă, într-un sat, ostaşii care păzeau caravana s-au îmbolnăvit de dizenterie şi-a trebuit să aşteptăm săptămâni bune să îşi revină. Cu fiecare întârziere îmi revizuiam estimarea despre momentul în care urma să ajungem la Bagdad şi deveneam din ce în ce mai îngrijorat.

Şi-apoi s-au pornit furtunile de nisip care păreau un semn de la Allah şi care m-au făcut să mă îndoiesc cu adevărat de înţelepciunea faptelor mele. Am avut marea norocire să ne odihnim într-un caravanserai aflat la miazănoapte de Kufa când au lovit pentru prima oară, dar şederea noastră s-a prelungit din zile în săptămâni întregi şi, iar şi iar, cerurile se limpezeau doar pentru a se înnegura din nou de îndată ce cămilele erau reîncărcate. Ziua accidentului Najyei se apropia cu repeziciune şi eu eram cuprins de cea mai neagră deznădejde.

M-am rugat stăruitor de fiecare conducător de cămile în parte, încercând să-l tocmesc pe vreunul să mă ducă singur înaintea celorlalţi, dar nu l-am putut convinge pe niciunul dintre ei, în cele din urmă, l-am descoperit pe cel

care se învoia să-mi vândă o cămilă pentru ceea ce ar fi fost un preţ exorbitant în alte condiţii, dar pe care atunci am fost mai mult decât dornic să-l plătesc. Şi apoi am pornit-o mai departe de unul singur.

Nu o să vă mire prea mult să aflaţi că n-am înaintat cale lungă prin furtună, dar, atunci când vântoasele s-au mai domolit, am adoptat un ritm mai iute. Fără ostaşii care însoţeau caravana am devenit însă o ţintă uşoară pentru tâlhari şi, de bună seamă, am fost poprit după o călătorie de numai două zile. Mi-au luat banii şi cămila pe care o cumpărasem, dar mi-au cruţat viaţa, nu ştiu dacă din milă sau pentru că nu aveau chef să-şi bată capul să mă omoare. Am început să merg pe jos înapoi, pentru a mă alătura din nou chervanului, dar acum cerurile mă chinuiau cu lipsa lor de nori şi am suferit amarnic din cauza arşiţei. Până ce caravana m-a găsit, limba mi se umflase şi buzele îmi erau crăpate ca noroiul pârjolit de soare. După aceea nu am mai avut altă alegere decât să însoţesc convoiul în ritmul lui obişnuit.

Aidoma unui trandafir care îşi leapădă petalele una câte una, şi nădejdile mele se împuţinau de la o zi la alta. Până când caravana a ajuns în Oraşul Păcii, ştiam că era prea târziu, dar, în clipa în care am trecut prin porţile cetăţii, i-am întrebat pe străjeri dacă auziseră de prăbuşirea unei moschei. Primul cu care am stat de vorbă nu avea habar de aşa ceva şi preţ de-o bătaie a inimii am îndrăznit să trag nădejde că îmi amintisem greşit data accidentului şi că, în fapt, ajunsesem la timp.

Apoi alt străjer mi-a spus că moscheea se prăbuşise, într-adevăr, cu o zi înainte, în cartierul Karkh. Cuvintele lui m-au izbit cu puterea securii călăului. Călătorisem atât de departe, doar pentru a primi încă o dată cele mai nefaste veşti ale vieţii mele.

Am mers către moschee şi am văzut mormanele de cărămizi ce se aflau acolo unde se înălţase cândva zidul. Era scena care îmi bântuise coşmarurile vreme de douăzeci de ani, dar acum imaginea dăinuia chiar şi după ce îmi deschideam ochii, cu o claritate mai mare decât puteam eu, unul, îndura. M-am răsucit pe călcâie şi am rătăcit fără de ţintă, orb la tot ce mă înconjura, până ce m-am trezit în faţa vechii mele case, aceea unde locuiserăm eu şi Najya. Am rămas împietrit pe stradă, în faţa ei, plin de amintiri şi chinuri.

Nu am habar cât timp a trecut până când mi-am dat seama că o tânără se îndrepta spre mine:

— Domnul meu, mi-a spus ea, caut casa lui Fuwaad ibn Abbas.

— Ai găsit-o, i-am răspuns.

— Sunteţi, cumva, Fuwaad ibn Abbas, domnul meu?

— Eu sunt şi vă cer să-mi daţi pace.

— Domnul meu, vă cer iertăciune. Numele meu este Maimuna şi îi ajut pe medicii *bimaristan*-ului. M-am îngrijit de soţia dumneavoastră înainte ca ea să se stingă.

M-am întors s-o privesc:

— Aţi îngrijit-o pe Najya?

— Da, domnul meu. M-am juruit să vă transmit un mesaj de la ea.

— Ce mesaj?

— A dorit să vă spună că ultimele-i gânduri s-au îndreptat către domnia ta. A dorit să vă spun că, deşi viaţa

i-a fost scurtă, a fost una fericită datorită timpului petrecut cu domnia ta. Femeia a zărit lacrimile care îmi curgeau pe obraji şi a adăugat: îmi cer iertăciune dacă vorbele mele v-au pricinuit durere.

— Nu e nimic ce-ar trebui iertat, copila mea. Mi-aş dori numai să am mijloacele de a-ţi plăti atât de mult pe cât valorează acest mesaj pentru mine, căci şi de mi-aş petrece fiece clipă a vieţii mele viitoare nefăcând nimic altceva decât să-ţi mulţumesc şi tot ţi-aş rămâne dator vândut.

— Durerea nu datorează nimic, a spus ea. Pacea fie asupra ta, domnul meu!

— Pacea fie asupra ta! am răspuns.

Tânăra a plecat, iar eu am rătăcit ore în şir pe străzi, vărsând lacrimi de eliberare şi uşurare. Şi în tot acest timp m-am gândit la adevărul spuselor lui Bashaarat: viitorul şi trecutul sunt aidoma, şi noinu-l putem schimba pe niciunul, ci le putem doar cunoaşte pe amândouă mai deplin. Călătoria mea în trecut nu schimbase nimic, dar ceea ce aflasem schimbase totul şi am înţeles că nu ar fi putut fi altfel. Dacă vieţile noastre nu sunt decât poveşti pe care le deapănă Allah, atunci suntem atât spectatori, cât şi actori, şi doar trăind aceste poveşti le putem învăţa lecţiile.

S-a lăsat noaptea şi atunci m-au găsit străjerii oraşului, după ora stingerii, în hainele-mi prăfuite şi m-au întrebat cine eram. Le-am spus numele meu şi unde locuiam, iar ei m-au adus în faţa vecinilor mei să vadă dacă aceştia mă cunoşteau; dar niciunul nu m-a recunoscut şi am fost dus în temniţă.

I-am spus căpitanului gărzii povestea mea, iar el a găsit-o captivantă, dar nu i-a dat crezare şi, apoi, cine i-ar da? Pe urmă mi-am adus aminte de nişte veşti din timpul perioadei mele de jelanie, de acum douăzeci de ani, şi i-am spus că nepotul Mariei Tale se va naşte albinos. Câteva zile mai târziu, ştiri despre starea pruncului au ajuns şi la căpitan, iar el m-a adus înaintea mai-marelui cartierului. Când acesta mi-a auzit istorisirea, m-a adus la palat, iar

când marele cămăraş mi-a auzit povestea, m-a adus la rându-i aici, în sala tronului, pentru a avea infinitul privilegiu de a o înfăţişa Mariei Tale.

Acum povestea mea mi-a ajuns din urmă viaţa, învârtite şi-ncolăcite cum sunt una în jurul celeilalte, iar direcţia în care soarta mea o va lua de acum încolo îi rămâne Mariei Tale să o hotărască. Cunosc multe lucruri care urmează să se întâmple aici, în Bagdad, în următorii douăzeci de ani, dar nimica nimicuţa din ceea ce mă aşteaptă pe mine de acum încolo. Nu mai am nicio para chioară pentru a face drumul înapoi la Cairo şi la Poarta Anilor de acolo, dar, cu toate acestea, mă socotesc norocit dincolo de marginile norocirii, căci mi s-aoferit şansa de a-mi vizita din nou greşelile trecutului şi am aflat ce remedii îngăduie Allah. Aş fi onorat să povestesc tot ceea ce ştiu despre viitor, dacă Măria Ta consideră potrivit să mi-o ceară, dar, în ceea ce mă priveşte, cea mai de preţ informaţie pe care o deţin aceasta-i:

Nimic nu poate şterge trecutul. Există remuşcarea, şi există pocăinţa, şi există iertarea. Asta-i tot, şi e încă mult prea de ajuns.

Traducere din limba engleză de Alina SArbu e2007 byTEDCHIANG

CUM SĂ CONSTRUIEŞTI O MAŞINĂ A TIMPULUI

f

Nu-ţi trebuie decât o gaură de vierme, Marele accelerator de hadroni sau o rachetă foarte, foarte rapidă

Stephen Hawking

„Printr-o gaură de vierme, cercetătorul se poate

vedea pe sine, aşa cum era acum un minut. Dar dacă omul de ştiinţă se foloseşte de gaura de vierme ca să împuşte varianta sa mai tânără? E mort acum. Deci cine a tras cu arma?”

Bună ziua. Numele meu este Stephen Hawking. Sunt fizician, cosmolog şi visător… oarecum, în ciuda faptului că nu mă pot mişca şi sunt nevoit să vorbesc cu ajutorul unui calculator, în mintea mea sunt liber. Sunt liber să explorez universul şi să-mi pun câteva din marile întrebări, cum ar fi: este posibil să călătorim în timp? Am putea deschide un portal către trecut, am putea descoperi o scurtătură, spre viitor? în fond, putem oare să ne slujim de legile naturii pentru a deveni nici mai mult, nici mai puţin decât stăpânii timpului?

Cândva, ideea de călătorie în timp era considerată a fi o erezie ştiinţifică, în general, evitam să abordez subiectul de teamă să nu fiu catalogat drept un lunatic, în ziua de astăzi nu mai sunt atât de precaut. De fapt, mă simt mai aproape de cei care au construit Stonehenge. Am devenit obsedat de timp. Dacă aş avea o maşină a timpului, aş vizita-o pe Marilyn Monroe în vremurile ei bune sau aş pica pe capul lui Galileo fix când îşi întoarce telescopul către astre. Ba chiar aş merge până la sfârşitul lumii ca să aflu cum se termină toată povestea cosmică.

Spre a vedea cum ar fi posibil oricare dintre aceste lucruri, trebuie să privim timpul aşa cum este văzut el de fizicieni – drept a patra dimensiune. Nu este atât de greu cum pare. Orice şcolar atent ştie că toate obiectele fizice, inclusiv persoana mea în scaunul cu rotile, există în trei dimensiuni. Toate lucrurile au o lăţime, o lungime şi o înălţime.

Însă mai există un tip de „lungime”, durata în timp. Un om trăieşte până la 80 de ani, să zicem; pietrele de la Stonehenge, de pildă, sunt acolo de mii de ani. Iar sistemul nostru solar va dăinui vreme de miliarde de ani. Toate au o durată în timp, aşa cum au o lungime în spaţiu. Călătoria în timp nu înseamnă decât călătoria în această a patra dimensiune.

Ca să înţelegem mai bine ce presupune ea, haideţi să ne imaginăm că mergem cu maşina, o chestiune cât se poate de banală, unii o facem zilnic. Conducem în linie dreaptă – asta înseamnă că mergem într-o dimensiune. Când virăm la stânga sau la dreapta – adăugăm a doua dimensiune. Mergem cu maşina în sus şi în jos pe un drum de munte, cu serpentine şi astfel ne mişcăm şi pe înălţime, deci călătorim în trei dimensiuni. Cum oare călătorim în timp? Cum ne croim drum în a patra dimensiune?

Haideţi să o luăm pe calea science-fictionului pentru moment. Adesea, filmele despre călătorii în timp se concentrează asupra unei maşinării complicate, ce necesită cantităţi vaste de energie pentru a se pune în funcţiune. Maşina îşi croieşte drum prin cea de-a patra dimensiune, un tunel în timp. Călătorul în timp, un individ curajos, poate niţel prea cutezător, însă pregătit pentru orice grozăvie, păşeşte în tunelul timpului şi reapare cine ştie pe unde. Conceptul se dovedeşte puţin cam tras de păr, posibil ca realitatea să fie complet diferită, dar ideea în sine nu este chiar aşa de aiurită precum pare la prima vedere.

Şi noi, fizicienii, ne-am gândit la tuneluri prin timp, dar le abordăm din alt unghi. Ne punem problema dacă aceste portaluri, spre trecut sau spre viitor, pot fi măcar posibile în contextul legilor firii. Se întâmplă să credem că ele există. Mai mult, le-am dat şi o denumire: găuri de vierme.

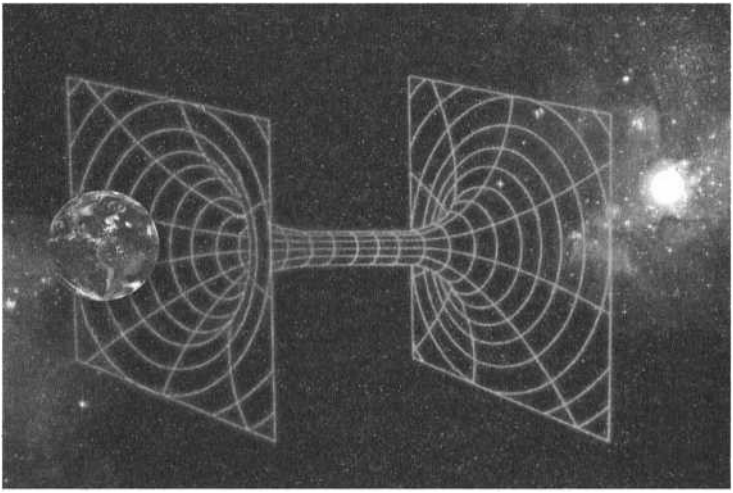

De la stânga la dreapta: Universul nostru – Pământul – Intrarea în gaura de vierme – Ieşirea din gaura de vierme – Alt univers

O gaură de vierme este un „tunel” teoretic, o scurtătură prezisă de teoria relativităţii a lui Einstein, care face legătura între două locuri din spaţiu-timp – ilustrate în imaginea de mai sus sub formă de contururi pe o hartă 3D, unde energia negativă atrage spaţiul şi timpul într-un capăt de tunel spre a putea face posibilă traversarea într-un alt univers. Găurile de vierme continuă să rămână pur ipotetice din moment ce nimeni nu a văzut vreuna, dar au fost folosite în cinematografie ca fundament pentru călătoriile în timp – de exemplu, în *Poorto stelară* (1994), unde porţi tainice se deschid spre tuneluri ce fac legătura între universuri, şi în *Bandiţii timpului* (1981), unde zonele în care se găseau erau indicate pe o hartă cerească.

Adevărul este că găurile de vierme se găsesc peste tot în jurul nostru, numai că sunt mult prea mici pentru a putea fi văzute. Găurile de vierme sunt minuscule. Apar în micile fisuri şi colţişoare ale spaţiului şi timpului. Poate vi se pare un concept greu de digerat, dar aveţi răbdare cu mine.

Nimic nu este perfect plan sau solid. Dacă priviţi cu atenţie şi îndeajuns de aproape, orice lucru prezintă găurele şi cute. Este un principiu fizic de bază, se aplică

până şi timpului. Chiar şi un obiect cu suprafaţa netedă, cum ar fi o bilă de biliard, are mici crevase, cute şi adâncituri. Acum, este uşor să demonstrăm asta în trei dimensiuni. Dar, credeţi-mă, acelaşi lucru este valabil şi în cea de-a patra dimensiune. Şi în timp există mici crevase, cute şi adâncituri. Până la cea mai mică scară, mai mică decât moleculele chiar, mai mică decât atomii – ajungem la un nivel denumit spumă cuantică. Aici există găurile de vierme. Mici tuneluri şi scurtături prin spaţiu şi timp care se formează, dispar şi se refor –, mează constant în această lume cuantică. Şi efectiv leagă două locuri separate şi două momente separate în timp.

Din păcate, aceste tuneluri ale timpului, aşa cum există ele în realitate, nu sunt mai lungi decât o triliardime de triliardime de miliardime dintr-un centimetru. Mult prea mici pentru a permite unui om să treacă prin ele – dar de aici provine noţiunea de maşină a timpului prin intermediul găurilor de vierme. Unii cercetători sunt de părere că ar fi posibil să stabilizăm o gaură de vierme şi să o mărim de foarte multe trilioane de ori până ajunge suficient de largă spre a permite trecerea unui om sau chiar a unei navete spaţiale.

Cu suficientă putere şi progres tehnologic, am putea chiar construi o uriaşă gaură de vierme în spaţiu. Nu spun că poate fi făcut acest lucru, dar dacă ar fi posibil, ar constitui un dispozitiv cu totul remarcabil. Un capăt ar putea fi amplasat aici, în apropierea Pământului, iar celălalt foarte, foarte departe, lângă cine ştie ce planetă îndepărtată.

Teoretic vorbind, un tunel al timpului sau o gaură de vierme ar putea să facă mai mult decât să ne ducă pe alte planete. Dacă ambele capete ale tunelului sunt amplasate în acelaşi loc, dar sunt separate prin timp, şi nu prin distanţă, o navă spaţială ar putea să zboare în tunel şi să iasă tot în apropierea Pământului, dar undeva în trecutul îndepărtat. Poate dinozaurii vor putea să fie martori la aterizarea acestei nave.

Cel mai rapid vehicul cu echipaj uman din istorie a

fost Apollo 10. Atingea o viteză de peste 11 km/s. Ca să călătorim în timp însă, va trebui să ne deplasăm de 2000 de ori mai repede!

Acum, sunt conştient că a gândi în patru dimensiuni nu este deloc uşor; este destul de greu să dai de capăt acestui concept de gaură de vierme, dar nu renunţaţi. Mi-am imaginat un experiment simplu care ne poate dezvălui dacă în clipa de faţă – sau măcar într-un viitor apropiat – călătoria în timp prin traversarea unei găuri de vierme ar putea deveni o realitate. Vedeţi voi, îmi plac experimentele. Şi îmi mai place şi şampania.

Astfel că am combinat două din lucrurile mele preferate ca să vedem împreună dacă este posibilă călătoria din viitor spre trecut.

Să ne imaginăm că dau o petrecere, o recepţie de bun venit pentru viitorii călători în timp. Dar cu o condiţie. Nimeni nu va şti despre petrecere decât după ce aceasta se va fi încheiat. Am conceput o invitaţie în care dau coordonatele exacte în timp şi spaţiu. Sper că vor exista copii ale invitaţiei timp de mii de ani de-acum încolo, într-o formă sau alta. Poate într-o bună zi cineva din viitor va găsi datele din invitaţie şi va apela la o maşină a timpului de tipul gaură de vierme ca să se întoarcă în timp la petrecerea mea, demonstrând astfel că ipoteza unei astfel de călătorii va fi posibilă cândva.

În vremea asta, la petrecerea mea stau să sosească invitaţii, călătorii în timp. Cinci, patru, trei, doi, unu. Dar chiar în clipa în care rostesc acestea, realizez că nu soseşte nimeni. Păcat! Speram să-şi facă apariţia măcar o viitoare Miss Univers. Aşadar, de ce nu a funcţionat experimentul meu? Unul dintre motivele pentru care a eşuat lamentabil ar putea fi o bine cunoscută problemă a călătoriilor în trecut, şi anume ceea ce numim paradoxuri.

Paradoxurile sunt distractive. Cel mai faimos dintre ele este cunoscut sub denumirea de Paradoxul bunicului. Eu vă prezint o versiune nouă, mai simplă, căreia îmi place să-i spun Paradoxul cercetătorului nebun.

Resping felul în care oamenii de ştiinţă sunt adesea

portretizaţi în filme drept nişte nebuni, dar în cazul de faţă este cât se poate de adevărat. Individul acesta este hotărât să creeze un paradox, chiar dacă asta îl va costa viaţa. Imaginaţi-vă că şi-a construit o gaură de vierme, nu contează cum, un tunel al timpului care ajunge cu doar un minut în trecut.

Printr-o gaură de vierme, cercetătorul se poate vedea pe sine, aşa cum era acum un minut. Dar dacă omul de ştiinţă se foloseşte de gaura de vierme ca să împuşte varianta sa mai tânără? E mort acum. Aşadar, cine a tras cu arma? Este un paradox. Pur şi simplu, nu are sens. Este genul de situaţie care le provoacă adevărate coşmaruri cosmologilor.

Acest tip de maşină a timpului ar încălca o regulă fundamentală care guvernează întregul univers – cauza precede efectul, niciodată invers. Sunt de părere că lucrurile nu pot ajunge în ipostaza de a fi imposibile. Dacă ar fi aşa, nimic nu ar împiedica declinul universului

Hawking într-o scenă din *Stor Trek*, cu invitaţii săi la cină – din trecut şi din viitor: (de la stânga) Albert Einstein, Data şi Isaac Newton într-un haos total. Sunt de părere că de fiecare dată va apărea ceva care să prevină paradoxul. Cumva trebuie să existe un motiv pentru care omul nostru de ştiinţă nu se va găsi niciodată în situaţia în care poate ajunge să se împuşte singur. Iar în acest caz, îmi pare rău

să o spun, gaura de vierme în sine este problema.

Până la urmă, cred că nu poate exista o gaură de vierme ca aceasta. Iar motivul este feedbackul. Dacă aţi mers la un concert rock, cu siguranţă ştiţi despre ce vorbesc, recunoaşteţi acest sunet strident. Feedback. Cauza este una simplă. Sunetul este captat de microfon. Este apoi transmis prin cabluri, capătă intensitate prin amplificator şi iese prin difuzoare. Dacă însă prea mult din sunetul transmis de difuzoare este captat din nou de microfon, se formează o buclă în care sunetul devine din ce în ce mai puternic. Dacă nimeni nu întrerupe acest cerc vicios, feedbackul poate distruge sistemul de sonorizare.

La fel şi pentru gaura de vierme, numai că aici vorbim de radiaţii în loc de sunet. Imediat ce gaura de vierme se lărgeşte, radiaţiile naturale intră în tunel şi sunt prinse într-o buclă. Feedbackul devine atât de puternic, încât distruge gaura de vierme. Aşadar, cu toate că există găuri de vierme minuscule şi într-o bună zi poate chiar vom putea lărgi una dintre ele, ea nu va dura suficient de mult timp cât să poată fi folosită pentru o călătorie în timp. Acesta este motivul real pentru care nimeni nu s-a putut întoarce în timp la petrecerea mea.

Orice fel de călătorie în trecut, fie ea printr-o gaură de vierme sau prin altă metodă, este probabil imposibilă, altfel am avea de-a face cu tot felul de paradoxuri. Din păcate, se pare că nu vom avea niciodată parte de călătorii în trecut. Mare dezamăgire pentru admiratorii dinozaurilor şi o reală uşurare, cred, pentru istorici.

Povestea noastră nu se opreşte aici. Asta nu înseamnă că toate călătoriile în timp sunt imposibile. Eu, unul, chiar cred în călătoriile în timp. Călătorii în viitor. Timpul este fluid, întocmai ca un râu, şi se pare că fiecare dintre noi este purtat inevitabil înainte de curentul timpului. Şi nu este singura asemănare cu un râu. Timpul curge cu viteză diferită în locuri diferite şi aici cred că se află cheia călătoriilor în viitor. Ideea a fost înaintată pentru prima dată de Albert Einstein, în urmă cu mai bine de o sută de ani. Savantul a realizat că trebuie să existe nişte

locuri în care timpul încetineşte, şi altele în care timpul trece mai repede. Avea întru totul dreptate. Iar dovada stă chiar deasupra capetelor noastre. Sus, în spaţiul cosmic.

Mă refer la GPS (Global Positioning Sistem) – sistemul de poziţionare globală. O reţea de sateliţi este amplasată pe orbită în jurul Pământului. Sateliţii fac posibilă navigaţia prin satelit. Tot ei dezvăluie că timpul curge mai repede în spaţiul cosmic decât aici pe Pământ. Fiecare satelit are la bord un ceas extrem de precis, în ciuda faptului că sunt atât de precise, toate ceasurile o iau înainte zilnic cu aproximativ o treime de miliardime de secundă. Sistemul trebuie să compenseze abaterea, altfel diferenţa infimă l-ar tulbura şi ar conduce la o deviaţie de aproape 10 kilometri pe zi la dispozitivele GPS de la sol. Vă puteţi închipui ce debandadă ar rezulta.

Nu ceasurile sunt problema aici. Ele o iau puţin înainte pentru că timpul în sine curge mai repede în spaţiu decât pe Pământ. Iar la baza acestui efect extraordinar stă masa planetei Pământ. Einstein a înţeles că materia deformează timpul şi îl încetineşte, aşa cum se întâmplă în apele unui râu. Cu cât este mai masiv obiectul, cu atât timpul este mai deformat şi încetinit. Iar această realitate surprinzătoare ne deschide uşa spre posibilitatea călătoriilor în viitor.

La 26.000 de ani-lumină de noi, chiar în centrul Căii Lactee, se găseşte cel mai greu obiect din galaxie. O gaură neagră supermasivă ce conţine masa a patru milioane de sori strivită într-un singur punct de propria gravitaţie. Cu cât ne apropiem mai mult de gaura neagră, cu atât este mai puternică atracţia gravitaţională. Dacă ajungem prea aproape, nici măcar lumina nu mai are scăpare. O astfel de gaură neagră are un efect dramatic asupra timpului, îl încetineşte mai rău ca orice alt obiect din galaxie. Spuneţi-i un fel de maşină a timpului naturală.

Îmi place să-mi imaginez cum ar putea profita o rachetă de acest fenomen, staţionând pe orbită în jurul găurii negre. Dacă o agenţie spaţială ar controla misiunea de pe Pământ, ar observa că parcurgerea completă a unei

orbite durează 16 minute, însă pentru curajoşii aflaţi la bordul rachetei, atât de aproape de acest obiect masiv, timpul ar fi mult încetinit. Efectul ar fi mult mai accentuat faţă de atracţia gravitaţională a Pământului, ca în cazul GPS-ului. Timpul echipajului ar fi încetinit la jumătate. Aşadar, pentru fiecare rotaţie completă de 16 minute, echipajul ar percepe durata ei ca fiind de doar 8 minute.

Se învârtesc în jurul găurii negre şi timpul aşa cum este perceput de ei este jumătate din timpul perceput de oricine se află suficient de departe. Racheta şi echipajul său călătoresc în timp. Imaginaţi-vă că se rotesc timp de cinci ani din viaţa lor în jurul acestei găuri negre. Oriunde altundeva au trecut în fapt zece ani. Când ar ajunge acasă, toată lumea ar fi cu cinci ani mai în vârstă decât ei.

În concluzie, o gaură neagră supermasivă este un fel de maşină a timpului. Desigur, asta nu înseamnă că este tocmai practică. Găurile negre au avantajele lor faţă de găurile de vierme, în sensul că nu creează paradoxuri, în plus, o gaură neagră nu se autodistruge într-o buclă de feedback. Totuşi, găurile negre rămân destul de periculoase.

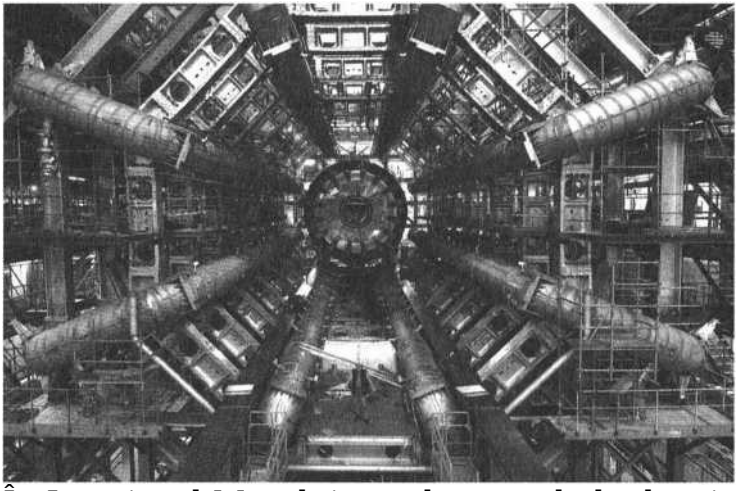

În Interiorul Marelui accelerator de hadroni

Se află foarte departe de noi şi, una peste alta, nici nu ne duc prea departe în viitor. Din fericire însă, ar mai fi încă o cale de a ajunge în viitor. Iar aceasta reprezintă

ultima şi cea mai sigură speranţă – aceea de a construi o adevărată maşină a timpului.

Trebuie doar să călătorim la viteză foarte, foarte mare. Mult mai mare faţă de viteza necesară pentru a evita să fim atraşi de câmpul gravitaţional al unei găuri negre. Şi asta se datorează altui fapt surprinzător legat de universul nostru. Există o limită cosmică de viteză, aproximativ 300.000 km/s, cunoscută sub denumirea de viteza luminii. Nimic nu o poate depăşi. Acesta este unul dintre cel mai bine fondate principii ale ştiinţei. Pare de necrezut, dar, dacă am călători cu o viteză foarte aproape de această constantă, am călători de fapt în viitor.

Ca să vă explic cum funcţionează, haideţi să ne gândim la un sistem de transport asemănător celor pe care le vedem în filmele SF. Imaginaţi-vă o pistă care înconjoară Pământul, o şină pentru un tren suprarapid. Cu ajutorul acestuia vom călători la viteze din ce în ce mai mari, cât mai aproape de viteza luminii, şi vom vedea cum trenul devine astfel o maşină a timpului. La bordul trenului se află desigur pasagerii, mândrii posesori ai câte unui bilet fără retur către viitor. Trenul începe să accelereze, din ce în ce mai repede, în curând se învârte în jurul Pământului, iar şi iar.

Când viteza lui se apropie de viteza luminii, trenul nostru înconjoară Pământul de nu mai puţin de şapte ori pe secundă, extrem de repede. Indiferent cât de mare este puterea trenului, acesta nu poate atinge viteza luminii, căci legile fizicii o interzic, în schimb, haideţi să zicem că se apropie foarte mult de ea, la o diferenţă insesizabilă. Acum se petrece ceva extraordinar. La bordul trenului timpul începe să încetinească faţă de restul lumii, exact cum se întâmpla în preajma găurii negre. Ba mai mult. La bordul trenului toate se întâmplă cu încetinitorul.

Iar asta pentru că valoarea constantă a vitezei luminii trebuie protejată şi nici nu e greu să vedem de ce. Imaginaţi-vă că o fetiţă se află în faţa trenului şi că aleargă direct spre locomotivă. Viteza ei de înaintare se adaugă la viteza trenului, aşa o percep pasagerii, deci n-ar putea

fetiţa să depăşească limita de viteză pur şi simplu din întâmplare? Răspunsul este: nu. Legile firii împiedică o astfel de posibilitate, încetinind timpul la bordul trenului.

Ca urmare, fetiţa nu are cum să alerge prea repede şi să depăşească limita de viteză. La bordul trenului timpul va încetini întotdeauna suficient cât să protejeze limita de viteză. Tocmai de aici reiese posibilitatea de a călători mulţi ani înainte, în viitor.

Să presupunem că trenul a plecat din gară la 1 ianuarie 2050. Înconjoară Pământul vreme de o sută de ani până când se opreşte fix de Anul Nou, 2150. Pasagerii au perceput călătoria ca având durata de o săptămână, deoarece timpul a fost încetinit la bord. Când coboară în final, ei descoperă o lume foarte diferită de cea pe care au lăsat-o în urmă, în numai o săptămână ei au călătorit o sută de ani în viitor. Desigur, construirea unui tren care să atingă asemenea viteze este cât se poate de imposibilă. Totuşi, civilizaţia noastră a construit până acum ceva similar la cel mai mare accelerator de particule din lume de la CERN, în Geneva, Elveţia.

Undeva adânc sub pământ, într-un tunel circular lung de 25 de kilometri, avem de-a face cu un fascicul de miliarde de particule minuscule. Când dispozitivul este pornit, acestea accelerează de la o la 27 km/se într-o fracţiune de secundă. Mai multă putere înseamnă că particulele se deplasează din ce în ce mai repede, până când ajung să parcurgă tunelul de 11.000 de ori pe secundă, cu o viteză foarte apropiată de aceea a luminii. Ca şi în cazul trenului nostru imaginar însă, particulele nu ating viteza luminii. Nu ajung decât la 99, 99% din ea. Iar atunci chiar şi ele pornesc o călătorie în timp. Ştim acest lucru datorită unor particule cu viaţă extrem de scurtă, pionii, în mod normal, aceste particule se dezintegrează după numai 25 de miliardimi de secundă. Dar când sunt accelerați la o viteză apropiată de aceea a luminii, pionii rezistă de 30 de ori mai mult.

Este chiar atât de simplu. Dacă vrem să călătorim în viitor, nu trebuie decât să ne deplasăm repede. Foarte

repede. Şi cred că singurul mod de a face practic acest lucru este să ieşim în spaţiu. Cel mai rapid modul lunar cu echipaj uman din istoria noastră a fost cel din misiunea

Apollo 10. Atingea o viteză de 11 km/s. Ca să călătorim în timp însă va trebui să ne deplasăm de 20.000 de ori mai repede! Şi ca să realizăm acest lucru avem nevoie de o navă mult mai mare, o maşinărie cu adevărat enormă. Vehiculul ar trebui să fie suficient de mare pentru a transporta o cantitate extraordinară de combustibil, îndeajuns cât să-i permită să accelereze până aproape să atingă viteza luminii. Va avea nevoie de şase ani de funcţionare permanentă la parametrii maximi ca să ajungă aproape la limita cosmică de viteză.

Din pricina gabaritului şi greutăţii navei, acceleraţia iniţială ar fi cât se poate de lină. Dar încetul cu încetul, ea ar prinde viteză, acoperind distanţe greu de imaginat, într-o săptămână, nava ar ajunge la graniţa sistemului nostru solar. După doi ani, s-ar deplasa deja cu jumătate din viteza luminii, undeva departe de sistemul nostru. Doi ani mai târziu, ar ajunge la 90% din viteza luminii. Undeva la 50 de trilioane de kilometri de Pământ şi la doar patru ani de la lansare, vehiculul nostru va începe să călătorească în timp. Pentru fiecare oră ce ar trece la bordul navei, pe Pământ s-ar scurge două ceasuri. O situaţie similară cu cea a rachetei care orbita în jurul supermasivei găuri negre.

După încă doi ani la acceleraţie maximă, nava ar atinge limita ei de viteză, 99% din viteza luminii. La această viteză, o singură zi la bordul navei echivalează cu un an pe Pământ. Ea ar zbura în viitor.

Încetinirea timpului mai are un beneficiu. Implică şi faptul că, măcar în teorie, am putea să parcurgem distanţe extraordinare într-o viaţă de om. O călătorie până la capătul galaxiei ar dura doar 80 de ani, însă adevărata minune a voiajului nostru constă în dezvăluirea naturii absolut stranii a universului. Un univers în care timpul are viteze diferite în locuri diferite. Unde suntem împresuraţi de minuscule găuri de vierme. Şi unde, până la urmă, ne putem folosi cunoaşterea în domeniul fizicii spre a deveni

adevăraţi călători în cea de-a patra dimensiune.

Articol preluat din *Mail Online* cu acordul autorului
Traducere din limba engleză de Alexandra Popescu

GRĂDINA POTECILOR TEMPORALE

Cristian Tamaş

„Numai fiinţele omeneşti îşi conduc comportamentul după cunoştinţele despre ceea ce s-a întâmplat înainte ca ele să se nască şi după prejudecata privitoare la ceea ce se poate întâmpla după ce ele mor”.

P.B. Medawar

Te întorci în trecut şi-i faci în 1973 un copil unei femei născute în 1955. După ce naşte, femeia se transformă în bărbat prin cunoscute proceduri hormonale şi chirurgicale, îi răpeşti copilul femeii (bărbatului?) şi-l duci în 1955, femeia devenind propria-i mamă. Afli că eşti recent-devenitul bărbat ajuns agent temporal, te întorci în 1973, o cunoşti pe femeia sus-numită şi-i faci un copil.

Aşa se poate rezuma „Voi, zombilor” de Robert Heinlein, o capodoperă a jongleriei cu paradoxurile temporale. Dacă nu aţi citit povestirea, *too bad for you my younger anglophone friends*, nu ştiu zău pe unde bântuiţi pe net! Că doar când auziţi de zombii, ciuliţi urechile, e *cool*, nu-i aşa? O temă fabuloasă pentru puerilii de toate vârstele.

Cine n-ar vrea să se întoarcă în timp sau să avanseze în timp dincolo de eterna şi fascinanta tranziţie? Măcar până în anul 3.000…

Precursori

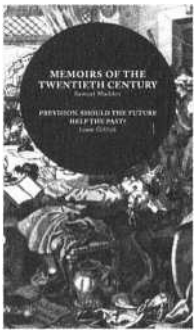

Pare să fie simplu să călătoreşti în timp, cel puţin în

literatură. Astfel, poţi scrie în 1998, cu ajutorul unui înger păzitor, epistole Lordului Trezorier al Regatului Marii Britanii din 1728 (care ajung la destinatar – se pare că este prima menţiune a unui artefact venit din viitor în literatură), precum se întâmplă în nuvela lui Samuel Madden, „Memoirs of the Twentieth Century" (1733) sau poţi dormi şapte secole, precum personajul anonim al lui Louis-Sébastien Mercier din *Anul 2 440, sau un vis cum n-a mai fost* (1771), sau poţi invoca diverse entităţi magice, supranaturale şi prezenţe astrale, precum personajul lui Johan Herman Wessel din *Anno 7603* (1785), sau poţi aţipi numai douăzeci de ani precum Rip Van Winkle, personajul scriitorului american Washington Irving („Rip Van Winkle", 1819) ori ca personajul ruso-polonezului Faddei Bulgarin din *Poveşti probabile*, care, având somnul mai greu, se trezeşte după unsprezece secole.

Şi un hipogrif e bun, ca în romanul rusului Aleksandr Veltman, *Strămoşii lui Kalimeros*: *Alexandru, fiul lui Filip al Macedoniei* (1836), pe care-l utilizează pentru o călătorie în Grecia antică sau folosirea unei diligenţe, ca în povestirea „Missing One's Coach: An Anachronism" (1838) publicată în *Dublin Literary Magazine* de un autor anonim, un exemplu de proto-călătorie temporală cu durata de o mie de ani în trecut, în timpul lui Beda Venerabilul.

Un alt „vehicul" al călătoriei în timp este visul, aşa cum se petrec lucrurile în nuvela „Un colind de Crăciun" (1843) de Charles Dickens sau în povestirea „O întâmplare din Munţii Colţuroşr (1844) de Edgar Allan Poe, sau în „Arria Marcella" (1852) de Théophile Gautier, ce descrie o călătorie în timp la Pompei, în „Paris avant les hommes" (1861) de Pierre Boitard, protagonistul este transportat în preistorie, de data aceasta, de un diavol şchiop (o autoironie referitoare la numele de familie al autorului).

În 1881 a fost publicată în *The New York Sun* povestirea „Ceasul care merge de-a-ndăratel ea de Edward Page Mitchell, în care are loc o călătorie temporală în Olanda secolului al XVI-lea; tot în acelaşi an povestirea lui Edward Everett Hale, „Hands Off", apare în revista

americană *Harper's New Monthly Magazine*, iar textul reprezintă una dintre primele menţionări ale modificării trecutului, în 1889 apare *Un yankeu din Connecticut la curtea regelui Arthur* de Mark Twain, una dintre cele mai celebre călătorii în timp cu modificări ale liniilor temporale principale şi schimbarea istoriei, în 1891, Thomas Anstey Guthrie publică „Tourmalin's Time Cheques", o povestire umoristică despre paradoxurile temporale, iar în 1895, Charles Grant Blairfindie Allen lansează *The Woman Who Did*, *The British Barbarians*: *A Hill-Top Novel*, o călătorie din secolul al XXV-lea în secolul al XIX-lea a unui om de ştiinţă. *Friar's Lantern* (1906) de G.G. Coulton descrie tot o călătorie temporală, şi anume în Evul Mediu, fiind o naraţiune care nu idealizează această perioadă destul de cumplită din istoria omenirii.

Precursorul suprarealismului, scriitorul, poetul şi dramaturgul Alfred Jarry publică în 1900 faimosul său eseu din categoria „patafizicii" (ştiinţa soluţiilor imaginare), „Commentaire pour servir à la construction pratique de la machine a explorer le temps" („Comentariu pentru a servi construirii practice a maşinii de explorat timpul").

Tot în 1900, un anonim „discipol al lui Wells" continuă seria aventurilor „maşinii timpului" în *The Coming Era*, *or Leeds Beatified*, urmează o călătorie temporală în anul 2000, *A Round Trip to the Year2.000*, *or A Flight Through Time* (1903) de William Wallace Cook, iar H.S. Mackaye în *The Panchronicon* (1904) introduce buclele cauzale, întâlnirea cu sine însuşi a călătorului temporal şi, din nou, modificarea trecutului prin schimbarea istoriei. H.S. Mackaye corectează aserţiunea des întâlnită până la el că folosirea maşinii timpului te întinereşte.

Henry James nu a reuşit să-şi termine romanul *The Sense of the Past*, în care eroul principal, americanul Ralph Pendrel, călătoreşte în timp în Anglia secolului al XIX-lea.

Cei interesaţi să călătorească în timp ar putea recurge la lista lui Florin Manolescu, constând din

enumerarea elixirurilor şi reţetelor alchimice potrivite, menţionând deshidratarea, încetinirea metabolismului, hibernarea artificială, animaţia suspendată, electrolepsia sau electroparalizia complexului cerebral înainte de scizura Rolando, grefarea propriului creier într-un robot nemuritor, scurgerea în sens invers a timpului datorită unor fenomene cosmice, sau, dacă vor să fie doar spectatori, sunt recomandate istorioscopul, televiziunea temporală şi arheofonul. O altă posibilitate de deplasare prin timp este în calitate de agent temporal, Patrulă a Timpului: „Nu întreba cum, când şi unde! Te căutăm noi. Te găsim oriunde!” Interesant este şi curiosul subgen al „romanţurilor alunecărilor în timp” (*timeslipping*), a căror putere afectivă este concentrată adesea în poveşti de dragoste, substratul real emoţional fiind nostalgia.

Să vorbim niţel despre timp, despre ceea ce numim „trecerea” timpului, „curgerea” lui dinspre trecut înspre viitor, despre diversele modalităţi în care a fost el perceput.

Ce este timpul? Toţi ştim ce este atâta vreme cât nu ni se cere o definiţie a lui, îl percepem pe pielea noastră şi în jurul nostru, dar ştim ce este?

Nimeni nu ştie de fapt ce este timpul. Cum îl putem defini? Măsură a duratei, mărime fizică, flux, continuum spaţio-temporal, dimensiune a universului, concept fundamental al fizicii şi filosofici? îl putem defini în multe feluri, dar tot nu ştim ce este, deşi toţi îl percepem, toţi suferim din cauza lui, el e cel care conduce orice viaţă din leagăn în mormânt, cel care macină orice, început şi sfârşit, alfa şi omega…

În ciuda unor intuiţii remarcabile privind relativitatea şi reversibilitatea timpului atestate în mitologie (*Mahābhārata*) sau în folclor („Povestea lui Urashima Taro”, „Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte” etc.), până în secolul al XVII-lea nu exista conceptul de viitor colectiv-evolutiv în sensul modern, ci doar observarea empirică a succesiunii evenimentelor în mod rectiliniu, a linearităţii timpului, a „scurgerii” sale dinspre

trecut spre prezent („săgeata timpului”), a ireversibilităţii, în Orient, timpul era considerat circular, ciclic, reîntorcându-se etern.

Spuneam că nu exista noţiunea de viitor colectiv-evolutiv al speciei umane, pentru că nu apăruse conceptul de apartenenţă a aşa-ziselor „rase” umane la o specie comună. Din zorii istoriei, oamenii au fost preocupaţi de viitor, desigur într-un mod egoist-individualist, preocupându-se de şansele propriei supravieţuiri, ale rudelor directe (familie) sau mai îndepărtate, ale membrilor tribului sau clanului şi în mare măsură acest instinct supravieţuieşte şi azi. Explorarea viitorului la acest nivel submental s-a făcut şi se face prin intermediul iraţionalului şi a superstiţiilor de tip neanderthalian, recurgându-se la auto-instituiţii „mesageri ai necunoscutului”.

Dar ideea unui viitor care poate fi anticipat, care poate fi explorat, manipulat, contorsionat pentru a sluji unui punct de vedere, unei concepţii, unei credinţe sau unei ideologii, a fost de-a dreptul revoluţionară, concretizându-se prin inventarea viitorului literar, prin care câţiva cărturari şi eruditi din secolul al XVII-lea („Aulicus his dream” de Francis Cheynell, 1644, şi *Epigone*: *histoire du siècle futur* de Jacques Guttin, 1659) şi-au dat seama de potenţialul speciei umane de a-şi crea propriul viitor, cel puţin unul imaginar, o extraordinară inovaţie căreia i-au fost necesare peste două secole ca să devină acceptată şi acceptabilă ca specie literară (anticipaţia).

Începând cu 1750, iluminismul european a creat noţiunea de „progres”, mişcarea înainte a civilizaţiei umane. Turgot şi Condorcet au fost intelectualii europeni care au încetăţenit conceptul la sfârşitul secolului al XVIII-lea. Au fost inventate viitorul, modalitatea de a-l plăsmui şi progresul, născându-se astfel mitologia viitorului, a următoarei Epoci de Aur, cea mai mare utopie a speciei umane.

Se năştea o nouă religie, se instituiau noi zei, ştiinţa,

maşina, tehnologia, adevăraţii mântuitori ai distroficelor mase de umiliţi ai sorţii, se ivea speranţa unei societăţi mai bune, mai drepte, mai milostive. Şi au apărut noi profeţi, adevăraţi proto-sefişti, Saint-Simon, Auguste Comte.

Karl Marx, apostolii ficţiunii speculative, promotori ai organizării ştiinţifico-raţionale a societăţii.

Elemente teoretice

Florin Manolescu afirma în studiul său: „[…] călătoria în timp se transformă într-o temă de referinţă a literaturii SF şi aceasta trebuie acceptată ca fiind una dintre cele mai fascinante speculaţii logice din întregul science-fiction”.

Paradoxurile temporale ce decurg din această convenţie ficţională sunt „paradoxul celor două ceasuri” (sau „paradoxul gemenilor”), „paradoxul mincinosului” şi „paradoxul bunicului”.

„Paradoxul celor două ceasuri” se referă la călătoriile cosmice la viteze apropiate de cea a luminii şi la „încetinirea” timpului pentru echipajul unei astronave faţă de cei rămaşi pe Terra, la reîntoarcere, astronauţii fiind mai tineri decât gemenii lor rămaşi pe Pământ.

„Paradoxul mincinosului” semnifică întâlnirea cu sine însuşi a călătorului temporal ce se deplasează în trecut sau în viitor.

„Paradoxul bunicului” se referă la situaţia în care un călător temporal îşi ucide propriul bunic, anulându-şi astfel linia evolutivă şi provocându-şi propria dispariţie.

Speculaţiile filosofico-fictionale au utilizat apoi „liniile de probabilitate temporală” (numite „creode” de Gerard Klein), „elasticitatea” timpului prin care se anula posibilitatea efectuării de schimbări în trecut pentru a modifica realitatea prezentă, „chirurgia temporală” (intervenţia în trecut, cu păstrarea modificărilor şi a schimbărilor intervenite), teoria multiversului (universuri paralele în cadrul unui număr infinit de universuri, orice călătorie temporală în trecut sau în viitor conducând într-un univers paralel), teoria ramificării (orice călătorie temporală va produce linii de probabilitate temporală), care a condus la teoria „efectului aripilor de fluture” (orice

călătorie temporală alterează linia principală de probabilitate temporală, adică ceea ce numim „realitate”).

Au fost imaginate şi călătorii temporale utilizând vitezele hiperluminice prin hiperspaţiu, sau găurile negre, sau găurile de vierme, sau prin propulsia Alcubierre. Teoretic, prin speculaţiile demonstrabile matematic ale lui Kurt Godel, călătoriile temporale ar fi posibile.

Marc Leblanc a enunţat în *Horizons du fantastique* nr. 25/octombrie 1973 (traducere de Florin Manolescu) cele trei legi temporale:

— *Legea întâi*: niciun act comis în trecut în cursul unei călătorii retrotemporale nu ar putea să provoace modificări în trama istorică din care a ieşit călătorul;

— *Legea a doua*: orice act comis în trecut de un individ venit din prezent sau viitor se va împlini înainte ca acest act să fie proiectat;

— *Legea a treia*: în virtutea primelor legi, orice act comis în trecut se poate repeta la nesfârşit, el putând fi convocat să-şi devină propria lui cauză şi, cu aceeaşi ocazie, propria lui consecinţă.

În funcţie de atitudinea fiecărui scriitor în parte faţă de călătoria în timp, poate apărea o diferenţă, se acceptă sau nu „elasticitatea sau rezilienţa” timpului, se poate interveni sau nu în istorie. Este timpul multidimensional, variabil şi reversibil? Poate fi modificat trecutul? Dar viitorul? Cronoplastia (chirurgia temporală) este doar un artificiu literar, ştiinţă imaginară sau pseudoştiinţă? Legea informaţiei neregresive, enunţată de Gerard Klein, şi anume că un emiţător nu poate fi propriul receptor în relaţia de cauzalitate sau viitorul nu poate interveni în trecut, este doar enunţul unui literat sau continuumul temporal este elastic? Stephen Hawking a numit-o „conjectura de protecţie a cronologiei”. Teza compensaţiei sau a necesităţii conduce la anularea oricăror tentative de a modifica istoria? Sau o cât de mică alterare a cauzalităţii va conduce la apariţia altor linii de probabilitate temporală? Teoria cuantică presupune un număr infinit de universuri paralele, iar călătoria în timp nu este posibilă

decât între acestea? întrebări la care numai viitorul va putea răspunde. Sau poate doar science-fictionul.

Maşina timpului în 1887, spaniolul Enrique Caspar y Rimbau publică romanul SF *El anacronopete* (*Ceea ce zboară împotriva timpului*) în cadrul volumului *Novelas*, în care este prima dată menţionată o „maşină a timpului”, însoţită şi de un desen al acesteia (pe coperta romanului şi ca ilustraţie interioară): http://www.storypilot.com/fiction/gaspar-el-anacronopete-english, pdf Protagoniştii romanului călătoresc în trecut, din 1878 în 1860 (Bătălia de la Tetuan), apoi în 1492 (cucerirea Granadei), în 600 î.Hr. (Ravenna), în 220 d.Hr. (Honan, China), 79 d.Hr. (Pompei) şi în 3.000 î.Hr. Presupusa dată a presupusului „Potop”) şi totul se dovedeşte în final a fi un vis. Roman complet uitat şi redescoperit de-abia în 1999, fiind menţionat doar ca o curiozitate filologică.

Meritul integral al introducerii denumirilor de „maşină a timpului”, de „călător temporal şi al conceptului de „călătorie temporală*” îi revine lui H.G. Wells prin povestirea din 1888, „Cronica argonauţilor” şi prin romanul din 1895, *Maşina timpului*. Chrononautul lui Wells străbate timpul şi ajunge în viitor, mişcându-se împreună cu timpul, prin timp, explorând viitorul cu ajutorul „maşinii timpului”, un dispozitiv ipotetic până astăzi (dar călătoria temporală nu este imposibilă, aşa cum o demonstrează Kurt Godel), creat verosimil şi justificat într-un mod ingenios şi credibil pentru cititor. Se porneşte de la analogia considerării timpului ca o axă, o dimensiune ce poate fi străbătută precum spaţiul, înainte sau înapoi. Wells a utilizat acest artificiu literar doar pentru o călătorie în viitor, iar paradoxurile logice ale voiajelor temporale i-au scăpat complet, deşi unul dintre personajele sale din *Maşina timpului*, Doctorul, menţionează posibilele anacronisme în cazul intervenţiei unor călători temporali în trecut.

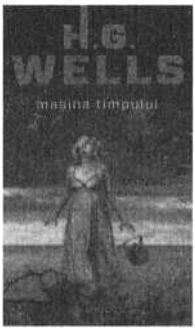

Trebuie remarcat că Wells nu a mai reluat niciodată tema călătoriei temporale şi nu a mai utilizat „maşina timpului”, ci a folosit demodatul artificiu al somnului prelungit timp de mai mult de două secole, în romanul său din 1899, *Când se va trezi cel care doarme*.

Europa după Primul Război Mondial

Britanicul Edwin Vincent Odle publică în 1923 *The Clockwork Man* (1923) şi în acelaşi an apare la Baris, *Voyage au pays de la quatriâme dimension* de Gaston de Pawlowski.

Pulp SF-ul

Mediocrii condeieri sunt prompţi în a înşfăca oportunitatea călătoriilor temporale, de a fantaza pe acest subiect, de a-şi imagina explorări ale trecutului şi viitorului precum Ray Cummings („The Man Who Mastered Time” – 1924 şi „The Shadow Girl” – 1929), Philip Francis Nowlan („Armageddon 2419 A.D”. – 1928), Ralph Milne Farley („The Time-Traveler” – 1931), John Taine („The Time Stream” – 1931; „Before the Dawn” – 1934), Murray Leinster cu „Sidewise în Time” (1934, revista *Astounding*), John Russell Feam cu „Liners of Time” (1935, revista *Amazing*), Jack Williamson cu „The Legion of Time” (1938, revista *Astounding*).

Clasicii

Lyon Sprague de Camp introduce în povestirea „The Isolinguals” (1937, revista *Astounding*) şi în eseul „Language for Time-Travelers” (1938, aceeaşi revistă) problema învăţării limbilor perioadei istorice vizitate de călătorii temporali.

„Lest Darkness Fall” (1939, în revista *Unknown*) de Lyon Sprague de Camp este considerată prima povestire SF relevantă a subgenului „timeslip”, a unui scriitor specializat în domeniul imaginarului, descriind impactul tehnologiei secolului XX introduse în secolul al VI-lea d.Hr. şi creând o realitate contrafactuală, în „Twice în Time” (1940, în revista *Startling*), Manly Wade Wellman introduce un nou concept, cel al celebrităţii călătorului temporal.

În galeria celor mai bune povestiri SF având ca temă călătoria temporală sunt şi „By His Bootstraps” (1941) de Robert A. Heinlein, „The Twonky 1 (1942, revista *Astounding*) şi „Frzabile şi granchioase” 1943, revista *Astounding*) de Lewis Padgett (pseudonimul lui Henry Kuttner şi al lui Catherine Lucille Moore), „Barrier” (1942, revista *Astounding*) de Anthony Boucher, *Le voyageurimprudent* (1943) de René Barjavel (primul autor care a enunţat „paradoxul bunicului”), *L'oeil dupurgatoire* (1945) de Jacques Spitz, „Vintage Season” (1946, revista *Astounding*) de Lawrence O'Donnell (pseudonim al lui C.L. Moore), „Child's Play” (1947, revista *Astounding*) de William Term, „E for Effort” (1947, revista *Astounding*) de T.L. Sherred, „The Little Black Bag” (1950, revista *Astounding*) de C.M. Kornbluth. Artefacte sosite din viitor schimbă mentalităţi, educă junele vlăstare, modifică realitatea primordială precum în celebrele povestiri „The Twonky” şi „Frzabile şi granchioase”.

„Vintage Season” este una dintre cele mai frumoase povestiri cu tema călătoriei temporale, o meditaţie lirică asupra naturii umane: călători din viitor apar în anumite momente ale istoriei doar pentru a savura şi admira ceea ce ei consideră ore astrale, catastrofe îngrozitoare.

Călătorii temporale în anii '50

Romanul lui Isaac Asimov *o piatră pe cer* (1950) utilizează călătoria temporală doar pentru a-şi deplasa eroul principal în viitor într-un mod accidental.

Pawley's Peepholes (1951) de John Wyndham: un orăşel britanic este invadat de stafii care se dovedesc a fi

călători temporali.

Time and Again/*First He Died* (1951) de Clifford D. Simak: oamenii viitorului utilizează călătoriile temporale pentru a crea schimbări ale societăţii umane care nu recunoaşte egalitatea androizilor.

Ray Bradbury publică în 1952 „Detunătura”, povestire devenită un model clasic pentru ilustrarea efectului „aripilor de fluture”, modificarea unui detaliu infinitezimal schimbând total „realitatea”.

Romanul *Bring the Jubilee* (1953) de Ward Moore este o ucronie în care statele sclavagist-confederate au câştigat Războiul de secesiune şi istoricul Hodge Backmaker se întoarce în timp din secolul XX în 1863, în toiul bătăliei de la Gettysburg. Confederaţia a ajuns o superputere mondială, dar tehnologia este la nivelul secolului al XIX-lea. Este unul din primele romane în care se prefigurează estetica steampunk.

Povestirea „Experiment” (1954) de Fredric Brown este o fină extrapolare a problemelor ce ar putea apărea în urma succesului călătoriilor temporale.

„Cum a fost descoperit Morniel Mathaway” (1955) de William Tenn este o remarcabilă povestire, poate unul dintre cele mai reuşite paradoxuri temporale, într-un text scris cu o mână sigură, talent şi sensibilitate. Povestirea tradusă în româneşte de Dan Iordache şi Dan Merişca a fost publicată în Almanahul Anticipaţia 1986.

Patrula timpului de Poul Anderson reprezintă o serie de 11 romane scrise de-a lungul a patruzeci de ani: *Time Patrol* (1955), *Brave to be a* King (1959), *Gibraltar Falls* (1975), *The Only Game în Town* (I960), *Delenda Est* (1955), *Ivory, and Apes, and Peacocks* (1983), *The Sorrow of Odin the Goth* (1983), *Star of the Sea* (1991), *The Year of the Ransom* (1988), *The Shield of Time* (1990), *Death and the Knight* (1995). Urmaşii omenirii din anul 1.000.000, daneelienii, au înfiinţat şi organizat Patrula Timpului, organizaţie ce monitorizează şi controlează întreaga istorie umană pentru a depista eventuale încercări de alterare a fluxului temporal. Agentul Manse Everard este recrutat în

anul 1954 în S.U.A. şi i se permite să ia parte la diverse misiuni pe axa timpului. O academie temporală este stabilită în oligocen, iar Patrula Timpului are birouri centrale la Londra, Moscova şi Pekin între 1890 – 1910 şi birouri mai mici în alte

perioade. Povestirea „Patrula timpului” a fost publicată în COSF în 1969 în numerele 343 – 345, în traducerea lui Dorin Groza.

Romanul *Sfârşitul eternităţii* (1955) de Isaac Asimov descrie o organizaţie pantemporală, Eternitatea, ai cărei agenţi, eternii, sunt recrutaţi începând cu secolul al XXVII-lea, iar Andrew Harlan, eroul principal, participă la o vastă intrigă privind viitorul şi destinul omenirii.

„Extempore” (1956) de Damon Knight: călătoria temporală este la îndemâna oricui, inclusiv a spălătorilor de vase precum Albert Rossi.

A Week in the Wales of the Future (1957) de Isiwyn Elis: naratorul Ifan Powel, din 2033, călătoreşte în anii ’50 ai secolului XX.

The Door into Summer (1957) de Robert Heinlein: călătorie în timp după treizeci de ani de animaţie suspendată (*suspended animation*) pentru o vendeta à la Monte-Cristo.

„The Last Word” (1957) de Damon Knight: Eva câştigă cu ajutorul maşinii timpului eterna luptă cu Diavolul.

„Soldier From Tomorrow” (1957) de Harlan Ellison: Qarlo Clobregnny, soldat din viitor, ajunge în anul 1957 şi este resetat de un filolog şi un agent guvernamental.

Double indemnity (*1957*) de Robert Sheckley: călătorie în timp din raţiuni pecuniare.

„The Men who Murdered Mohammed1 (1958) de Alfred Bester: Henry Hassel, savant din 1980, inventează maşina timpului şi călătoreşte în 1902, pentru a-l ucide pe bunicul nevestei sale adulterine, dar constată că trebuie să recidiveze dacă vrea s-o pedepsească.

„*The Lincoln Hunters*" (1958) de Wilson Tucker: un istoric trăind într-o dictatură a anului 2578 se întoarce în mai 1856 pentru a înregistra un discurs al lui Abraham Lincoln.

În 1959 apare „Voi, zombilor" de Robert Heinlein, ca şi „The Day We Explored the Future" de Donald Keith, în care cercetaşii găsesc o maşină a timpului şi explorează anul 4.000.

„The Other End of the Line" (1963) de Vielter Tevis: ce se întâmplă când îţi apelezi propriul număr de telefon…

„Time Humei" (1964) de Murray Leinster: călătorii temporale între două momente ale istoriei Terrei.

„The Ship that Sailed the Time Stream" (1965) de G.C. Edmondson: o navă maritimă este transportată în timpul vikingilor şi apoi al romanilor.

„Now Wait for Last Year" (1966) de Philip K. Dick: Kathy Sweetscent este prinsă într-un vast conflict inter galactic şi călătoreşte din viitor în secolul XX cu ajutorul drogului JJ-180, inventat de o specie de extratereştri, reegii.

„The Man from When 1 (1966) de Dannie Plachta: sfârşitul lumii provocat de prima călătorie în timp cu durata de 18 minute.

Behold the Man (nuvela – 1966, romanul – 1969) de Michael Moorcock: Karl Glogauer călătoreşte din 1970 în anul 28 d.Hr. pentru a-l întâlni pe Iisus şi sfârşeşte prin a i se substitui, murind pe cruce. Un roman profund, dens şi foarte bine scris.

Hawkshillătation (povestirea – 1967; romanul – 1968) de Robert Silverberg: deţinuţii politici sunt deportaţi în precambrian, cu ajutorul maşinii timpului, într-o colonie

penală, Hawksbill Station. Numai bărbaţii. Femeile sunt deportate în Silurian. Un mare roman care reinventează tema călătoriilor temporale.

Abatorul cinci (1969) de Kurt Vonnegut: unul dintre cele mai faimoase romane ale lumii, descriind salturile în timp ale eroului, Billy Pilgrim, cel răpit de extratereştrii de pe planeta Trafalmadore.

Up the Line (1969) de Robert Silverberg: peripeţiile lui Jud Elliott III, un masterand la istorie din anul 2059, care devine ghid temporal pentru turiştii ce vor să viziteze Constantinopolul împăratului Iustinian.

Seniorii războiului (1970) de Gerard Klein: un roman important pentru această temă, descriind tribulaţiile lui Georges Corson prin timp, folosindu-se de un monstru extraterestru capabil de deplasări temporale.

Time and Again (1970) de Jack Finney: Simon Morley ajunge în 1882 şi nimereşte într-o întortocheată intrigă detectivistă.

The Year of the Quiet Sun (1970) de Wilson Tucker: Brian Chaney călătoreşte doi ani în viitor, din 1978 în 1980, urmează călătorii în 1999 şi 2000; concluzia este că voiajele temporale au provocat un război nuclear.

Time's Last Gift (1972) de Philip José Farmer: o echipă de savanţi din anul 2070 călătoreşte în anul 12.000 î.Hr.

„There Will Be Time" (1972) de Poul Anderson: Jack Havig, născut în 1933, călătoreşte în viitor şi descoperă Federaţia Maurai, o civilizaţie polineziană, şi în trecut, în Imperiul bizantin.

Time Enough for Love (1973) de Robert A. Heinlein: Lazarus Long călătoreşte în 1916 şi se îndrăgosteşte de propria-i mamă.

The Man Who Folded Himself (*1973*) de David Gerrold: o interesantă speculaţie literară asupra posibilităţilor oferite de călătoriile temporale.

Le temps incertain (1973) şi *Les sânges du temps* (1974) de Michel Jeury: psicronauţii explorează timpul utilizând droguri cronolitice.

Furtuna de timp (1977) de Gordon R. Dickson: epopeea unui om prins într-o anomalie cosmică: furtuna de timp.

„Rotating Cylinders and the Possibility of Global Causality Violation" (1977) de Larry Niven: călătoria în timp devine posibilă datorită unui cilindru Typler.

„The Very Slow Time Machine" (1978) de Ian D. Watson: o excelentă povestire despre un călător temporal ce provoacă stupefacţia lumii ştiinţifice din trecutul său.

Natură moartă cu timp/*Timperfect* (1980) de Gregory Benford: doi savanţi din 1998 utilizează tahionii pentru a avertiza societatea anului 1962 asupra pericolelor ce vor urma.

Thrice Upon a Time (1980) de James P. Hogan: anularea unei linii temporale de probabilitate prin emiterea de semnale trimise în trecut.

Kindred (1980) de Octavia Butler: o negresă din 1976 călătoreşte la începutul secolului al XIX-lea.

The Many-Colored Land (1981) de Julian May: călători temporali din secolul al XXII-lea explorează Pliocenul.

Mileniu (1983) de John Varley: o civilizaţie a viitorului salvează pasageri din avioanele ce vor urma să se prăbuşească.

The Anubis Gates (1983) de Tim Powers: o călătorie în timp din 1983 în 1810, pentru a asista la o conferinţă a lui Coleridge, are urmări neprevăzute.

The Toynbee Convector (1984) de Ray Bradbury: utopia există, este în viitor şi poţi ajunge acolo dacă

descoperi cum să călătoreşti în timp.

Replay (1988) de Ken Grimwood: Jeff Winston moare în 1988 şi se trezeşte în 1963 în trupul pe care l-a avut la optsprezece ani, retrăind de mai multe ori perioada de douăzeci şi cinci de ani.

Hyperion (1989) de Dan Simmons, un remarcabil roman, prima parte a seriei *Hyperion Cantos*, în care mai multe personaje călătoresc împreună pentru a dezlega misterul Mormintelor Timpului, iar Shrike, un individ misterios ce stăpâneşte tehnica voiajului temporal, are propriile planuri.

Anii ’90

„The Langoliers” (1990) de Stephen King: o originală nuvelă despre călătoria în timp a unui avion de pasageri.

Doomsday Book (1992) de Connie Willis: o vastă frescă a secolului al XIV-lea, vizitat de personaje din anul 2048.

„The Hundred-Light-Year-Diary” (1995) de Greg Egan: mesaje trimise înapoi în timp duc la cunoaşterea destinului tuturor oamenilor.

Corăbiile timpului (1995) de Stephen Baxter: unul dintre cele mai importante romane, continuarea *Maşinii Timpului*.

Timequake (1996) de Kurt Vonnegut: cutremurele de timp îi transportă pe oamenii anului 2001 în anul 1991.

Pastwatch: *The Rédemption of Christopher Columbus* (1996) de Orson Scott Card: istoricii călătoresc în timp pentru a asista la descoperirea lumii noi de către Columb.

In the Garden ofiden (1997) de Kage Baker: primul roman din seria dedicată călătoriilor temporale, *The Company*.

Making History (*1997*) de Stephen Fry: o călătorie temporală în secolul al XIX-lea pentru a preveni naşterea lui Adolf Hitler.

To Say Nothing of the Dog (1997) de Connie Willis: anul 2048 este unul crucial pentru Connie Willis privind călătoriile în trecut, de această dată voiajul are ca destinaţie secolul al XIX-lea.

Corrupting Dr. Nice (1997) de John Kessel: diverse puncte de interes în trecut, Cretacicul, Ierusalimul anului 40 î.Hr. şi în viitor, anul 2060.

The Transall Saga (1998) de Gary Paulsen: o călătorie în viitor.

All of an Instant (1999) de Richard Garfinkle: cum să anulezi istoria şi să devii atemporal.

Prizonierii timpului (1999) de Michael Crichton: istorici eşuaţi în secolul al XIV-lea în Franţa medievală.

Anii 2000

Cronoliţii (2001) de Robert Charles Wilson: obeliscuri colosale sunt trimise din viitor, precipitând o criză mondială – un roman original şi bine scris.

Thief of Time (2001) de Terry Pratchett: o abordare inedită a călătoriei în timp.

Paratime (2001) de H. Beam Piper: deplasări „laterale" în timp, în universuri paralele.

Night Watch (2002) de Terry Pratchett: exemplificarea unui celebru paradox temporal.

Counting Up, Counting Down (2002) de Harry Turtledove: călătorie în timp pentru a restabili o relaţie.

Kaleidoscope Century (2002) de John Barnes: un virus care provoacă o catalepsie/suspensie animată şi întinerire.

1633 (2002) de Eric Flint: călătorie în timp a unui întreg oraş nord-american contemporan în secolul al XVII-lea.

Soţia călătorului în timp (2003), de Andrey Niffenegger: salturi eratice şi haotice în timp, rezultat al unei rare maladii genetice.

Island in the Sea of Time (2005) de S.M. Stirling: un alt oraş transportat în timp, de data asta e vorba de Nantucket şi de o călătorie de 3.000 de ani în trecut.

Mammoth (2005) de John Varley: un mamut donat este expediat în trecut.

Sojourn (2006), *Virtual Evil* (2007), *Madman's Dance* (2008) din seria *Times Rovers de* Jana G. Oliver: personajul principal călătoreşte din 2057 în 1888 pentru a căuta un

turist temporal rătăcit şi îl întâlneşte pe… Jack Spintecătorul! Urmează alte rătăciri temporale ale eroului.

The Plot to Save Socrates (2006) de Paul Levinson: un salt temporal din 2042 în Antichitatea ateniană pentru a-l salva pe Socrate.

Rant: *An Oral Biography of Buster Casey* (2007) de Chuck Palahniuk: călătorii temporale ca efect secundar.

The Accidental Time Machine (2007) de Joe Haldeman: la ce duce descoperirea accidentală a unei maşini a timpului sosite din viitor.

Thelifehouse Trilogy (2007) de Spider Robinson: serie detaliind povestea călătorilor din viitor ce adună suflete.

Rubinrot (2009) de Kerstin Gier: „chronographul" este noua denumire a maşinii timpului.

Blackout şi All Clear (2010) de Connie Willis: tot din 2048 se călătoreşte în timp şi în aceste romane, de data aceasta în vremea Blitzkrieg-ului nazist asupra Londrei.

How to Live Safely in a Science Ficţional Universe (2010) de Charles Yu: aventurile temporale ale unui mecanic al maşinii timpului în căutarea tatălui său.

JFK11.22.63 (2011) de Stephen King: un roman amplu despre o călătorie în timp în 1958, cu intenţia de a-l împiedica pe Lee Harvey Oswald să-l asasineze pe John Fitzgerald Kennedy pe data de 22.11.1963.

Quantum 7 (2012) de T.R. MacKie: călătorii în timp ca rezultat al unor cercetări neurologice.

Amber House (2012) de Kelly Moore: utilizarea psihometriei pentru a modifica evenimente din trecut.

LIVIU RADU.

UN SCRIITOR PROLIFIC ŞI COMPLET

Oliviu Crâznic

Cum poţi să redai, în câteva pagini, ce reprezintă LIVIU RADU pentru literatura română? Răspunsul este simplu: *nu poţi*. Un autor deosebit de talentat, prolific, complet şi complex, demn de orice bibliotecă dedicată literaturii universale.

Născut în Bucureşti, pe 20 noiembrie 1948, membru al Uniunii Scriitorilor din România şi al Societăţii Române de Science-Fiction şi Fantasy, el a semnat, până în momentul de faţă, nu mai puţin de 19 (!) volume (romane, proză scurtă SF, fantasy şi horror ori din domenii conexe, non-ficţiune), obţinând de-a lungul carierei sale numeroase şi prestigioase

premii (Premiul Vladimir Colin 2000; Premiul Societăţii Europene de Science-Fiction şi Fantasy – Eurocon 2000 Encouragement Award; Premiul Ion Hobana 2011 pentru Cel mai bun volum fantasy publicat în 2010; Premiul Seniorii Imaginaţiei 2012; Premiul Galileo 2012

pentru întreaga carieră; Premiul Special al Fânului SF 2013).

În afara volumelor de autor de care ne vom ocupa (succint) în cele care urmează, Liviu Radu a mai publicat proză scurtă în numeroase antologii şi reviste, incluzând aici şi *Almanahul Anticipaţia 2013* (Editura Nemira, 2012), antologia *Premiile Galileo 2012* (Editura Millennium Books, 2012) şi revista *Galileo Science Fiction & Fantasy nr. 1* (Editura Millennium Press, 2010); de asemenea, s-a remarcat prin numeroase traduceri din literatura universală şi prin numeroase recenzii, articole, eseuri, în diferite reviste de specialitate – ceea ce ne îndreptăţeşte să tragem concluzia că, dincolo de ideea scriitorului complet, întâlnim în Liviu Radu un *om de litere* complet, un *om de cultură* complet, cum sunt, astăzi, puţini alţii.

Încă de la debutul editorial (*Trip-tic*, roman, Editura Dacia, 1999), a devenit evident pentru toată lumea, critică şi cititori deopotrivă, că un nou nume important s-a adăugat pe lista de onoare a literaturii SF româneşti (şi internaţionale), următoarele două volume (*Spre Ierusalim*, Editura ALL, 2000, respectiv *Constanţa 1919*, Editura Prologos, 2000) – dedicate prozei scurte – nefăcând altceva decât să consolideze statutul cuvenit lui Liviu Radu prin publicarea *Trip*-ticului.

Prin *Opţiunea* (roman, Editura Pygmalion, 2004), scriitorul ne prezintă o operă de referinţă într-o carieră de referinţă, nu doar prin valoarea cu totul deosebită a cărţii în sine, ci şi prin faptul că universul creat – vast, fascinant, cu potenţial de expansiune practic nelimitată – este unul la care va reveni ulterior: în *Armata moliilor* (2012). *Opţiunea* înfăţişează aşadar cititorului o lume ştiinţifico-fantastică dominată de valenţe religioase creştine, în care o figură christică îşi înfruntă adversarul după un model deja ştiut – un model care însă va constitui o lecţie tocmai prin repetabilitatea sa, alăturată inteligent şi vizionar unor variaţiuni intenţionate şi semnificative de la modelul în cauză. Astfel, morala puternică – în fond, o dimensiune morală nuanţată, direct ori indirect, este caracteristică

întregii creaţii semnate Liviu Radu – conduce şi subliniază evenimentele, intensifică acţiunea, potenţează personajele, sporeşte plăcerea lecturii prin justificarea ei scriptică şi factuală: nu avem în faţă o teză de dragul tezei, ci o teză-parabolă, totodată scop şi mijloc al unei poveşti minunate. Dacă ar fi să se compare cu vreo creaţie a literaturii universale, *Opţiunea* lui Liviu Radu ar putea fi asemănată – ca atmosferă şi forţă, nicidecum ca desfăşurare evenimenţială – numai cu *Ben Hur* (Lewis Wallace) sau cu *Salammbd* (Gustav Flaubert).

În acelaşi an şi la aceeaşi Editură Pygmalion apare *Spaime*, roman horror-fantasy (fantasy mai cu seamă în ceea ce priveşte deznodământul, unde abordarea mitologică prinde viaţă), unul dintre puţinele romane horror din literatura română, urmat de alte două volume de proză scurtă ieşite de sub pana lui Liviu Radu la Editura Diasfera (în cadrul unei excelente colecţii coordonate de Florin Pîtea): *BabL* (2004) şi *Cifrele sunt reci*, *numerele-s calde* (2006). Dacă astăzi o parte a comunităţii SF & F îl recunoaşte pe autor drept „Regele prozei scurte”, putem fi siguri că eticheta se datorează, în mare parte, chiar dacă nu exclusiv, celor două senzaţionale culegeri de povestiri menţionate aici, între *Bab*l şi *Cifrele sunt reci*, *numerele-s calde*, scriitorul publică şi un volum de non-ficţiune, şi anume *Manipularea maselor – cazuri celebre din ultimul mileniu* (Editura Cartea de buzunar, 2005), de asemenea foarte bine primit de cititori.

Ajunşi aici cu mica noastră prezentare istorico-analitică, întâlnim seria fantasy *Waldemar* – câte serii fantasy, constituite din mai multe volume (solide din toate punctele de vedere), avem în literatura română? Nu multe, după cum prea bine ştim. Prin urmare, se cuvine să subliniem că, în literatura noastră, scrierile creatorului lui *Waldemarnu* sunt importante doar prin aportul calitativ ori prin cel cantitativ, ci şi prin rolul – indiscutabil – de *completare* pe care Liviu Radu şi-l asumă.

oferind cititorului român ceea ce este improbabil să poată găsi în altă parte. *Waldemar* (roman, Editura Tritonic, 2007), *Blocul câş* (roman, Editura Tritonic, 2008), *După-amiază cu bere şi zâne* (roman, Editura Tritonic, 2009), *Vânzoleli nocturne* (roman, Editura Millennium Books, 2012), grupate strategic în „omnibusul" *Lumea lui Waldemar* (Editura Tritonic, 2010), satisfac fără probleme gustul celor care apreciază un fantasy inspirat din folclorul autohton, contrapondere la seriile născute din mitologia Nordului care au invadat piaţa de carte în ultima perioadă.

Povestiri fantastice (volum de proză scurtă, Editura Millennium Press, 2008) reprezintă, practic, o selecţie a celor mai bune povestiri din cariera lui Liviu Radu, fiind urmată de alte trei volume de proză scurtă: excepţionalul *Ghicit de seară – 77 de poveşti foarte scurte* (Editura Tritonic, 2010), *Modificatorii* (volum de proză scurtă interconectată, având ca subiect paradoxurile temporale, Editura Millennium Press, 2010) şi *Singur pe Ormuza* (Editura Millennium Books, 2011). *Chestionar pentru doamne care au fost secretarele unor bărbaţi foarte cumsecade* (Editura Eagle Publishing House, 2011), în schimb, este un roman care ne prezintă *altfel* un segment esenţial al istoriei secolului XX, văzut prin ochii a trei personaje feminine construite cu atenţie şi cu mână sigură.

În ceea ce priveşte cea mai recentă realizare a marelui nostru scriitor, *Armata moliilor* (Editura Nemira, 2012), avem de a face cu o adevărată lovitură literară, din mai multe puncte de vedere. Mai întâi, pentru că este vorba despre un „light fantasy1 care aminteşte de operele

lui Terry Pratchett, dar care poartă cu el toate caracteristicile prozei lui Liviu Radu, rezultând o abordare originală şi totodată spectaculoasă. Apoi, pentru că a apărut la Editura Nemira, ceea ce îi permite autorului să ajungă mai uşor la publicul cititor, prin expunerea oferită de binecunoscuta marcă „Nautilus” a editurii în cauză. De asemenea, pentru că s-a dovedit a fi unul dintre cele mai bune romane publicate în 2012, nu doar de autori români, ci şi de autori celebri pe piaţa internaţională. Şi, nu în ultimul rând.

pentru că această „aventură a lui Taravik deschide o *serie* (următorul roman, *La galop prin piramidă*, fiind deja anunţat) care se petrece în acelaşi univers ficţional ca şi romanul *Opţiunea* (dar substanţial diferită ca stil şi scop), anunţând o (auto) depăşire a seriei Waldemarşi o concurenţă lejeră a seriilor faimoase de „afară”.

Date fiind toate cele de mai sus (şi multe altele, imposibil de menţionat măcar într-un simplu articol, dar demne de un volum-studiu), este dificil de înţeles absenţa lui Liviu Radu din manualele şcolare, spre exemplu. Sperăm însă că această eroare va fi rectificată într-un viitor previzibil, înainte ca tinerii să-şi piardă orice interes pentru literatura română.

Încă există tineri care citesc – *dacă* li se oferă literatură de calitate. Pentru un om matur, Liviu Radu reprezintă o experienţă frumoasă, nostalgică şi plină de învăţăminte – pentru un tânăr cu personalitatea în formare însă, Liviu Radu reprezintă mult mai mult.

Reprezintă, în fapt, *Viitorul*.

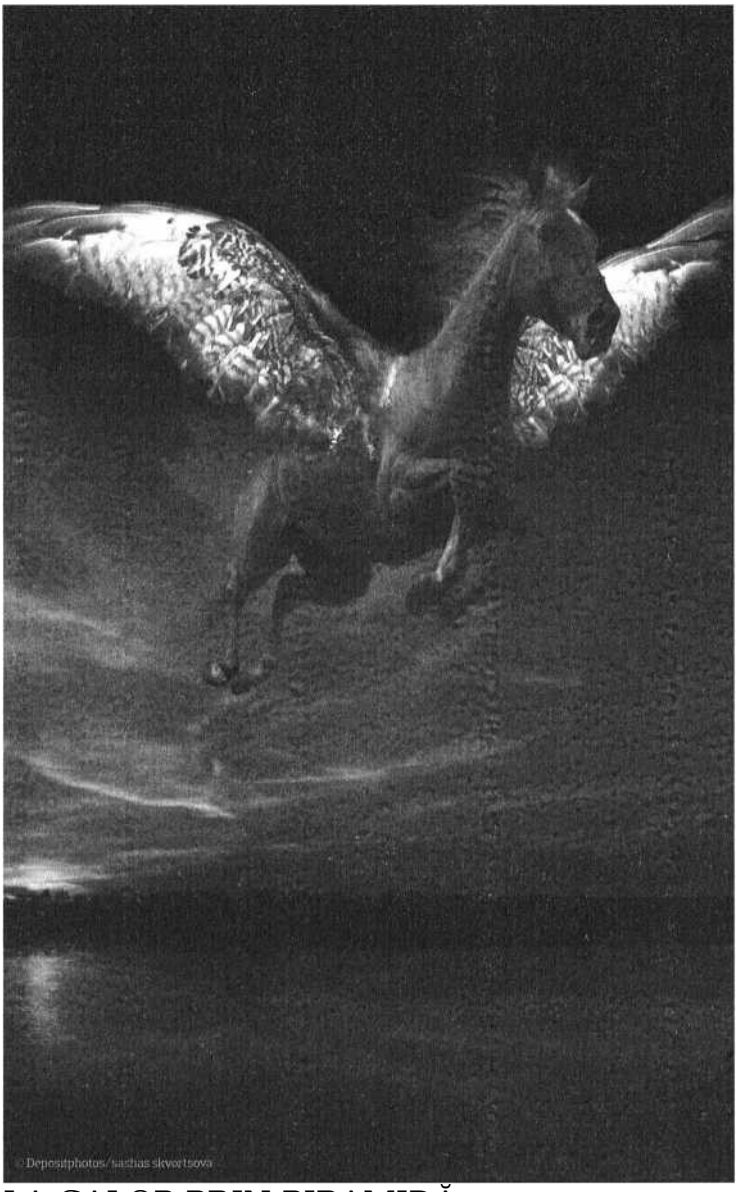

LA GALOP PRIN PIRAMIDĂ

O nouă aventură a lui Taravik

Liviu Radu

1.

Kostik era ursuz. Kostik era nevricos. Kostik era pus pe scandal.

Şi avea toate motivele să fie.

Părăsiseră teritoriul Terimeei doar de câteva ore, dar călătoria lor prin Calmeea se dovedise a fi înfiorătoare şi existau toate şansele să fie tot aşa până când aveau să ajungă la graniţa cu Ţara Hatti.

În primul rând, şoselele erau aglomerate şi nu puteai să alergi niciun pic. Nici măcar vreo zece, douăzeci de stânjeni. Iar dacă un pegas nu putea să gonească, nu putea nici să vorbească, ceea ce însemna că trebuia să tacă. Şi, după cum ştie toată lumea – şi mai ales pegaşii –, nu există chin mai mare pentru un pegas decât să-l sileşti să tacă.

În al doilea rând, cum să vorbeşti liniştit cu călăreţul tău, când la doi paşi de tine se afla un car tras de boi, plin cu femei, fete, fetişcane şi copile, care cotcodăcesc ca o poiată plină cu găini? Sau, dacă reuşeai să scapi de căruţa cu muieri, dădeai peste o ceată de bărbaţi care dezbăteau plini de pasiune tot soiul de texte sfinte, în timp ce mergeau pe lângă asini. Dezbaterea lor consta într-o grămadă de răcnete, urlete, ţipete şi alte sunete stridente, care răneau auzul sensibil al lui Kostik. Uneori, discuţia despre interpretarea Scripturilor se transforma în încăierare, iar pegasul privea cu uimire cum oameni în toată firea îşi împărţeau pumni, se trăgeau de păr şi se tăvăleau prin praf, iar după aceea se ridicau din colb, îşi scuturau veşmintele şi-şi continuau discuţia ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

În al treilea rând, Kostik încercase să ignore înghesuiala de pe drum, să nu acorde nicio atenţie pălăvrăgelilor celor din jur şi să discute cu călăreţul său, ca orice pegas care se respectă. I se păruse normal să discute cu Taravik în dialectul din Terimeea (pe care unii îl considerau o limbă aparte, dar care semăna destul de mult cu celelalte limbi din regiune), dialect în care discutau de ani buni, şi-l enervase faptul că indivizii din jur (pe care nu-i văzuse niciodată şi cu care nu avea nimic în comun) îi ceruseră insistent să vorbească în dialectul local, ca să priceapă şi ei ce spune. Kostik – care era într-o stare de spirit ce nu-l făcea dispus să accepte asemenea pretenţii –

se răţoise la ei, gata să sară la bătaie. Atunci, unul dintre bătrânii din jur îi spusese, pe un ton didactic: – în aceste zile de sărbătoare nu poţi să ascunzi nimic de nimeni, totul trebuie să fie public. Aşa cum nu ai voie să te ascunzi de Dumnezeu, tot aşa nu ai voie să te ascunzi de cei din jur!

Kostik fusese gata să-i dea o copită, dar văzuse că toţi ceilalţi dădeau aprobator din cap, aşa că-şi înghiţise amarul şi tăcuse.

Tăcuse şi se uitase urât înjur, înaintând cu viteza melcului turbat pe drumul înţesat de lume. Un timp, încercase să se distreze privindu-şi tovarăşii de călătorie, dar după un timp renunţase, pentru că începuse să aibă vedenii: i se părea că zăreşte trei indivizi care se furişau în urma lor, ascunzându-se printre călători, prefăcându-se că fac parte dintr-un grup, pentru ca peste o jumătate de oră să apară în alt grup, cu alte veşminte… mai mult, indivizii când aveau barbă, când erau raşi, când aveau părul negru, când erau cărunţi… Adică, îşi spuse trist şi îngrijorat Kostik, efectul tăcerii se manifesta prin exagerarea imaginaţiei şi prin apariţia unei fobii metafizice care-l făcea să vadă pretutindeni conspiraţii şi conspiratori.

În acelaşi timp, şi Taravik era îngrijorat. Motivele îngrijorării sale erau mult mai pământeşti. Morbik, bancherul, le dăduse la plecare o sumă de bani care, după opinia sa, trebuia să le fie suficientă până când aveau să ajungă în Ţara Hatti, unde aveau să-l întâlnească pe cel care avea să le fie client. Adică, după socotelile pe care le făcuseră împreună, bani cât să le ajungă pentru şapte-opt zile, însă, în ritmul în care înaintau, aveau să străbată Calmeea în vreo cinci-şase săptămâni – dacă aveau s-o străbată, pentru că, probabil, aveau să moară între hotarele ei, de foame şi de nervi.

Şi cu cât entuziasm porniseră la drum! Plecaseră din Terimeea dis-de-dimineaţă şi se îndreptaseră spre apus, către ţinuturile rodnice de lângă ţărmul mării. Cu câtă încântare părăsiseră deşertul şi pătrunseseră în zonele cu livezi de măslini şi de alte soiuri de pomi fructiferi! Merseseră fericiţi pe drumul aproape pustiu ce şerpuia

printre lanuri, grădini şi livezi… şi totul fusese plăcut până când ajunseseră la graniţa cu Calmeea.

De îndată ce trecuseră de postul de control (unde prezentaseră gărzii latgane şi vameşilor obdini scrisoarea de liberă trecere pe care le-o dăduse Morbik), se pomeniseră nu în altă ţară, ci în altă lume. Pământul era la fel de rodnic, livezile şi câmpurile la fel de îmbelşugate, numai că ele erau pustii, cei care ar fi trebuit să le lucreze erau pe drumuri, preocupaţi să împiedice călătoria unui curier independent şi a pegasului său. Nu prea înţelegea el ce-i apucase pe obdini, de-şi părăsiseră casele şi câmpurile şi umpluseră căile de comunicaţii terestre. Mai mult ca sigur că prietenul său Kostik ştia motivul, era chiar convins că pegasul abia aştepta să-l lămurească, numai că nu puteau să stea de vorbă din cauza înghesuielii. Obdinii ăştia erau ciudaţi, se băgau unde nu le fierbea oala, se vârau în vorbă şi se grămădeau pe drum, împingând, îmbrâncind şi insultând, fără să le pese de nimic şi fără să se teamă de nimeni, îndrăzniseră să-l înghiontească de câteva ori şi pe el, care era cu peste două capete faţă de cel mai înalt dintre ei şi care ar fi putut să-l trimită în lumea viselor pe cel mai solid dintre obdini, doar dându-i un pumn în cap.

Pe de altă parte, căldura îl zăpăcea şi regreta că plecase la drum pregătit să străbată ţinuturi ostile, adică îmbrăcat cu cămaşa de zale şi înfăşurat în salteaua de lână (menită să oprească săgeţile) şi având pe cap coiful cel greu, din bronz masiv.

La un moment dat, drumul ajunse lângă un sătuc prăpădit, alcătuit din câteva case amărâte, care înconjurau un soi de han părăginit, ce părea într-o rână. O mare parte dintre cei de lângă ei părăsiră drumeagul pietruit şi se îndreptară spre clădiri, deşi era încă lumină şi se putea călători în cele mai bune condiţii. Alţii îşi continuară drumul, iar Kostik li se alătură, la fel de morocănos ca şi până atunci. Mai merseră un timp, iar după vreo oră-două, când începuse deja să se întunece, ajunseră la un alt sat, la fel de amărât şi de prăpădit ca primul.

De data astă, toţi călătorii părăsiră drumul şi se împrăştiară printre case. Fiecare dintre ei părea să ştie foarte bine unde trebuia să se ducă, pentru că nu ezitau şi nu cereau informaţii de la localnici.

— Slavă zeilor, bombăni Tăravik, în sfârşit drumul e liber şi putem să alergăm în voie până în zori. Pentru că presupun că atunci o să reînceapă înghesuiala…

Kostik se gândi că-i cazul să-şi exprime şi el bucuria că va călători în condiţii mai pegăseşti, dar, înainte să înceapă să pălăvrăgească, se grăbi să se ducă înapoi pe drum. Apucă să facă doar câţiva paşi şi să spună:

— Vremea e tocmai bună pentru o goană plăcută…

Apoi o voce supărată, ba chiar ameninţătoare, le strigă:

— Staţi locului! Ce vreţi să faceţi acum, când soarele e gata să apună?

Cei doi se opriră şi se întoarseră în direcţia din care venea glasul. Văzură un grup de săteni înarmaţi cu sape şi furci (unul dintre ei ţinea în mână un topor cu coadă lungă, iar altul, o seceră de bronz), care stăteau aşezaţi pe marginea şanţului de lângă drum. Mai mult, Taravik văzu că în apropierea lor drumul era blocat de un soi de baricadă făcută din pari ce uneau nişte capre înjghebate din scânduri.

Toată chestia i se părea ciudată, dar tot ce văzuse în ţara aia fusese ciudat, aşa că îşi spuse că era mai bine să încerce să rezolve amiabil conflictul ce se întrevedea, aşa că spuse cu glas împăciuitor:

— Ce să facem? Vrem să ne continuăm drumul, pentru că-i vreme senină, iar nouă ne place să alergăm noaptea. Avem drum lung de făcut şi între timp, obdinii se ridicaseră din şanţ şi se strânseseră în jurul lor. Nu păreau agresivi, ci mai degrabă miraţi.

Unul dintre ei, un tip între două vârste, cu o barbă neagră, lungă – pe care ceilalţi îl priveau cu un fel de respect, aşa că Taravik deduse că era un soi de şef local –, exclamă oarecum scandalizat:

— Tocmai în noaptea asta v-a apucat graba şi cheful

de goană prin beznă?

Nici Taravik, nici Kostik nu găsiră vreo replică pe măsura întrebării şi rămaseră cu gura căscată. Probabil că se vedea atât de limpede că nu pricepeau despre ce-i vorba, încât bărbosul găsi de cuviinţă să le explice:

— Acum, când toţi obdinii se duc în pelerinaj la templul din Herihoon, latganii se tem ca nu cumva mulţimea de călători să provoace cine ştie ce dezordini, aşa că ne-au impus reguli foarte aspre, a căror nerespectare atrage pedepse grele care vor fi suportate de întreaga comunitate din regiunea în care s-au produs nereguli. Aşa că suntem primii care veghează ca în zona satului nostru să nu se întâmple nimic ce ar putea stârni mânia latganilor – pentru că, indiferent cine ar fi vinovaţii, de plătit am plăti noi şi familiile noastre.

— Am înţeles, se grăbi să-i liniştească Tăravik, şi noi suntem adepţii ordinii şi disciplinei. Suntem oameni serioşi, care respectăm legile şi ne plătim taxele. Acum putem să plecăm mai departe?

— Păi asta-i problema, îi explică bărbosul, în perioada sărbătorilor şi a pelerinajului nu se călătoreşte după apusul soarelui, nu se fac tabere pe câmp şi niciun om nu are voie să iasă din casă în cursul nopţii – indiferent cât de mare sau de mică e casa aceea. Adică trebuie să rămâneţi peste noapte în satul nostru, continuă rânjind bărbosul, să vă găsiţi o gazdă şi să vă odihniţi bine. Iar în zori, de îndată ce se luminează, puteţi să plecaţi unde doriţi.

— Eu nu v-aş sfătui să fugiţi de aici, se grăbi să intervină un roşcovan cu o bărbuţă ca de ţap. Noi suntem oameni paşnici şi nu o să încercăm să vă oprim, dar la două leghe de satul nostru e o garnizoană latgană, aşa că drumul va fi plin de patrule care or să împăneze cu săgeţi pe oricine întâlnesc.

— Bine, mormăi Taravik, gata să cedeze. Aveţi în sat vreun han?

— Avem, dar e plin până la refuz, îi răspunse cineva. Paturile au fost rezervate încă de anul trecut.

— Şi unde o să dormim? bombăni Kostik. Că aţi zis că nu avem voie să stăm afară din casă…

— Am eu un grajd, se grăbi să spună roşcovanul cu bărbuţa de ţap. Pegasul o să stea lângă asinul meu, iar jupânul o să doarmă în fân.

— În regulă, oftă Taravik. Şi cât vrei pentru găzduire?

— Păi, având în vedere că nu există o altă ofertă, adică nu aveţi de ales, pot să vă cer oricât. Dar eu sunt om cumsecade şi cu teamă de Dumnezeu, aşa că o să mă mulţumesc cu cincisprezece bănuţi…

— Foarte bine, Heromine, exclamară consătenii săi, nu trebuie să te lăcomeşti, pentru că Dumnezeu ne vede şi ne judecă!

— Cincisprezece bănuţi! răcni Taravik. Păi atât se

plăteşte la un han de lux, care te îndoapă cu trufandale şi îţi pune la dispoziţie atât vin cât să-ţi torni şi în cap! Tu, jupâne, ce-mi oferi în schimbul a cincisprezece bănuţi?

— Nimic de mâncare, nimic de băut, pentru că soarele a apus şi în perioada sărbătorilor nu avem voie să gătim sau să mâncăm după ce s-a înserat. Doar adăpost în grajdul asinului meu. Şi, dacă nu-ţi convine, du-te şi înţelege-te cu latganii!

Taravik gândea iute în situaţii de criză, îşi dăduse seama de la început că nu avea de ales, dar trebuia să facă un pic de scandal, ca să nu fie luat de prost. Aşa că încercă să se târguiască, iar după ce văzu că obdinul era mai încăpăţânat decât un catâr, mai bombăni un timp, apoi scoase banii şi-i dădu roşcovanului, iar acesta îi făcu semn să-l urmeze.

Grajdul era, de fapt, un soi de şopron, cu doi pereţi din chirpici, iar ceilalţi doi din împletitură de nuiele tencuită cu lut. Totul acoperit cu stuf.

Mă rog, îşi spuse Taravik, mai dormise prin grajduri în viaţa lui, iar Kostik avusese de-a face cu grajdurile mai mult decât el. Deci niciunul dintre ei nu era deranjat de mirosul de grajd, de fân şi de bălegar. Chestia nasoală era că magherniţa aia păstra căldura zilei – pentru că soarele o bătuse din plin –, iar Taravik simţea că se sufocă înăuntru.

— Ştii, jupâne, eu aş prefera să dorm sub pomul din curte, zise el.

Heromin cel roşcovan sări în sus, speriat, şi exclamă:

— Nici vorbă! Patrulele latganilor verifică satul cel puţin de trei ori pe noapte, iar dacă or să vadă pe cineva afară din casă or să ne dea foc! Nu, o să dormi în grajd! Să ştii că o să vin să văd dacă eşti cuminte, aşa că să nu-ţi treacă prin cap să faci vreo prostie!

Şi gazda cea primitoare se pregăti să plece.

— Nu ne laşi nimic de luminat? întrebă Taravik. Un felinar, un opaiţ sau măcar o lumânare?

— Ca să adormi şi să-mi incendiezi grajdul? se burzului roşcovanul. Culcă-te şi n-o să ai nevoie de nicio lumină!

Şi, după ce ieşi, înţepeni uşa pe dinafară cu un par, ca să fie sigur că musafirul său n-o să poată părăsi clădirea aceea minunată.

Taravik bombăni un pic, apoi se uită afară, prin crăpăturile uşii. După ce văzu că Heromin intrase în casă şi auzise un zgomot care arăta că individul trăsese în urma sa o grămadă de zăvoare – adică nu avea de gând să mai iasă şi să verifice dacă oaspetele său părăsise grajdul –, Taravik se întinse cât putu mai sus şi smulse un braţ de stuf din acoperiş, cât să facă o gaură prin care să intre înăuntru un pic din răcoarea nopţii şi un strop din lumina lunii, care tocmai răsărise.

În condiţiile acelea, şopronul roşcovanului devenise ceva mai primitor.

Kostik îşi găsise un loc destul de comod, pentru că asinul – care se bucurase până atunci de întregul spaţiu din grajd – se dovedise a fi o făptură primitoare şi fără pretenţii, care se trăsese într-un colţ şi-l lăsase pe pegas să se întindă în voie.

Taravik începu prin a-şi scoate coiful cel greu. După care îşi şterse cu o maramă transpiraţia de pe chelie, îşi trase sufletul, apoi se apucă să desfăşoare salteaua groasă, din lână, ce-i înconjura trupul, în timp ce-o întindea pe un braţ de fân, ca să-şi pregătească un culcuş pentru noapte, observă că pânza saltelei fusese tăiată, în prima clipă îşi spuse că o agăţase de vreun mărăcine sau de vreun cui ce ieşise în afară din dricul vreunei căruţe. După care văzu că tăietura se întindea şi pe cealaltă faţă a saltelei. Adică salteaua nu fusese agăţată de *ceva*, ci fusese străpunsă *cu ceva*.

Asta era o chestie ciudată. Sigur, la cât fusese înghiontit, îmbrâncit şi înghesuit în ziua aceea, era posibil ca, la un moment dat, să-l fi înjunghiat cineva, fără ca el să-şi fi dat seama. Numai că lovitura de pumnal îşi pierduse din putere, pentru că trebuise să străbată stratul gros de lână, apoi se proptise în cămaşa de zale şi se oprise definitiv, fără să-i fi pricinuit vreun rău…

Oricum trebuia să lepede cămaşa de zale de pe el,

aşa că o scoase şi o privi cu atenţie la lumina lunii, ce pătrundea prin gaura făcută în acoperiş. Găsi fără nicio greutate locul în care vârful pumnalului scrijelise metalul zalelor.

Nu mai exista niciun fel de îndoială: cineva încercase să-l omoare, în plină zi, în mijlocul înghesuielii de pe drum. Adică avea de-a face cu un individ care ştia meserie, avea curaj şi nu se sfia să rişte.

Trebuia să discute pe îndelete cu Kostik şi să se gândească bine ce aveau de făcut. Numai că pegasul sforăia de zor, iar el nu se îndură să-l trezească. Discuţia putea să aştepte până-n zori.

Se întinse pe saltea şi încercă să adoarmă.

Însă în grajd era o căldură insuportabilă, iar sforăiturile lui Kostik ar fi trezit şi un mort. Aşa că se căţără pe un hârdău – probabil că Heromin îl folosea ca să-şi adape asinul – şi încercă să iasă cât mai mult în afara magherniţei, să se bucure de răcoarea nopţii. Lărgi încă un pic gaura şi, până la urmă, se căţără pe acoperiş şi se întinse pe stratul gros de stuf. Grinzile de sub el trosniră un pic, dar se încăpăţânară să reziste. Acolo, sus, adia o briză plăcută, iar Taravik simţi că începe să-şi recapete încrederea în viaţă, în zei şi în bunul mers al universului. După un timp, începu să picotească. Apoi se trezi brusc, amintindu-şi că gazda sa ameninţase că va verifica în timpul nopţii dacă e cuminte. Nu era convins că roşcovanul avea să-şi părăsească patul cald şi moale doar ca să-i facă lui mizerii, dar, după toate câte i se întâmplaseră într-o jumătate de zi petrecută printre obdini, îşi spuse că nu merita să rişte.

Coborî înapoi în grajd, iar aerul fierbinte şi închis îl zăpăci complet, încât avu nevoie de ceva timp ca să-şi aducă aminte ce căuta acolo. După ce mintea i se limpezi cât de cât, luă coiful cel greu şi salteaua, le aranjă cu grijă pe un maldăr de paie şi le acoperi cu pătura. Ţinând seama de întunericul din grajd şi de faptul că Heromin avea să se mulţumească să arunce o privire prin crăpăturile uşii, rezulta că gazda sa nu avea cum să-şi dea seama că avea

de-a face cu un şiretlic. Aşa că Taravik se căţără din nou pe acoperiş, aranjă un pic stuful, încât cineva care ar fi intrat în grajd să nu vadă că exista o gaură în acoperiş, se întinse, aruncă o privire spre stelele care-i clipeau şăgalnic, amuzate de trucul său, după care adormi şi probabil că visă ceva plăcut, pentru că, atunci când fu trezit brusc de un zăngănit ce venea chiar de sub el, nu-şi mai aminti unde se găsea şi sări în picioare.

Asta ar fi fost o reacţie normală dacă ar fi dormit într-un pat sau pe nisipul deşertului, dar, având în vedere că se afla pe un acoperiş din trestie – în care făcuse ceva mai devreme o gaură suficient de largă ca să-i treacă trupul prin ea, şi că astupase respectiva gaură cu un strat subţire alcătuit doar cu o parte din materialul extras din gaura înainte pomenită –, soarta făcu să sară cu picioarele tocmai pe stratul acela subţire care, îngrozit la gândul că trebuia să susţină o asemenea greutate, preferă să facă ceea ce face de obicei cel mai deştept – adică să cedeze primul.

Taravik se prăvăli în interiorul grajdului şi nimeri peste doi indivizi, care îi atenuară căderea. Prăbuşirea sa îi surprinsese pe cei doi şi-l surprinsese şi pe el, aşa că scoseseră toţi trei câte un icnet de uimire, după care rămăseseră înlemniţi un timp, încercând să priceapă ce se întâmplase.

Probabil că intruşii aveau o viteză de reacţie mai bună, pentru că se ridicară de pe jos şi, în acelaşi timp, ca şi cum ar fi fost înţeleşi, se repeziră să iasă din grajd şi dispărură în beznă.

Taravik se ridică şi el, ceva mai încet, pentru că nu vedea niciun motiv de grabă, şi privi în jur.

În grajd era suficientă lumină, pentru că uşa fusese scoasă din ţâţâni şi aruncată undeva, în curte, iar prin deschizătura rămasă năvăliseră razele lunii, în plus, mai exista şi gaura din acoperiş, prin care pătrundea o altă porţie de lumină a lunii.

Aşa că Taravik putu să vadă limpede că silueta ascunsă sub pătură fusese lovită din răsputeri cu toporul şi

cu spada. Pătura fusese sfâşiată în numeroase locuri, la fel şi salteaua, iar coiful se alesese cu o zgârietură (probabil că el scosese dangătul acela care îl trezise).

La toate ciudăţeniile de până atunci se adăuga faptul că pegasul nu auzise nimic şi continua să sforăie de zor.

Taravik se întrebă ce se întâmplase de fapt şi ce căutau cei doi în grajd, încercaseră să-l jefuiască? Se străduiseră – din motive pe care le ştiau doar ei – să-l omoare?

Din fericire, nu trebui să-şi bată prea mult capul cu asemenea întrebări dificile, pentru că se lumină de ziuă, iar gazda veni să vadă dacă musafirul dormise liniştit în grajd.

Bineînţeles că Heromin făcu o criză de nervi când descoperi că uşa grajdului fusese smulsă de la locul ei şi aruncată peste un strat cu ceapă. Iar când văzu şi gaura din acoperiş, amuţi pentru un minut, apoi păli, astfel încât Taravik trebui să-i tragă vreo câteva palme (gest pe care îl făcu cu multă bucurie) ca să-l readucă în simţiri. După care regretă din suflet ceea ce făcuse, pentru că Heromin începu să urle, cerând despăgubiri pentru daunele aduse avutului său.

Însă discuţia se modifică substanţial în momentul următor, pentru că pegasul se trezi şi, cu mintea odihnită, puse cap la cap tot ce văzu în preajmă şi deduse, făcând un tărăboi îngrozitor, că roşcovanul încercase să-şi omoare musafirii în timp ce dormeau, ca să-i jefuiască, în zadar încercă bietul Heromin să explice că nu ieşise toată noaptea din casă şi că nu-şi închipuia că oaspeţii săi deţineau bunuri de valoare, răcnetele lui Kostik făcuse ca în jurul grajdului să se adune o grămadă de vecini.

Ca de obicei, o bună parte dintre ei erau dispuşi să-şi apere consăteanul. Dar, tot ca de obicei, existau şi câţiva care aveau ceva de împărţit cu acesta şi erau gata să-şi susţină opiniile cu pumnii.

Aşa că, în cele din urmă, când combatanţii făcură o mică pauză ca să-şi tragă răsuflarea, să-şi panseze zdreliturile şi să bea câte o înghiţitură de apă, bătrânii

satului propuseră ca Heromin să renunţe la orice pretenţii, iar musafirii de-o noapte să-şi ia catrafusele şi să-şi vadă de drum (după ce se vor angaja să nu mai calce niciodată în satul acela). Taravik făgădui, pentru că oricum nu-şi dorea să mai aibă de-a face cu oamenii din localitatea aia prăpădită, Kostik făgădui şi el, pentru că abia aştepta să plece mai departe, iar Heromin (care încasase, pe lângă palmele de la Taravik, şi câţiva pumni în gură) ar fi fost dispus să le dea şi merinde pentru drum, numai să-şi ia picioarele la spinare şi să-l scutească de scandal şi de încăierare.

De îndată ce se pomeniră în mijlocul drumului, fură înconjuraţi de mulţimea zgomotoasă care se scurgea către Herihoon ca un torent vijelios de primăvară.

După ce privi îngrijorat înjur şi după ce descoperi cu spaimă că începuse din nou să aibă halucinaţii (pentru că avea impresia că-i zărise din nou pe indivizii din ziua precedentă), Kostik simţi că i se împleticesc picioarele şi-i şopti lui Taravik:

— Nu vrei să ne oprim undeva, la marginea drumului, şi să stăm de vorbă?

— Ba da, îi răspunse mohorât Taravik, pe care-l durea capul din cauza calculelor pe care le făcuse de când porniseră la drum.

Se lăsară duşi de puhoi până când ajunseră la marginea unei râpe, iar acolo se zbătură din răsputeri şi reuşiră să-şi facă loc printre cei din jur, ca să părăsească drumul. Odată scăpaţi din mijlocul torentului uman, coborâră în râpă şi se întinseră sub nişte tufişuri, să se adăpostească de razele agresive ale soarelui.

— Cred că am înnebunit, i se destăinui pegasul lui Târavik. Am vedenii şi nu mai pot să mă concentrez… Dacă soarele ar fi fost mai puternic, aş fi zis că am făcut insolaţie…

— Un pegas cu insolaţie! se minună Târavik. Ai mai auzit de vreun caz asemănător?

— Nu, dar nici de vreun pegas care a înnebunit. Aşa că presupun că, de fapt, n-am înnebunit nici eu.

— Foarte bine. Pentru că eu o s-o iau razna cât de curând.

— De ce?

— Dacă o să mergem în ritmul ăsta, iar găzduirea peste noapte o să ne coste cel puţin cât ne-a costat în noaptea asta… nu ştiu cum o să ne descurcăm, pentru că n-or să ne ajungă banii şi o să fim nevoiţi să cerşim la marginea drumului. De azi-dimineaţă socotesc şi iar socotesc şi nu găsesc nicio soluţie. Plus că a încercat cineva să mă omoare. Şi nu o singură dată, ci de două ori.

— Da, nenorocitul ăla roşcat, în grajdul căruia am înnoptat…

— Heromin n-are nicio vină, îl contrazise Târavik.

Şi se apucă să-i povestească despre tăietura din saltea şi despre zgârietura de pe cămaşa de zale, plus despre faptul că doi necunoscuţi încercaseră să-i crape coiful în două…

Kostik ascultă totul cu gura căscată, fără să spună nimic – semn că era foarte îngrijorat.

— Aşa că mă gândesc că, dacă au încercat să mă înjunghie în plină zi, or să mai încerce şi altă dată, pentru că în înghesuiala de pe drum nu ştii cine ce intenţii are… Sincer vorbind, nu-mi dau seama ce aş putea să fac.

— Încep să cred că nu am avut halucinaţii şi că ne-au urmărit cu adevărat nişte indivizi… Dar cine erau indivizii ăia? Ai vreo idee cine ar avea vreun interes să te omoare? întrebă, în cele din urmă, pegasul.

— Măi Kostik, cine să aibă un asemenea interes? Pe mine mă iubeşte toată lumea, pentru că sunt cumsecade şi simpatic.

— Toată lumea? rânji pegasul. Spune-mi şi mie măcar două persoane care te iubesc!

— În primul rând, Marieta, în al doilea rând, tu. Şi, în al treilea rând, Khator cel negru! îi răspunse triumfător Târavik.

— Dragul meu, eşti demn de toată admiraţia! Ai demonstrat că ştii să numeri până la trei…

— Ştiu să număr până la o mie! îl întrerupse Târavik.

Nu-s chiar atât de prost cum crezi tu!

— …şi, culmea, ai dreptate, există persoane care te iubesc – deşi mă întreb dacă meriţi afecţiunea lor.

— Aici ai nimerit-o, se pleoşti Târavik. Nu merit să fiu iubit, nu merit să trăiesc, mă bucur că o să fiu înjunghiat în mijlocul drumului şi că o să scăpaţi cu toţii de mine!

— Dragul meu, nu-ţi dai seama că moartea ta o să provoace un scandal imens? Un asasinat în timpul sărbătorilor religioase ale obdinilor va însemna, la început, un schimb înverşunat de acuzaţii. Obdinii îi vor acuza pe latgani că au încercat să le strice sărbătoarea omorând un străin ce avusese ghinionul să se afle în Calmeea într-un moment nepotrivit (pentru că un deces în această perioadă a anului înseamnă spurcarea celor din jur, deci pelerinii aflaţi în preajma cadavrului vor fi obligaţi să îndure proceduri îndelungate şi costisitoare de purificare), iar latganii îi vor acuza pe obdini de fanatism religios şi de asasinarea unui om care nu avea altă vină decât aceea că nu aparţinea religiei lor. Aceste acuzaţii nejustificate vor fi susţinute cu încăpăţânare, se va ajunge la dezgroparea tuturor nemulţumirilor şi vinovăţiilor din ultimele sute de ani, la răzmeriţe mai mult sau mai puţin spontane, latganii vor profita de ele ca să intervină cu trupe, reacţionând într-un mod exagerat, ca urmare obdinii se vor răscula cu adevărat, latganii vor aduce trupe din restul imperiului şi vor măcelări tot ce le iese în cale…

— Adică, înţeleg eu, ar fi mult mai bine pentru toată lumea dacă nu mi s-ar întâmpla nimic, concluzionă Taravik. Foarte bine, mă bucur că binele meu înseamnă binele tuturor, dar ce putem face? Nu-mi dau seama cine vrea să mă asasineze, deci nu-mi dau seama de cine trebuie să mă feresc.

— În acest caz, soluţia e una singură: să te fereşti de toţi!

— Bravo, măi Kbstik! Tare eşti deştept! Şi o să te consider şi mai deştept dacă o să-mi explici cum putem să facem chestia asta.

— Păi mă gândeam la ceva care să ne rezolve toate

necazurile. Pentru că, dacă o să te gândeşti bine, problemele noastre sunt legate între ele. Adică riscăm să fii omorât pentru că suntem siliţi să mergem încetişor pe nişte drumuri aglomerate, iar pentru că drumurile sunt aglomerate nu putem să mergem repede şi o să ne coste îngrozitor de mult cazarea şi mâncarea şi n-o să ajungem la timp la client…

— Ştiu toate astea, răcni exasperat Taravik. Spune dacă ai găsit vreo soluţie, că mă apucă nebuneala!

Kostik se uită speriat la el, apoi spuse cu blândeţe (pentru că învăţase încă din fragedă pruncie că trebuie să vorbeşti frumos cu nebunii):

— Sigur că am găsit. După cum ştii, drumul cel mai scurt e cel pe care poţi să-l parcurgi cel mai iute.

— Asta aşa e, recunoscu Taravik, ceva mai potolit.

— Deci care este zona în care parcurgem noi cele mai mari distanţe, în cel mai scurt timp?

— Cea din deşert, răspunse Taravik, fără să mai stea pe gânduri.

— În concluzie, cel mai bine ar fi să ajungem în Ţara Hatti pe o rută ocolitoare, prin pustiul care se află la marginea Calmeei. O să ne întoarcem în imperiul latgan şi o să pătrundem în acesta în regiunea pustie de lângă Horeea, o să străbatem deşertul horeean de-a lungul drumului pentru caravane care duce la Bazille şi o să trecem graniţa cu Ţara Hatti prin punctul vamal de la Caierda. De acolo o să mai mergem un pic prin pustietate, apoi o să ajungem la ţinuturile fertile din delta fluviului şi…

— Stai un pic, îl întrerupse Taravik, care zgâriase cu vârful cuţitului o hartă pe pământ, conform spuselor pegasului. Cred că nu-i cazul să discutăm de pe acum despre deltă… Dar dacă o să ne continuăm drumul prin Calmeea, atunci o să traversăm hotarul prin centrul de control de la Carmola…

— Şi care-i problema?

— Cred că niciuna… Atunci când Morbik mi-a spus ce misiune avem, mi-a explicat că ne vom întâlni cu clientul

nostru de îndată ce vom trece dincolo de hotar şi vom pătrunde în teritoriul Ţării Hatti...

— Înţeleg. Adică dacă mergem pe alt traseu, clientul n-o să ştie unde să ne aştepte.

— Aşa am gândit şi eu şi l-am întrebat pe Morbik pe unde trebuie să mergem şi în ce loc trebuie să ajungem la graniţă. Iar el mi-a spus că nu contează. Şi cu asta a încheiat discuţia.

— Bine, înseamnă că nu are importanţă ce traseu alegem, totul e ca acel traseu să ne convină. Ai ceva de obiectat în legătură cu propunerea mea?

— O să putem alerga în voie, n-o să ne înghesuie nimeni, o să vedem de la distanţă mare dacă se apropie cineva, deci o să ştim din timp dacă o să încerce cineva să mă omoare… n-o să ne coste nimic cazarea, pentru că o să dormim sub cerul liber, în mijlocul pustietăţii… însă, în acelaşi timp, n-o să găsim pe drum niciun han şi nicio cârciumă, adică o să cărăm – de fapt, tu o să care – un pic de mâncare şi de apă, cât să nu murim de foame trei, patru zile… în total, mai multe avantaje decât dezavantaje, dacă ţie îţi convine, sigur că-mi convine şi mie. Dar, înainte să te laud şi să-ţi spun că ai avut o idee genială, te rog să-mi explici cum o să ajungem în pustiul din răsăritul Calmeei. Pentru că, după cum ai

văzut, drumurile sunt înţesate de pelerini, aşa că nu găsesc vreun mare avantaj în a străbate o anumită distanţă spre răsărit, în comparaţie cu străbaterea unei distanţe

egale, dar spre miazăzi.

— He, he, râse încântat pegasul, propunerea mea se baza pe faptul că din locul în care ne aflăm şi până la hotarul de la răsărit al Calmeei se întinde o regiune acoperită cu păşuni şi puţin populată. Adică putem să plecăm din locul ăsta spre răsărit, mergând direct peste câmp, fără să ne pese de drumuri, şi o să ajungem până în deşert fără să ne întâlnim cu cineva. Poate doar cu nişte ciobani aflaţi cu turmele la păscut…

— Splendid! Numai că, dragul meu, ar trebui să cumpărăm de undeva nişte merinde şi să ne umplem burdufurile cu apă… Adică ar fi bine să ne chinuim alături de pelerini până ajungem în satul cel mai apropiat…

— Ca să cumperi acolo un colţ de pâine şi o cană cu apă la preţul cu care ai putea să aprovizionezi o armată? Dragă Tăravik, la marginea pustiului sunt câteva târguri în care îşi cumpără tot ce le trebuie garnizoanele latganilor, triburile rătăcitoare din pustiu şi caravanele ce vin din deşert sau care pleacă spre ţări străine. Preţurile sunt rezonabile, iar marfa e de calitate. Mi-a spus asta un dromader, în grajdul municipal, cu câteva zile înainte să mă mut în gospodăria atât de primitoare a Marietei. Şi sunt convins că lucrurile nu s-au schimbat într-un răstimp atât de scurt.

Nu mai era nimic de discutat. Se ridicară dintre tufărişuri, Taravik urcă în şa, iar Kostik o luă la goană spre răsărit. Alergă un timp prin râpe şi văi, după care ajunse la marginea terenurilor cultivate. Dincolo de acestea se întindea, până la pustiul cel mare dinspre răsărit, o zonă deluroasă, suficient de fertilă ca să fie acoperită cu iarbă rară şi ţepoasă, dar insuficient de roditoare pentru a fi cultivată. Deoarece şi ciobanii plecaseră în pelerinaj spre oraşul sfânt, păşunile erau pustii. Aşa că pegasul putea să galopeze fără nicio grijă. Nu întâlniră pe nimeni în drumul lor, iar Kostik îşi regăsi cheful de vorbă şi dragostea de viaţă. Iar Taravik uită – cel puţin pentru moment – de asasinii care încercaseră să-ivină de hac.

— Obdinii ăştia sunt nebuni, afirmă la un moment dat

Taravik, iar Kostik se grăbi să-i ţină isonul.

— De acord cu tine, însă nebunia lor e una metafizică.

— Adică? întrebă Târavik, care nu avea niciun chef să recunoască faptul că nu auzise niciodată cuvântul folosit de pegas, deci nu avea habar ce înseamnă.

Pe de altă parte, ştia foarte bine că nu era nevoie să ceară lămuriri, pentru că prietenul său Kostik avea să-i explice totul, de bunăvoie, ba chiar s-ar fi simţit jignit dacă n-ar fi fost lăsat să spună tot ce pregătise deja în mintea sa. Pentru că pegasul avea, după cum spunea chiar el, „o minte analitică 4, iar acest lucru însemna, din câte îşi dădea seama Taravik, că în mintea pegasului existau chestii care-l obligau să elimine din când în când ceea ce gândea.

— Au nişte păreri atât de originale despre lume, încât este evident că nu-s opiniile unor oameni normali. Ca să înţelegi ce vreau să spun, indivizii cred, de pildă, că există doar un singur zeu. Iar zeul ăla are doar un singur templu, cel din Herihoon. Iar credincioşii trebuie să se strângă o dată pe an şi să-i aducă jertfe – de aia e balamucul ăla pe drumuri, iar noi am nimerit tare bine perioada în care trebuia să străbatem Calmeea, în plus, zeul lor nu are… eram gata să spun că n-are chip…

— Mi-ai spus odată o poveste, cu un zeu fără chip, îşi aminti Taravik.

— Da, numai că zeul obdinilor nu numai că n-are chip, nu are niciun fel de înfăţişare şi nu are nici nume!

— Asta-i o prostie, spuse fără să stea pe gânduri Taravik. Nu pun în discuţie aspectele practice ale poveştii – dacă n-are înfăţişare, nici nume, de ce trebuie să aibă doar un templu şi nu mai multe? –, dar e dificil să te rogi unui zeu căruia nu-i poţi spune pe nume şi căruia nu poţi să-i săruţi picioarele (mă rog, picioarele statuii sale). Însă problema cea mai gravă, după mine, e că nu poţi să negi pur şi simplu existenţa celorlalţi zei. Eu, de exemplu, am avut de-a face cu Khator în câteva rânduri, am beneficiat de ajutorul acestuia şi am discutat cu el. Cum să cred că

nu există? Adică atunci când am vorbit cu zeii am avut vedenii, am aiurat sau am fost lovit de-o nebunie temporară? Dacă îndrăzneşte cineva să-mi spună în faţă o asemenea măgărie, a încurcat-o!

Kostik chicoti un pic, imaginându-şi-l pe Taravik cuprins de furie şi cotonogind cohorte de obdini, apoi redeveni serios şi zise:

— Se pare că-s mulţi care gândesc aşa, pentru că obdinii au avut mult de suferit din pricina credinţei lor. Dar, ca să răspund la nemulţumirea ta, explicaţia lor este una simplă: există un singur zeu care a creat lumea şi oamenii, iar ceilalţi zei – cei în care cred diferiţi oameni – sunt, de fapt, demoni mărunţi.

— Ăştia ce mai sunt? bombăni Târavik.

— Un soi de fiinţe cu puteri superioare celor omeneşti. Demonii sunt făpturi inferioare zeului cel unic. Ele nu-s nici nemuritoare, nici atotputernice, zeul cel unic la poale nimici oricând. Adică un om credincios poate, cu ajutorul zeului unic, să li se împotrivească şi să se descurce fără ajutorul lor, în general, se crede că demonii sunt răuvoitori şi duşmani ai oamenilor.

— Interesant! exclamă Taravik, însă, în ciuda acestei teorii frumoase şi destul de convingătoare, n-o să mă facă nimeni să cred că negrul Khator mi-a dorit vreodată răul… Ba dimpotrivă.

Şi tot discutând despre credinţa bizară a obdinilor, ajunseră în vârful unui deal, iar Kostik se opri, ca să vadă încotro să meargă mai departe. Priviră amândoi în zare, luminaţi din spate de lumina sângerie a soarelui ce se pregătea să se cufunde din nou sub orizont… Pegasul, care avea privirea mai ageră, remarcă undeva, la ceva distanţă în faţa lor, o îngrămădeală de case.

— Eu zic să mergem şi să ne lămurim unde am nimerit, sugeră Taravik, iar propunerea sa fu acceptată în unanimitate.

Târguleţul aflat la margine de pustiu se numea Golumsa – o denumire lipsită de importanţă, pe care Taravik o uită a doua zi, iar Kostik o ţinu minte doar pentru

că pegaşii nu pot să uite mai nimic, îndeosebi lucrurile lipsite de importanţă, în mijlocul orăşelului se găsea o fântână, iar Taravik obţinu dreptul – plătit doar cu un bănuţ – să bea pe săturate, el şi pegasul său, şi „să-şi umple burdufurile, ploştile şi alte recipiente de care dispunea”. Aşa că-şi potoliră mai întâi setea, apoi se duseră să caute merinde – şi găsiră un brutar care avea nişte lipii vechi de două zile (aşteptase o caravană care nu mai venise, pentru că o prinsese o furtună de nisip, aşa că nu-i cumpărase nimeni pâinea pe care o copsese, iar brutarul îi jură lui Taravik că n-o să mai bage în cuptor nici măcar o chiflă, dacă n-are un muşteriu care să aştepte să se coacă). Cumpărară un sac întreg de lipii cu doi bănuţi (aveau să împartă lipiile între ei, că îi plăceau şi lui Kostik), mai cheltuiră încă doi cu o bucată de brânză uscată şi una de pastramă de vită (acestea fiind doar pentru Taravik, pegasul nu mânca asemenea porcării pline cu sare), apoi se întoarseră la fântână şi-şi umplură cu apă recipientele.

— Şi acum ce facem? zise Taravik, încântat că-şi rezolvaseră problemele. Mergem la un han şi bem şi noi o bere?

— Dacă ar fi după mine, aş pleca imediat la drum, îşi dădu cu părerea Kostik. S-a înserat, e destul de răcoare şi e mai plăcut să alergi noaptea decât pe arşiţă. Fără să mai amintesc că putem astfel să recuperăm timpul pierdut în îngrămădeala din Calmeea…

— Măi Kostik, tare eşti deştept! spuse plin de admiraţie Taravik şi se aruncă în şa cu toată greutatea, făcându-l pe pegas să icnească.

Ieşiră din târg într-un trap uşor, urmăriţi de toate javrele din localitate care îi lătrau fioros. Una, mai obraznică şi mai nesimţită, sări să-l muşte pe Kostik de picior. Numai că pegasul – care avea simţurile foarte

dezvoltate şi-şi dăduse seama de intenţia mişelească a potării – îi trase o copită, de-o făcu să zboare prin aer schelălăind. După câteva minute, când se îndepărtaseră suficient de mult de localitate, Kostik trecu de la trap la galop şi năvăli în pustiu, ridicând în urma sa un nor de praf.

— Dacă obdinii au un singur zeu, hattienii au o mulţime de zei, începu el să povestească de îndată ce intrase în ritmul cursei. Chestia neplăcută a fost că, la începuturi, se amestecau atât de mult în viaţa oamenilor, încât muritorii nu mai reuşeau să-i identifice. Şi au avut loc tot felul de incidente. De exemplu, un fermier s-a dus să-şi irige ogorul şi a descoperit că un taur îi mânca grânele. Bineînţeles că a pus mâna pe un toroipan şi a cotonogit animalul, apoi l-a dus la primar, ca acesta să identifice proprietarul şi să ceară daune. Şi ce să vezi? Tăurul respectiv era chiar Boul Trapis!

— Şi cine era boul ăla, care era, de fapt, taur? mormăi nedumerit Taravik. Sau cine era taurul ăla, care era, de fapt, un bou?

— Un zeu, drăgălaşule! Unul care se întrupase într-o bovină.

— Mă rog, fiecare cu gusturile lui… Spune mai departe.

— Sau vine un bărbat acasă şi-şi găseşte nevasta în pat cu altul. Bineînţeles că-i bate zdravăn pe amândoi, ba chiar, în anumite cazuri, individul adulter era schilodit, dacă înţelegi ce vreau să-ţi spun…

— Sigur că înţeleg ce vrei să-mi spui. Nu pricep însă de ce nu spui direct că l-a castrat, că nu e nimic ruşinos să-i faci aşa ceva celui care-ţi spurcă familia… Dar nu te sinchisi de întrerupere, până şi eu pricep că mi-ai pus o întrebare retorică – adică una la care nu aştepţi răspuns.

— Bine. Atunci, dacă ai înţeles, putem trece mai departe. Incidentele de felul ăsta, în care zeii erau cotonogiţi, castraţi, băgaţi la închisoare sau ologiţi, se înmulţiseră atât de mult, încât aceştia s-au sfătuit între ei, au discutat şi cu oamenii şi au ajuns la concluzia că toate necazurile aveau loc dintr-un singur motiv: oamenii nu-şi dădeau seama că au de-a face cu zeii, pentru că prea erau asemănători cu ei. Aşa că s-au inventat reguli stricte. De exemplu, boii Trapis trebuie să aibă un anumit aspect şi să aibă pe trup anumite semne, pe care să le recunoască oricine. Adică atunci când te duci să-ţi pliveşti ogorul şi găseşti pe el o bovină care-ţi paşte grâul, te uiţi atent la bovina respectivă şi ai două variante. Sau semnele corespund cu cele ale boului Trapis, şi atunci îl iei cu binişorul şi-l mână din urmă până la templu, unde ceri scurt şi cu tupeu despăgubirea cuvenită; sau e un bou oarecare, drept urmare îl cotonogeşti zdravăn şi-l legi cu o funie, după care îl dai pe mâna primarului, să fie vândut la licitaţie (de obicei unui măcelar) şi să-ţi capeţi despăgubirea, în ceea ce priveşte zeii cu trup omenesc, discuţiile au fost îndelungate, pentru că era evident că era nevoie ca aceştia să aibă ceva aparte, ca să ştie tot omul că are de-a face cu un zeu, nu cu un derbedeu oarecare. Mă rog, te scutesc de toate amănuntele, pentru că propunerile au fost de toate categoriile, unele bune, altele foarte bune şi unele chiar obscene, în cele din urmă, s-a acceptat de toate părţile ca zeii să aibă trup omenesc, dar cap de

animal.

— Adică în ce fel? Cum vine asta, cap de animal? întrebă bănuitor Taravik, care avea impresia că pegasul îşi bate joc de el.

— Păi unii aveau cap de câine, alţii cap de vacă sau de porc, mai existau zei cu cap de crocodil, de cocostârc, de gaiţă sau de şarpe… Fiecare zeu acceptase să aibă capul animalului său favorit. N-are rost să-ţi explic că oricine îşi dădea seama că o asemenea făptură, cu cap de animal, nu putea fi decât zeu. Deci nu o puteai confunda cu vreun golan. Fără să mai pomenim că femeile nu se grăbeau să-şi înşele soţii cu un bărbat cu cap de crocodil sau de porc… Adică lucrurile au intrat în normal, zeii îşi vedeau de treburile lor, iar oamenii, de ale lor…

— Ce chestie! se minună Taravik. Obdinii au un singur zeu, iar hattienii au prea mulţi!

— Da, îl aprobă Kbstik, în Ţara Hatti există cel mai mare număr de zei din întreaga lume. Ca să-ţi faci o idee, revin câte trei virgulă patru zei pe cap de locuitor!

— Virgulă patru! spuse visător Taravik. Asta înseamnă patru zecimi, sau, prin simplificare, două cincimi… Da, în şcoală am fost cel mai bun la lucrul cu fracţii – dacă-ţi vine să crezi aşa ceva.

— Nu-mi vine, dar m-am obişnuit de multă vreme să nu mă mai mire nimic.

— Da… şi răposatul Bubţirik, odihnească-l zeii în pace… pe vremea aia nu era încă răposat…

— Am bănuit eu.

— …învăţătorul nostru, mi-a spus de nenumărate ori: „Taravik, tu o să te faci măcelar, că te pricepi să lucrezi cu fracţii, le înţelegi esenţa, adică îţi dai seama ce înseamnă să împarţi un întreg în părţi, fie ele egale sau inegale. N-am de ce să mă aştept să înţeleagă fracţiile tâmpitul ăsta de Pandolik, pentru că o să ajungă negustor de ouă, ca şi taică-său, iar un vânzător de ouă n-are nevoie de fracţii, pentru că nu cumpără nimeni o jumătate sau un sfert de ou”. Da… şi uite ce am ajuns, în ciuda faptului că pricepeam esenţa fracţiilor…

— Păi timpul nu-i pierdut, îl consolă Kbstik, după ce ne întoarcem acasă poţi să te angajezi ucenic la o măcelărie, să înveţi meseria. Iar apoi poţi să-ţi deschizi o prăvălie proprie, că o să-ţi dea Marieta banii necesari. Are de unde. Şi o să deveniţi amândoi oameni serioşi, adevăraţi stâlpi ai societăţii…

— Asta nu-mi place la tine, măi Kbstik. Nu laşi niciodată omul să vorbească, abaţi mereu cursul discuţiei, ca nu cumva să spună şi altcineva lucruri înţelepte.

— Scuze, mormăi surprins pegasul, credeam că nu mai ai nimic de spus…

— Ba am. Şi o să spun, în ciuda tentativelor tale de a-mi vârî copita în gură.

— Sunt numai urechi.

— Ia explică-mi tu, jupâne Kbstik, cum e chestia cu trei virgulă patru zei pe cap de locuitor? Asta înseamnă că fiecare hattian poartă pe cap trei zei şi o cincime (asta înseamnă că cineva hăcuieşte zeii în cincimi?), sau numai trei zei, iar unul (întreg şi neîmpărţit în cincimi) trece de pe un cap pe altul? Şi cum stau zeii ăia pe capul locuitorilor? Le pun pe cap un scaun şi stau cu picioarele atârnate peste ochii sau peste ceafa lor? Zeii stau comod, încap trei (sau chiar patru) pe un cap? Sau se înghesuie şi sunt siliţi să se ţină de părul locuitorului, aşa cum mă ţin eu de coama ta când te apucă bâzdâcii şi începi să sari peste garduri?

Kostik se opri din goană şi mărturisi, cu glas pierit:

— Nu m-am gândit niciodată la aspectele astea…

— Câţi zei pot să stea pe vârful unui ac? întrebă fără pic de milă Taravik.

— Cred că vreo mie… îngăimă Kbstik.

— Chiar că te-a bătut soarele în cap! Ia spune iute: câţi pegaşi pot să stea pe vârful unui ac?

Kostik întoarse capul şi se uită cu groază la prietenul său.

— Fie-ţi milă! Nu ştiu ce să-ţi răspund!

— Kbstik dragă, pielea unui pegas nu poate fi străpunsă de niciun vârf ascuţit, aşa că doar un pegas se

poate aşeza pe un ac, că îl turteşte, iar următorul nu mai are pe ce să se aşeze, îi explică plin de sine Taravik. Iar zeii, dacă se aşază pe ac, le intră acul în buci şi-i face să sară în sus, aşa că pot să se aşeze şi o mie, că de stat nu stă niciunul, pentru că-l doare. Nu crezi că am dreptate?

Pegasul o luă la goană şi abia după câteva minute reuşi să găsească un răspuns potrivit:

— Dragă Taravik, se pare că excursia noastră prin pustiu ţi-a refăcut intelectul, pentru că mi-a plăcut cum ai gândit. Cât despre modul în care stau zeii pe cap de locuitor, eu zic să mai avem un pic de răbdare, pentru că văd în zare nişte clădiri şi, după socotelile mele, acolo ar trebui să fie vama din Caierda. Adică peste puţin timp o să pătrundem în

Ţara Hatti şi o să vedem cu ochii noştri cum se descurcă zeii cu statul pe capul locuitorilor…

— Bravo, măi Kbstik, ai dreptate, ca de obicei, zise Tăravik, căutând în sacul de la şa scrisoarea ce le asigura libera trecere.

Până o găsi, Kostik ajunsese în faţa barierei, păzită de doi soldaţi latgani şi de un vameş obdin. Unul dintre soldaţi aruncă o privire, văzu sigiliul şi le făcu semn să treacă. Taravik ţinu pergamentul în mână şi, după ce trecură dincolo de barieră, îl arătă soldatului hattian. Observă, în treacăt, că şi dincolo de hotar, în vama hattiană, erau nişte latgani.

— Ce-i cu ăştia aici? îl întrebă el pe Kostik, iar pegasul îi răspunse în şoaptă.

— Au auzit că regele regilor, stăpânul din Hatti, a încheiat o alianţă cu imperiul latgan şi a primit trupe care să-i fie de ajutor în lupta cu pretendenţii la tron… care sunt chiar fraţii lui buni.

În timp ce Taravik se gândea la cele auzite, văzu că la zece – cincisprezece stânjeni de vamă se afla un bărbat înalt, cu piele arămie. Stătea cu spatele la ei, privind soarele ce răsărise. Purta doar un soi de fustă lungă până la genunchi, iar restul trupului îi era gol. Mai avea la gât un colier alcătuit din pietre roşii. Iar părul său, negru ca

pana corbului, stătea cumva ciufulit, zburlit într-un mod bizar. Taravik îşi spuse că, probabil, fusese uns cu vreo substanţă anume ca să stea în felul acela.

Îl văzu şi Kostik şi se îndreptă spre el.

Bărbatul spuse, fără să se întoarcă:

— Presupun că sunteţi jupânii Tăravik şi Kbstik.

— Întocmai, răspunseră cei doi într-un glas.

— Atunci înseamnă că aveţi o scrisoare pentru mine de la prietenul meu Morbik.

— Exact, se grăbi să-i răspundă Tăravik.

Bărbatul se întoarse şi întinse mâna, cu un gest ce arăta că dorea să-i fie predată scrisoarea.

Taravik o pregătise deja, aşa că întinse şi el mâna. Abia după aceea îşi ridică privirea, să-l privească pe străin în ochi. Şi înţelese imediat de ce i se păruse că părul individului stătea ciudat.

Pentru că nu era păr.

Coafura bărbatului era alcătuită din pene. Din pene de corb. Pentru că deasupra colierului alcătuit din pietre roşii se afla un cap de corb. Un cap acoperit cu pene şi care avea un cioc lung.

Adică, mai pe scurt, bărbatul cu piele arămie, îmbrăcat cu un şorţ, avea cap de corb.

Fragment din volumul al doilea al seriei ARMATA MOLIILOR

VOCI ÎN UNIVERSURI PARALELE

Alexandru Mironov

Exploratorii lumii de mâine a fost o invenţie culturală

de la începutul anilor ’80 ai secolului trecut. A venit cu ea spre noi un jurnalist al Radioului românesc care abia întredeschisese uşa fandomului SF. Ce a văzut acolo i-a plăcut tare lui Dan Ursuleanu, aşa că ne pomenim cu el la Iaşi, la chiar primul dintre Romlon-urile organizate de echipa lui Dan Merişca, venit împreună cu soaţa lui, Camelia Stănescu, ca reprezentanţi ai postului Radio România Tineret.

La cale de numai două seri de cenaclu, Ursuleanu a pus bomba: avem un redactor-şef, Sofia Şincan, care vrea emisiuni originale, iar mai original decât ce faceţi voi nici că se poate, aşa că vă invit să colaboraţi, săptămânal, la o oră de explorare a lumii de mâine. Şi chiar aşa s-a numit emisiunea cu care echipa RaRoâin ne-a luat în stăpânire dimineţile de miercuri, într-un delicios talmeş-balmeş care însemna prezentări de cărţi şi scriitori SF, noutăţi din ştiinţele de frontieră, prezentări de cluburi şi cenacluri SF care, stimulate de undele hertziene şi de *Almanahul Anticipaţia*, se înmulţeau precum ciupercile

după ploaie, teatru radiofonic SF (*Cronicile Marţiene* ale lui Ray Bradbury – acolo au fost „furate” pentru prima oară, jucate de Valeria Seciu, Victor Rebengiuc, Ştefan Iordache, Mircea Albulescu, Adrian Pintea). O mică instituţie culturală ce chiar pipăia viitorul, asta a fost emisiunea *Exploratorii lumii de mâine* a prietenului nostru Dan Ursuleanu. Care, în plus, s-a implicat total în fenomenul SF, participând la tabere, cenacluri şi concursuri şi a scris cărţi şi articole în care s-a arătat a fi un adevărat camarad de arme. Eu făceam pe vremea aceea

reportaje de ştiinţă şi tehnică în Televiziunea Română, intram adesea în laboratoare şi institute de cercetare, iar când asta se întâmpla într-o dimineaţă de miercuri, puteam să fiu sigur că la radioul din încăpere toată lumea aştepta emisiunea lui Dan. Din păcate, meşterul cuvintelor care a fost Dan Ursuleanu a trebuit să plece, cu puţine săptămâni în urmă, spre neştiutele orizonturi la care inevitabil ajungem cu toţii. A plecat într-o zi cu soare, i-a avut alături pe Camelia, pe fiul lui, pe Sofia Şincan şi pe mai toţi colegii şi colaboratorii legendarei emisiuni. Care – amănunt important! – a rămas în viaţă şi funcţionează şi acum, moştenire lăsată de un soldat al culturii care, chiar dacă pleacă într-un univers paralel, ştie că are datorii de plătit către viitor.

Un alt personaj legendar care a părăsit de curând lumea SF este Ioan Mânzatu. Profesorul, cum îi spuneam toţi, este autorul unor povestiri importante apărute în mai multe numere ale COSF şi transformate ulterior în cărţi care s-au tipărit în mai multe ediţii (*Paradoxala aventură* este o bijuterie a genului!). Fizician de mare clasă (profesor de Fizică Teoretică, cu doctoratul susţinut la „zeul” Horia Hulubei), demnitar luminat şi eficient în CNST (fostul Minister al Ştiinţei), apoi în CPUN şi Parlamentul României, cercetător în domenii stranii, printre care arhitectura ansamblelor de molecule de apă şi câmpul apei, Profesorul a reuşit ceea ce puţini inventatori reuşesc, construcţia complexului de laboratoare de cercetare şi fabrici „Biotehnos”, unde apa cea de toate zilele, apa de

robinet, este înnobilată prin procedee care i-au adus mai multe brevete de invenţii, dar şi o piaţă de desfacere pentru industriile farmaceutică şi cosmetică din câteva ţări importante ale lumii. Om de succes total, Profesorul a fost apropiat de fenomenul SF, a iubit COSF şi *Almanahul Anticipaţia*, a participat la nenumărate Romlon-uri şi a fost o prezenţă constantă în cenaclurile şi întâlnirile noastre, conştient că Ştiinţa şi Imaginaţia nu pot avansa decât mână în mână.

Cea de-a treia voce care de curând s-a stins este cea a scriitorului care reprezintă jumătate din semnătură Romulusbărbulescugeorgeanania, ce a putut fi întâlnită pe multe cărţi de mare succes ale anilor 1960 – 2010. Vorbesc despre George Anania, un cărturar delicat, aparent retras, cu un condei rafinat, pe care abia la un Atlantykron din deceniul trecut l-am cunoscut mai îndeaproape, îl ştiam, fireşte, din COSF, citisem „Captiv în inima Galaxiei”, „Fântânile”.

„Ochii ei albaştri”, apoi a apărut *Doando*, cu adevărat primul roman SF românesc şi m-am umplut de respect pentru binomul Bărbulescu – Anania: câtă fantezie, ce acţiuni fabuloase, ce idee, aceea a unei planete-astronavă. Ei bine, am fost atât de îndrăgostit de *Doando* încât am luat cartea cu mine în Africa, în 1973, atunci când mi-am început contractul de profesor de matematică la Lycie Omar Ibn Abdelaziz din Ouja, Maroc. După *Doando*, au urmat *Ferma oamenilor de piatră*, apoi *Paralela-enigmă* şi *Şarpele blând al infinitului*, opera lor se construia, se

aşeza, an după an. Au scris şi separat, George Anania cu „Limanul dragostei”, „Cel din urmă mesaj”, „Ftisăcarui, „A zecea planetă”, „Dintr-un creier de inox”, Romulus Bărbulescu a publicat şi el, individual, povestiri şi romane – dar parcă au avut mai multă savoare scriind în binom. Opera lor, nota bene, a rezistat timpului, dar şi asaltului a două atacuri culturale, cel al generaţiei lui Mihai Grămescu şi Dan Doboş şi cel al exploziei de traduceri declanşate de anul 1990. A venit apoi momentul când Romulus Bărbulescu a părăsit formaţia, urmându-i pe

Colin şi Rogoz. George Anania a mai scris şi după aceea, dar parcă se pregătea cumva de plecare, moştenirea pe care ne-o lăsa era de acum rotundă, completă. Ne-a părăsit în miezul acestei primăveri bezmetice, ultimul mohican dintr-o generaţie care, începând cu I.M. Ştefan şi Radu Nor, a izbutit să ţină aprinsă flacăra dreptului la imaginaţie.

În curând în colecţia:

AfUTICIPATIA

Alexandru Mironov LUMEA-DUPĂ-GOOGLE

O carte despre întrebările fundamentale ale umanităţii

Din ce este alcătuit Universul?

— Care este baza biologică a conştiinţei?

— De ce au oamenii atât de puţine gene în cei 46 de cromozomi?

— Cât de mare este variaţia genetică la oameni şi care este legătura dintre aceasta şi sănătate? – \for fi vreodată unificate legile fizicii?

— Cât de lungă poate fi viaţa omului?

— Ce controlează regenerarea organelor?

— Cum este posibil ca o celulă a pielii să se transforme în celulă nervoasă?

— Cum e posibil ca o singură celulă somatică să se transforme într-o întreagă plantă?

— Ce se află în centrul Pământului?

— Suntem singuri în Univers?

— Cum şi când a apărut viaţa pe Terra?

— Ce determină diversitatea speciilor?

— Cum au dus variaţiile genetice la apariţia fiinţei umane?

— Cum sunt stocate amintirile şi cum le accesăm?

— Cum a evoluat comportamentul cooperativ?

— Cum putem integra datele pe care ni le oferă biologia?

— Cât de departe poate duce autoasamblarea chimică?

— Care sunt limitele computerului convenţional?

— Chiar putem controla imunitatea?

— Cât de imuabile sunt principiile mecanicii cuantice, cum ar fi non-localizarea şi incertitudinea?

— Se va putea realiza un vaccin anti-HIV în viitorul imediat?

— Cât de mult se va încălzi clima?

— Când şi cu ce vom înlocui petrolul?

— S-a înşelat oare Malthus?…